

Aleg. 53.

Sprawozdanie

Wydziału krajowego o popieraniu kultury krajowej na polu
budowli wodnych.

Wysoki Sejmie!

Nawiązując do tegorocznego sprawozdania z czynności Wydziału krajowego (str. 54), w którym Wydział krajowy podał do wiadomości Wysokiego Sejmu, że wszystkie projekta do ustaw melioracyjnych uchwalone na posiedzeniu z dnia 20. Stycznia b. r. uzyskały Najwyższą sankcję, mamy zaszczyt przedstawić w niniejszem sprawozdaniu zarządzenia Władz krajowych poczynionych dla wprowadzenia w życie świeżo sankcyonowanych przedsiębiorstw melioracyjnych, postęp robót tak krajowych jak i spółkowych przedsiębiorstw, postęp studyów przygotowawczych, dla nowych budowli wodnych, wreszcie wnioski co do nowych przedsiębiorstw melioracyjnych, i subwencyj krajowych na lokalne regulacje rzek niespławnych wraz z uzasadnieniem poszczególnych pozycji rubryki XIII. wydatków funduszu krajowego.

I. Ustawowe przedsiębiorstwa melioracyjne.

A) Przedsiębiorstwa krajowe (Łęg-Kisielina-Gniła Lipa).

Odezwą z dnia 19. Lipca b. r. L. 7.263/pr., którą zawiadomiło nas Prezydyum Namiestnictwa o użyczeniu Najwyższej sankcyi projektom do ustaw o regulacji Łęgu, Kisieliny, Gniłej Lipy, Wisłoka i Starego Brnia, nie mniej też o osuszeniu bagien Niskich i Rudnickich udzieloną została Wydziałowi krajowemu opinia ministeryalnego departamentu technicznego co do projektów technicznych służących za podstawę tych melioracyj, wedle której to opinii wszystkie projekty techniczne wypracowane przez inżynierów krajowego biura melioracyjnego, uznane zostały za nadające się do wykonania a sumy kosztorysowe za zupełnie umiarkowane tak, że ministeryalny departament techniczny nie uważa za wskazane przeprowadzenie redukcji kosztów preliminowanych. Tej więc głównie okoliczności przypisać należy fakt, że w roku bieżącym mógł

Wydział krajowy rozpocząć roboty melioracyjne na szersze rozmiary, co z tem większą konstatacją, ile że nasze biuro melioracyjne w roku ubiegłym musiało w kilku zaledwie miesiącach nie tylko przeprowadzić potrzebne zdjęcia, lecz także wygotować plany i kosztorysy przed zebraniem się Wysokiego Sejmu na ostatnią sesję, a nadto projekty tego biura przed zapadnięciem decyzji ministeryalnej doznawały z wielu i to z bardzo poważnych stron licznych zarzutów tak pod względem technicznym jak i finansowym.

Ponieważ w skutek spóźnionego konstytucyjnego zatwierdzenia budżetu państwowego sankcya tegorocznych ustaw melioracyjnych nastąpiła dopiero w Lipcu, kiedy już połowa czasu sprzyjającego robotom w polu minęła, zatem, ażeby jeszcze pozostała część roku należycie wyzyskać przy budowie, postanowił Wydział krajowy przed nadejściem powołanej odezwy Prezydium Namiestnictwa, skoro tylko otrzymał telegraficzne zawiadomienie Wysokiego Ministerstwa rolnictwa o zapadłej sankcyi ustaw, wydać dołączone instrukcyę techniczno-administracyjną i rachunkową dla krajowych przedsiębiorstw melioracyjnych, za których należyte prowadzenie Wydział krajowy w pierwszym rządzie jest odpowiedzialny.

Zasadami, jakimi się kierował Wydział krajowy przy ułożeniu tych instrukcyj, są: budowa we własnym zarządzie, który tak przy budowie dróg prowadzonej przez Wydział krajowy, jak i przy budowlach wodnych na potokach górskich, wykonywane przez organa Wysokiego Ministerstwa rolnictwa, okazał się najpraktyczniejszym i najekonomiczniejszym, tudzież przyznanie odpowiedniego wpływu Administracji państwa i stronom interesowanym zawarowanego §. 7. odnośnych ustaw melioracyjnych.

Trzymając się tych zasad a mając przytem na uwadze ten cel, ażeby wykonanie robót było sprężyste i energiczne, odstąpił Wydział krajowy od systemu praktykowanego przy budowie dróg, wedle którego zarząd spoczywa w rękach ciała zbiorowego i porучzył techniczne kierownictwo przeznaczonym do budowy inżynierom biura melioracyjnego, pod nadzorem tego biura, zarząd zaś budowy pod względem administracyjnym i rachunkowym mianowanemu przez siebie dla każdej poszczególnej sekcji rzeki delegatowi (względnie tegoż zastępcy) wspólnie z inżynierem prowadzącym budowę.

Co się tyczy zaś przyznania wpływu Rządowi i stronom interesowanym na tok spraw technicznych i ekonomicznych przedsiębiorstw krajowych, stosował się Wydział krajowy ściśle do obowiązujących już w innych krajach koronnych rozporządzeń ministeryalnych, które wydane zostały w analogicznych wypadkach i unormował w instrukcyi techniczno-administracyjnej inżynierem Rządu i spółki, które oprócz wykonywania wpływu przy oznaczeniu okręgu konkurencyjnego, tudzież ustanowienia miary rozłożenia kosztów i uregulowania datków konkurencyjnych za pośrednictwem swych delegatów będą upoważnione:

- a) przekonywać się każdego czasu o postępie robót i wglądać w rachunki i dzienniki prowadzone tak przez delegata, jak inżyniera Wydziału krajowego;
- b) objawiać swe zdania i życzenia co do uregulowania dopływów i rowów osuszających, tudzież budowy obiektów zarówno jak i co do ewentualnych zmian projektów technicznych przewidzianych w §. 2. ustaw melioracyjnych;
- c) brać udział w oszacowaniu przy wykupnie gruntów i odszkodowaniu za zajęte czasowo przy budowie grunta;
- d) brać udział przy corocznych kolaudacyach wykonanych budowli;
- e) zatwierdzać rachunki budowy z końcem każdego roku.

Instrukcye powyższe przesłane pismem Wydziału krajowego z dnia 13. Lipca r. b. L. 38.028 c. k. Namiestnictwu uznane zostały odezwą tegoż Namiestnictwa z dnia 5. Września r. b. L. 54.451 za odpowiednie z wyjątkiem §. 7., którego tekst podany zostaje w alegacie 1. do wiadomości Wysokiego Sejmu z uwzględnieniem zmiany zażądaney przez Namiestnictwo, a Wydział krajowy zażądał odezwą z dnia 5. Listopada r. b. L. 54.696 przedłożenia tychże Wy-

sokiemu Ministerstwu rolnictwa do zatwierdzenia, a w razie aprobaty ogłoszenia w dzienniku ustaw krajowych.

W wykonaniu postanowień wzmiankowanych instrukcyj zamianował Wydział krajowy rozporządzeniem z d. 27. Lipca r. b. l. 39.553 kierownikami budowy inżynierów asystentów biura melioracyjnego:

- a) dla regulacji rzeki Łęgu p. Karola Boziewicza;
- b) dla regulacji rzeki Gniłej Lipy p. Stanisława Ogonka;
- c) dla regulacji potoku Kisieliny z dopływami p. Piotra Wasilewskiego; poruczając równocześnie nadzór techniczny nad robotami projektantom tych regulacji, mianowicie: kontrolę techniczną pierwszych dwóch regulacji inżynierowi biura melioracyjnego Andrzejowi Kędziorowi, kontrolę zaś ostatniej inżynierowi tegoż biura, Tadeuszowi Sikorskiemu.

Przedewszystkiem polecił Wydział krajowy inżynierom przeznaczonym do prowadzenia budowy zająć się wygotowaniem katastru konkurencyjnego, oraz sporządzeniem operatu dla wykupna gruntów pod nowe łożyska rzek i wały, raz, ażeby władze polityczne mogły jak najrychlej przystąpić do zawiązania spółek mających się zająć rozłożeniem i ściągnięciem datków konkurencyjnych, a powtóre, ażeby ci kierownicy po zamianowaniu delegatów mogli bezzwłocznie przystąpić do rozpoczęcia robót.

Jakoż w ciągu miesiąca sierpnia udało się Wydziałowi krajowemu pozyskać między obywatelstwem, zostającym w najbliższym sąsiedztwie dolnych sekcji rzek, na których prawidłowo winny były być rozpoczęte roboty, mężów chętnych do bezinteresownego prowadzenia administracji i rachunkowości krajowych przedsiębiorstw melioracyjnych, których też Wydział krajowy rozporządzeniami z d. 15. sierpnia r. b. l. 43.068 i 8. września l. 51.779 powołał na delegatów względnie zastępców delegatów, a mianowicie:

- a) p. Tadeusza br. Horocha, właściciela dóbr w Dąbrowie wrzawskiej, na delegata dla regulacji rzeki Łęgu, a p. Zbigniewa Horodyńskiego, właściciela dóbr w Zbydniowie na zastępcę delegata dla tej regulacji;
- b) ks. kanonika Karola Małaczyńskiego, rz. kat. proboszcza w Firlejowie na delegata dla regulacji rzeki Gniłej Lipy;
- c) wreszcie p. Jana br. Konopkę, właściciela dóbr i wice-prezesa Rady powiatowej Dąbrowskiej, na delegata dla regulacji potoku Kisieliny, p. Ignacego Leopolda, zaś zarządcę lasów w Jadownikach mokrych na zastępcę delegata dla regulacji Kisieliny.

Ponieważ regularność wypłat zdaniem Wydziału krajowego jest najważniejszym warunkiem do uzyskania potrzebnej liczby robotników i zachęcenia ich do gorliwej pracy, przeto przy nominacji delegatów położył Wydział krajowy szczególniejszy nacisk na ten dział ich funkcji, a dla ułatwienia delegatom tego zadania upoważnił ich do zastąpienia się wyjątkowo pod własną odpowiedzialnością przez inne osoby, jakie uznają za odpowiednie i zaufania swego godne, jednakże tylko w takich szczególnych wypadkach, gdyby ani osobiście ani przez swych zastępców nie mogli skutecznie wypłat.

Zarządzenia te podał Wydział krajowy do wiadomości właściwych Wydziałów powiatowych, oraz c. k. Namiestnictwa, które też z uznania godnym pospiechem wyjednało u Wysokiego Ministerstwa skarbu uwolnienie od stempli i należności prawnych krajowych przedsiębiorstw, zarówno jak i spółkowych regulacji (Starego Brnia i Wisłoka tudzież osuszenia bagien Niskich i Rudnickich) po myśli §. 11. państwowej ustawy melioracyjnej, jak świadczy obwieszczenie c. k. Namiestnictwa z dnia 1. września r. b. ogłoszone w dzienniku ustaw i rozporządzeń krajowych l. 73. na podstawie reskryptu Wysokiego Ministerstwa Skarbu z dnia 24. września r. b. l. 26.786.

Postęp robót przy krajowych przedsiębiorstwach melioracyjnych, które na razie rozpoczęte zostały na rachunek 40% zasiłku krajowego, gdyż Rząd nie wpłacił dotychczas do fun-

duarów regulacyjnych zasiłków z państwowego funduszu melioracyjnego, ani też strony interesowane przed zawianiem spółek nie mogły uiścić datków konkurencyjnych przedstawia się jak następuje:

1. Regulacja rzeki Łęgu.

Wedle sprawozdania kierownika budowy inżyniera asystenta Karola Boziewicza z d. 19. listopada r. b. rozpoczęto w tym roku dwa przekopy na Łęgu oraz budowę wału prawego w gminie Gorzycach na długość przeszło 1 kilometra, przyczem wykonano po dzień 12. listopada r. b., 19.823 metrów sześciennych robót ziemnych (z tego 9.196 kbm. z przekopów ze średnim dowozem na wał 400 metrów 10.627 kbm., zaś ze zniesionych starych wałów Łęgowych i Wiślanych ze średnim dowozem 250 metrów). Nadto wykończono budowę szluzu kamiennej Nr. 1 o dwóch otworach na Sanowisku (starem ujściu Sanu do Wisły) pod Dąbrową wrzawską oraz doprowadzono prawie do końca budowę opaski faszynowej długości 146 metrów na prawym brzegu dawnego ujścia Łęgu do Wisły.

Ostatnia budowla nieprzewidziana kosztorysem okazała się konieczną z powodu poderwania brzegu Wisły i Łęgu, które groziło zerwaniem istniejącego wału nadwiślańskiego, położonego tuż nad samem ujściem Łęgu do Wisły w gminie Dąbrowa wrzawska a w następstwie tego w razie większej wody na Wiśle katastrofą powodziową na całym obszarze między Łęgiem, Sanem i Wisłą.

Z zasiłku krajowego przypadającego w r. 1886 do uiszczenia do funduszu regulacyjnego Łęgu wyasygnował Wydział krajowy w czterech ratach częściowych do l. 39.553, 51.779, 63.197 i 71.027 łączną kwotę 13.900 zł. na ręce bądź to delegata p. Tadeusza br. Horocha, bądź też kierownika budowy na zdjęcia okręgu zalewowego i na sporządzenie katastru konkurencyjnego.

Z kwoty tej wydano po dzień 12. listopada r. b.:

a) na zdjęcie niwelacyjne okręgu zalewowego i wytyczenie trasy	203 zł. — ct.
b) na sporządzenie katastru konkurencyjnego (płaca i koszt podróży pomocnika technicznego)	260 „ — „
c) na wywłaszczenie 9 morgów 300 □ sążni gruntów wraz z odszkodowaniem za plony i czasowe zajęcie gruntów pod drogi i place składowe	2.800 „ 64 „
d) na wykop i nasyp 19.823 metrów sześciennych ziemi z odwozem furami parokonnemi na odległość powyżej podaną tudzież karczowanie łożyny, plantowanie i ubijanie wału, wreszeie budowę mostu prowizorycznego na Łęgu	4.202 „ 02 „
e) na budowę szluzu murowanej z kamienia łamanego Nr. 1 o dwóch otworach na Sanowisku pod Dąbrową wrzawską (obliczonej w kosztorysie na 3.605 zł. 97 ct.)	2.769 „ 21 „
f) na zakupno zapasowego kamienia i materiału dębowego wraz z narzędziami na przepusty rurowe żelazne i dalsze szluzu (Nr. 2 i 3)	641 „ — „
g) na administracyą	82 „ — „
h) na kierownictwo techniczne	585 „ — „

Razem . 11.542 zł. 87 ct.

Co do wysokości kosztów wykonanych robót należy nadmienić, że jakkolwiek transport przy robotach ziemnych był w r. b. najniekoscztowniejszym (gdyż z powodu większych odległości robotę taczkową musiano zastąpić transportem wozami parokonnymi); w ogóle w porównaniu z kosztorysem wykazał kierownik budowy w r. b. znaczną oszczędność dochodzącą do 25% pre-

liminowanych kosztów, z czego z jednej strony okazuje się wielka korzyść przyjętego przez Wydział krajowy systemu prowadzenia robót we własnym zarządzie, z drugiej zaś strony wynika to prawdopodobieństwo, że, jeżeli cena robotnika i materiałów w czasie budowy się nie podniesie lub też elementarne wypadki nie wpłyną na podwyższenie kosztów konserwacji, natenczas nie objęte projektem technicznym a wyszczególnione w §. 2. instrukcji techniczno-administracyjnej roboty poboczne, jak uporządkowanie dopływów Łęgu, korekcyja i uzupełnienie głównych rowów osuszających, budowa szluz nawodniających i t. p., będą wykonane kosztem funduszu regulacyjnego w granicach sumy kosztorysowej oznaczonej w §. 2. ustawy tak, że ludność interesowana nie tylko będzie ochronioną od powodzi i wszelkich złał wpływających szkodliwych skutków, lecz także w wysokim stopniu skorzysta z mających się przeprowadzić w ten sposób robót osuszających i przyrzadów nawodniających.

Ażeby władzom administracyjnym ułatwić zadanie włożone na nie §. 3. ustęmem c) ustawy o regulacji Łęgu co do oznaczenia okręgu konkurencyjnego, Wydział krajowy w przewidywaniu sankcyi odnośnego projektu ustawy przez Wysoki Sejm uchwalonego, wydelegował już z wiosną r. b. inżyniera asystenta biura melioracyjnego Karola Boziewicza do przeprowadzenia zdjęć niwelacyjnych całego terenu zalewanego tak przez Wisłę jak i przez Łęg, którą też czynność ten inżynier ukończył przed otrzymaniem polecenia do rozpoczęcia budowy.

W ten sposób mógł kierownik budowy po otrzymaniu wiadomości o zapadłej sankcyi ustawy przystąpić bezzwłocznie do sporządzenia katastru konkurencyjnego poruczając tę czynność za upoważnieniem Wydziału krajowego przyjętemu chwilowo pomocnikowi technicznemu z płacą dzienną 2 zł. Operat ten wymagający dłuższego czasu, gdyż podstawę wymiaru datku konkurencyjnego stanowi nie właściciel gruntu, który się może każdej chwili zmienić, lecz pojedyncza parcela jest już na ukończeniu z wyjątkiem 2 gmin, których protokoły parcelowe nie znajdują się w starostwie Tarnobrzeskim. Jest więc uzasadnioną nadzieja, że kataster konkurencyjny w krótkim czasie będzie zestawiony a zawiązanie spółki do rozłożenia i ściągnięcia datków konkurencyjnych nastąpi przed rozpoczęciem robót na wiosnę, tak że do tej pory regularne uiszczenie prestacyi spółki bądź to w drodze dodatków do podatków, bądź też w drodze operacyi kredytowej będzie zapewnionem.

2. Regulacja potoku Kisieliny.

Roboty koło tej regulacyi, która ma być wykonaną w ciągu lat sześciu kosztem 175.000 zł. rozpoczął we Wrześniu r. b. kierownik budowy inżynier — asystent Piotr Wasilewski od budowy wału ochronnego nad Wisłą między istniejącym już wałem nadwiślańskim i projektowanym ujściem Kisieliny pod Nowopolem na długości 1435 metrów.

Do końca Października r. b. wał ten został wykończonym z wyjątkiem obsiewu trawami, który może być skutecznym dopiero z wiosną roku przyszłego, przyczem wynosił ruch ziemi uzyskanej z rowów materyałowych 40.518 metrów sześciennych. Koszta tych robót, na które Wydział krajowy rozporządzeniami do LL. 39553, 50951, 56175, 56655, 57197, 62293, 64654, wyasygnował łączną kwotę 11.727 zł. 48 ct. wynoszą wedle relacyi kierownika budowy :

a) korczonek pod wał i rezerwy wraz z korczonekiem brzegów Wisły i ujścia Kisieliny	509 zł. 24 ct.
b) wykop i nasyp 40.518 kbm. ziemi wraz z ubijaniem i szkarpowaniem wału	6.559 „ 78 „
c) zakupno materyałów (łat i desek)	110 „ — „
d) zakupno narzędzi	560 „ 37 „

e) zakupno nasion traw dla obsiania wałów	54 zł. 87 ct.
f) budowa magazynu na materiały i narzędzia	75 „ 42 „
g) administracja	174 „ 50 „
h) koszt trasy i kierownictwa budowy	466 „ 97 „
i) koszt nadzoru technicznego inżyniera Sikorskiego od 6. Sierpnia do 15. Listopada r. b.	155 „ 94 „
nadto kosztują zdjęcia dla katastru konkurencyjnego do 15. Listopada r. b.	353 „ 89 „
Ogółem wynoszą wydatki do 15. Listopada	9.020 zł. 98 ct.

Z powyższego zestawienia wynika, że jeden metr sześcienny ziemi z uwzględnieniem użycia $\frac{1}{6}$ kosztów materiału i narzędzi oraz kosztów zakupna nasion kosztował 16 centów, podczas gdy w kosztorysie przyjęto wcale mierną cenę jednostkową 21 ct. czyli, że zaoszczędzenie wynosi blisko 25% co jest wyłącznie zasługą ekonomicznego i sprężystego prowadzenia budowy. Mimo tej oszczędności okazało się w porównaniu z kosztorysem gdzie na budowę wykonanego wału preliminowano tylko 27.700 kbm. ruchu ziemi, podczas gdy bryłowość wału wynosi w rzeczywistości 40.518 kbm. przekroczenie przedstawiające 12 818 kbm. po 16 ct. = 2.051 zł., przekroczenie to jednakże pochodzi nie z niedkładności projektu biura melioracyjnego, które obejmuje tylko regulację i obwałowanie samej Kisieliny, lecz z tej okoliczności że za podstawę obwałowania Wisły i Dunajca przyjęto dawne plany rządowe, które z powodu możliwej zmiany terenu i zwierciadła wody Wisły i Dunajca mogą na pewnych przestrzeniach wykazywać znaczniejsze różnice w potrzebnej wysokości wałów i ich bryłowości.

Co się tyczy postępu zdjęć terenu konkurencyjnego i przygotowania katastru konkurencyjnego nadmieniamy, że wedle sprawozdania inżyniera Sikorskiego z dnia 27. Listopada r. b. inżynier ten wraz z kierownikiem budowy inżynierem - pomocnikiem Pawłem Dyrdoniem, przeprowadza obecnie zdjęcia tachymetryczne między Kisieliną a Uszwią i Dunajcem, celem oznaczenia linii zalewu trzech rzek oraz Wisły, oraz że większa część tych zdjęć wrazie sprzyjającej pory będzie wykonaną w ciągu miesiąca Grudnia r. b.

3. Regulacja rzeki Gniłej Lipy.

Regulacja ta, która wedle ustawy ma być wykonaną w ciągu lat czterech kosztem 135.000 zł., rozpoczęta została w miesiącu Sierpniu r. b. wśród dosyć trudnych warunków, gdyż między ludnością miejscową nie obeznaną z tego rodzaju ciężkimi robotami kierownictwo budowy nie mogło pozyskać robotników, tak, że do końca Września r. b. wykonano zaledwie kilkaset metrów pogłębienia i rozszerzenia rzeki.

Dopiero po upływie dwóch miesięcy udało się kierownikowi budowy, powoli przyzwyczaić do robót ziemnych włościan miejscowych, którzy przekonawszy się o możliwości odpowiedniego zarobku poczęli się tłumnie zgłaszać do budowy, że w ciągu miesiąca Października i pierwszej połowy Listopada r. b. wykonano przy tem przedsiębiorstwie krajowem stosunkowo najwięcej robót ziemnych bo 46.521·15 metrów sześciennych na długości rzeki 2.274 metrów.

Z asygnowanego na budowę kredytu w łącznej sumie 8.000 zł. wydano wedle raportu kierownictwa budowy z dnia 16. Listopada r. b. L. 98. po dzień 15. Listopada b. r. następujące kwoty:

a) tytułem czynszu za najem kancelaryi i magazynu	15 zł. — ct.
b) na administrację (sprzęty i przybory do pisania itp.)	101 „ 17 „
c) na zakupno narzędzi i materiałów	639 „ 74 „
d) na trasę, profilowanie i zdjęcie gruntów do wykupna	94 „ 80 „
e) za wykop 46.521·15 kbm. ziemi	4.680 „ 83 „

f) za nasyp 997.74 kbm. ziemi dla podwyższenia brzegów	49 zł. 88 ct.
g) za rozwieszenie i rozplantowanie 24.193.55 klm. ziemi	349 „ 96 „
h) na kierownictwo techniczne, pomocnika technicznego i sporządzenie katastru konkurencyjnego	523 „ 50 „
Ogółem	6.454 zł. 88 ct.

Aleg. 3. Kataster konkurencyjny dla mającej się w myśl §. 4. zawiązać spółki wodnej został już w miesiącu Wrześniu r. b. przez kierownictwo budowy nkończonym, a Wydział krajowy polecił kierownikowi budowy rozporządzeniem z dnia 26. Listopada r. b. L. 58.393. przedłożyć ten operat Starostwu w Przemyślanach do dalszego urzędowania. Nadto na życzenie Starostwa i Wydziału powiatowego w Przemyślanach przesłał Wydział krajowy tym władzom dołączony projekt statutu spółki wodnej dla regulacji górnej sekcji rzeki Gniłej Lipy, tak, że gdy w ten sposób Wydział krajowy w zastępstwie rządowych władz administracyjnych poczynił wszelkie czynności przygotowawcze, można mieć uzasadnioną nadzieję, że spółka niebawem zostanie zawiązaną a punktualna wypłata zasiłków rządowych i datków konkurencyjnych do funduszu regulacyjnego Gniłej Lipy nie może ulegać żadnej wątpliwości. Co do postanowień projektu statutu spółki nadmienia się, że redakcja tego statutu zastosowaną została ściśle do ułożonych już przez Rząd statutów dla podobnych spółek wodnych mających na celu tylko rozłożenie i ściągnięcie datków konkurencyjnych w innych krajach koronnych jak np. w Tyrolu i na Szląsku.

B. Przedsiębiorstwa spółkowe: (Nowy Brzeń, Kanał Chorzelski, Bagna Niskie i Rudnickie, Stary Brzeń, Wisłok).

1. Regulacja rzeki Nowego Brnia z dopływami

W sprawie unormowania wpływu tak Rządu jak i Wydziału krajowego na tok spraw technicznych i ekonomicznych tego przedsiębiorstwa stosownie do §. 6. ustawy z dnia 13. Maja 1885. dz. u. kr. L. 24 wydało Wysokie Ministerstwo rolnictwa na podstawie wniosków Wydziału krajowego pod d. 23. Stycznia r. b. L. 13.633 rozporządzenie, wedle którego do statutu spółki mają być wciągnięte następane dodatkowe postanowienia:

I. „Tak Rządowi jak i Wydziałowi krajowemu służy prawo wysyłać swoich delegatów z głosem stanowczym do Wydziału spółki, przeciw którym jeden albo obydwaj delegaci głosowali, muszą być przed wykonaniem przedłożone c. k. Namiestnictwu do zatwierdzenia, jeżeli który z delegatów ze względu na ważność powziętej uchwały tego zażąda, a Wydział spółki obowiązany będzie trzymać się wydanej w tej mierze decyzji Namiestnictwa.

II. Przewodniczący winien na żądanie jednego albo obydwóch delegatów zwołać posiedzenie Wydziału spółki, a w razie sprzeciwienia się przewodniczącego zwoła Dąbrowskie c. k. Starostwo, w obrębie którego siedziba spółki się znajduje to posiedzenie.

III. Do kontroli na miejscu wykonujących się robót regulacyjnych przeznaczony będzie technik rządowy, który może brać udział w obradach Wydziału spółki z głosem doradczym.

IV. Rachunki udokumentowane z wydatków ma spółka wodna przedkładać Wydziałowi krajowemu z końcem każdego roku razem z preliminarzem i programem szkół na rok przyszły. Rachunki te po przejrzeniu w Wydziale krajowym przesłane będą Namiestnictwu.

V. Zatwierdzenie statutu spółki zastrzega się c. k. Namiestnictwu“.

W wykonaniu tego rozporządzenia zamianowało Namiestnictwo delegatem swym do Wydziału spółki c. k. Starostę Dąbrowskiego a do kontroli technicznej na miejscu robót przeznaczyło każdoczesnego kierownika Tarnowskiego oddziału technicznego, Wydział krajowy zaś dekretem z dnia 2. Kwietnia r. b. L. 7.967 zaprosił na delegata swego Prezesa Rady powiatowej Dąbrowskiej, p. Józefa Męcińskiego, poruczając równocześnie nadzór techniczny nad robotami kierownikowi Tarnowskiej exspozytury biura melioracyjnego Tadeuszowi Sikorskiemu,

W zastępstwie Wydziału krajowego przy Wydziale spółki zaszła jednak w r. b. ta zmiana, że z powodu rezygnacji p. Męcińskiego z godności delegata porucił Wydział krajowy ten mandat na przedstawienie p. Męcińskiego dyrektorowi Towarzystwa Zaliczkowego w Dąbrowie p. Adolfowi Kukielowi.

Powyższe dodatkowe postanowienia statutu przyjęte zostały przez spółkę wodną, a statut w ten sposób uzupełniony zatwierdziło c. k. Namiestnictwo rozporządzeniem z dnia 25. Sierpnia r. b. L. 54.845. Jak jednakże z udzielonego Wydziałowi krajowemu odezwą Namiestnictwa z d. 23. Września r. b. L. 60.541 reskryptu Wys. Ministerstwa rolnictwa z dnia 11.

Aleg. 4. Września r. b. L. 11.960 wynika, Ministerstwo nie uznało tego statutu za prawomocny, ani też spółkę zawiązaną w roku ubiegłym przez władzę polityczną za ukonstytuowaną, gdyż władze polityczne nie oznaczyły jeszcze okręgu konkurencyjnego stosownie do §. 3. ustępu c) ustawy, a więc i spółka, którą właśnie z właścicieli gruntów i zakładów w tym okręgu konkurencyjnym położonych ma się składać, nie mogła być jeszcze prawidłowo zawiązaną, zresztą zaś statut spółki winien być po myśli §. 60. kraj. ustawy wodnej przez samą spółkę uchwalonym, przyczem polityczna władza powiatowa ma dopilnować, ażeby przedłożony zgromadzeniu spółki projekt statutu odpowiadał powołanemu reskryptowi ministeryalnemu z d. 23. Stycznia r. b. L. 13.633.

Wychodząc z tego zresztą całkiem słusznego zapatrywania nie wypłaciło już Wys. Ministerstwo rolnictwa w r. b. zasiłku z państwowego funduszu melioracyjnego na ręce Wydziału spółki — jakkolwiek Wydział krajowy cały tegoroczny datek krajowy spółce wyasygnował, lecz tylko częściową 5.000 zł. na ręce Wydziału powiatowego Dąbrowskiego, nadmieniając przytem rozp. z dnia 11. Września r. b. L. 8.244, że tak długo nie może nastąpić dalsza wypłata zasiłków państwowych, dopóki władze administracyjne nie oznaczą okręgu konkurencyjnego, następnie spółka wodna nie zostanie zawiązaną, datki konkurencyjne nie będą zapewnione, w ogóle dopóki nie stanie się zadość postanowieniom ustawy krajowej z dnia 13. Maja 1885. dz. u. kr. L. 34.

Aleg. 5. Zarazem poleciło Wys. Ministerstwo rolnictwa Namiestnictwu jak najspieszniej zarządzić oznaczenie okręgu konkurencyjnego, przez władze administracyjne, tudzież ułożyć z Wydziałem krajowym instrukcję wykonawczą dla regulacji Nowego Brnia i przedłożyć takową do ministeryalnego zatwierdzenia. W sprawie wydania tego dla postępu robót nader ważnego rozporządzenia wykonawczego tak dla regulacji Nowego Brnia jak i wszystkich innych przedsiębiorstw spółkowych odniósł się Wydział krajowy odezwą z d. 29. Listopada r. b. L. 70.762 do c. k. Namiestnictwa z prośbą o objawienie opinii co do postanowień tegoż rozporządzenia, oświadczając ze swej strony gotowość przedłożenia w danym razie projektu podobnej instrukcji wykonawczej.

Przewidzianą § 2. ustawy zmianę projektu, która wedle opinii ministeryalnego departamentu technicznego okazała się konieczną, uskutecznił w r. b. na podstawie zdjęć uzupełniających z r. 1884. inżynier biura melioracyjnego Józef Jankowski przy pomocy inżynierów-asystentów tego biura Ogonka, Bozewicza, Wasilewskiego, Sobolewskiego, Nowakowskiego, Gamrata i Dyrdonia, jednakże zamiast oczekiwanego przez Ministerstwo zaoszczędzenia przy preliminowanej w §. 2. ustawy sumie kosztorysowej 425.481 zł. uzupełniony i przerobiony projekt wykazał sumę kosztów 490 000 zł., a więc o 64.519 zł. więcej, aniżeli do ustawy wstawiono. Jakkolwiek bowiem na robotach ziemnych nowy projekt okazuje zaoszczędzenie 70.131 zł. wypadły za to znaczne przekroczenia w rubryce wykupna gruntów, tudzież kosztów budowy mostów, szluz i przepustów. Projekt ten przesłany odezwą z dnia 24. Lipca r. b. L. 49.526 c. k. Namiestnictwu zwrócony został Wydziałowi krajowemu pismem Namiestnictwa z dnia 26. Sierpnia r. b. L. 49.955 do przeprowadzenia możliwie jak najdalej idącej redukcji kosztów, tudzież uzupełnienia zdjęć profilów poprzecznych i opracowania dopływów wraz z wkreśleniem

obszaru konkurencyjnego i obliczeniem prestacyj przypadających na strony interesowane. Jakkolwiek wedle wyraźnego brzmienia ustawy do oznaczenia okręgu konkurencyjnego powołane są władze administracyjne, a więc w pierwszym rzędzie c. k. Starostwo Dąbrowskie, jednakże z uwagi na szczupły personal techniczny Namiestnictwa, który zaledwie wystarcza do prowadzenia nadzoru budowli wodnych na rzekach państwowych, tudzież celem jak najrychlejszego wprowadzenia w życie spółki i zapewnienie temu przedsiębiorstwu regularnej wypłaty subwencji państwowej, postanowił Wydział krajowy rozporządzeniem z dnia 17. Września r. b. L. 51.187 poruczyć zdjęcia niwelacyjne terenu inundacyjnego oraz sporządzenie katastru konkurencyjnego kontrolującemu budowę inżynierowi biura melioracyjnego Tadeuszowi Sikorskiemu, upoważniając go do przyjęcia w tym celu na koszt spółki pomocniczych sił technicznych.

Zarazem polecił Wydział krajowy temu inżynierowi przeprowadzić zażądane przez Namiestnictwo uzupełniające zdjęcia profilów porzeczných Nowego Brnia i wszystkich dopływów tej rzeki celem należytego sporządzenia projektu i ostatecznego kosztorysu z uwzględnieniem uwag ministryalnego departamentu technicznego co do obniżenia sumy kosztorysowej, tak ażeby wstawiona do ustawy suma kosztorysowa nie została przekroczoną. Oszczędności przy budowie oraz redukcya poszczególnych rubryk kosztorysowych nie tylko są pożądanę ze względu na obowiązek przyczyniania się funduszów publicznych i stron interesowanych do kosztów budowy, lecz także z tego względu okazują się takowe konieczne, że Wysokie Ministerstwo rolnictwa oznajmiło reskryptem z dnia 8. Września r. b. L. 11.761 w porozumieniu z Ministerstwami spraw wewnętrznych i skarbu, iż na podwyższenie sumy kosztorysowej ustanowionej w §. 2. ustawy pod żadnym warunkiem nie może się zgodzić, a tylko wtenczas mogłoby przyzwolić na podniesienie poszczególnych pozycji kosztorysu, gdyby równocześnie w innych kategoriach robót dały się osiągnąć zaoszczędzenia.

Z przedłożonej przez przewodniczącego spółki księgi rachunkowej okazują się po koniec Października r. b. następne dochody, wydatki przedsiębiorstwa w pierwszych dwóch latach budowy 1885. i 1886.

I. Dochody.

a) subwencye państwowe i krajowe	51.000 zł. — ct.
b) pożyczki	30.000 „ — „
c) wpłacone datki stron interesowanych	500 „ — „
d) różne	1.822 „ 85 „
razem	83.322 zł. 85 ct.

II. Wydatki.

a) na studia początkowe	325 zł. 11 ct.
b) przygotowanie planów i protokołów parcelowych	1.636 „ 34 „
c) roboty ziemne	31.770 „ — „
d) budowa mostów, szluz i przepustów	7.037 „ 50 „
e) narzędzia i rekwizyta	2.746 „ 67 „
f) wykupno gruntów, odszkodowanie za wycięte drzewa	2.814 „ 97 „
g) spłacone raty pożyczek	5.000 „ — „
h) wydatki administracyjne	4.378 „ 83 „
i) różne	2.202 „ 22 „
razem	57.911 zł. 64 ct.

Według tego rachunku wynosił zapas kasowy z końcem Października r. b. 25.411 zł. 21 ct., z których tytułem rozmaitych zaliczek wydano nadto 3.331 zł.

2. Regulacja odpływu wód między Wisłoką a drogą krajową Dębicko-Tarnobrzeską (kanał Chorzelowski).

Przyznana spółce ustawą z dnia 13. Maja 1885 Dz. u. kr. L. 35. pożyczka 4% w wysokości 20% niepokrytej reszty kosztów (6.300 zł.) tak z funduszu krajowego, jak i państwowego melioracyjnego została wypłaconą dopiero w r. b. (rozp. Wydziału krajowego z dnia 1. Czerwca r. b. L. 28.737), skoro Wydział spółki przyjął dodatkowe postanowienia do statutu zastrzegające Rządowi i Wydziałowi krajowemu odpowiedni wpływ na tok spraw przedsiębiorstwa.

W tym celu wydana też została przez Namiestnictwo w porozumieniu z Wydziałem krajowym instrukcja wykonawcza, która została zatwierdzoną reskryptem Wysokiego Ministerstwa rolnictwa z dnia 26. Czerwca r. b. L. 8.245, a następnie publikowaną pod dniem 10. Lipca r. b. w dzienniku ustaw i rozporządzeń krajowych Nr. 78.

Roboty koło tej rozległej melioracji, która ma na celu osuszenie całego obszaru gruntów między Wisłoką, Wisłą, Krzemienicą (Babulówka) i drogą krajową Dębicko-Tarnobrzeską, rozpoczęte 22. Sierpnia 1884. postąpiły w roku ubiegłym, jak to już mieliśmy zaszczyt nadmienić w zeszłorocznym sprawozdaniu melioracyjnym, tak dalece, że cały kanał główny od Różniat do Berdechowa i Złotnik został wykopany, rów osuszający wzdłuż Wisłoki od szluzu w Nizinach doprowadzono do Brzyścia, szluzę na kanale ulgi w Przykopie zupełnie wykończono, sam zaś kanał ulgi wykonano na pastwisku w Przykopie, oraz obwałowano grunta orne od strony tego pastwiska, które w razie zamknięcia szluzu służyć ma za zbiornik dla wód zbierających się z dorzecza kanału, a nie mogących odpłynąć do Wisły.

W roku bieżącym prowadzono dalej budowę kanału ulgi od Przykopa aż do ujścia kanału Chorzelowskiego do szluzu pod Zadusznikami, wykonano wały na tym kanale od Przykopa do Zadusznik, zabezpieczono kanał główny w terenie piaszczystym w gminie Krzemienicy faszynadą i płotkami, tudzież pogłębiono tenże kanał na linii idącej od Przykopa do Berdechowa aż do 7-go kilometra, na linii zaś w kierunku Złotnik do 4-go kilometra, wreszcie wykopano dwa ważne dla osuszenia kanały boczne nie objęte projektem: w Kliszewie oraz w Tuszowie i Maliniu.

W ogóle wykonano od 22. sierpnia 1884 do 20. listopada r. b. 30.690 metrów bieżących kanałów głównych, 10.825 metrów bieżących kanałów bocznych, obwałowano gminy Przykop i Zaduszniki, tudzież folwark Niziński (od szluzu Zadusznickiej do gminy Roźniat), oraz zbudowano 10 mostów i szluzę murowaną w wale Wiślanym w Przykopie. Pozostaje zaś do wykonania: pogłębienie kanału głównego na łącznej długości 11.900 metrów bieżących, tudzież kanału bocznego w Maliniu na długości 2.300 mb. oraz co dla utrzymania całej melioracji wykonanej jest najważniejsze, ubezpieczenie szkarp piaszczystych za pomocą płotków wiklowych i darniowania, w gminach Krzemienicy, Borkach i Młodochowcie.

Wedle przedłożonego przez spółkę rachunku wynosiły dochody po dzień 30. listopada r. b. 48.895 zł. 2 ct. (w czem mieszczą się już przyznane ustawą a podniesione przez spółkę pożyczki 4% - we) wydatki zaś 43.518 zł. 66 ct., tak, że na wzmiankowane powyżej kosztowne roboty ubezpieczające i ziemne pozostaje spółce do dyspozycji zaledwie kwota 5.376 zł. 36 ct.

Z wykazanych powyżej wydatków przedstawiają poszczególne kategorie robót następujące kwoty:

a) roboty ziemne (wykop i nasyp)	26.664 zł. 85 ct.
b) budowa mostów	1.500 „ — „
c) ubezpieczenie brzegów faszynami i płotkami	1.826 „ 88 „
d) budowa szluzu murowanej w Przykopie	4.826 „ 52 „
e) wywłaszczenie gruntów	1.679 „ 89 „

f) wynagrodzenie za uszkodzone zasiewy	501 zł. 09 ct.
g) płace inżyniera i dozorczy	4.090 " — "
h) remuneracye	156 " — "
i) administracya	214 " 28 "
k) komisye rządowe i należytosci prawne	78 " 82 "
l) kaucya przedsiębiorcy	1.980 " 33 "

Razem jak wyżej . 43.518 zł. 66 ct.

Co się tyczy wreszcie subwencji z państwowej dotacyi melioracyjnej w wysokości 6.000 zł., której udzielenia na kanał ulgi Zadusznicko-Przykopski zażądał Wydział krajowy w roku ubiegłym przyznając równocześnie na ten cel zasiłek 6.000 zł. z krajowej dotacyi melioracyjnej, to sprawa ta nie została jeszcze załatwioną, gdyż Wys. Ministerstwo rolnictwa zażądało w r. b. uzupełniających wyjaśnień szczególnie co do związku, w jakim stoi ten kanał z robotami spółki. Spodziewać się jednakże wypada, że prośba spółki poparta odpowiednio przez Wydział krajowy zostanie pomyślnie załatwioną, na co spółka Chorzewska tem więcej zasługuje, ile że w porównaniu z innymi przedsiębiorstwami mniejszej doznała pomocy z funduszów publicznych w drodze ustawy, bo zamiast bezzwrotnej subwencji otrzymała tylko oprocentowaną pożyczkę.

3. i 4. Osuszenie bagien Niskich i Rudnickich.

Po udzieleniu rozp. z d. 16. września r. b. L. 43.069 operatów technicznych tych melioracyj Wydziałowi powiatowemu w Nisku, otrzymaliśmy od tej Reprezentacyi powiatowej obszerne sprawozdanie, w którym Wydział powiatowy dziękując w gorących słowach Wysokiemu Sejmowi i Wydziałowi krajowemu za zrealizowanie tak ważnych dla powiatu robót melioracyjnych, donosi, że zaraz po uchwaleniu przez Wysoki Sejm odnośnych projektów do ustaw wzięł Wydział powiatowy inicjatywę w tej sprawie i poruczył wypracowanie statutów przymusowych spółek wodnych swemu członkowi p. Klemensowi Kostheimowi. Zwołane przez Starostwa zgromadzenia stron interesowanych przyjęły na dniu 28. września projekty statutów przez Wydział powiatowy przedłożone i ukonstytuowały się, wybierając ze swego grona Wydziały spółek, z których każdy składa się z pięciu członków i tyluż zastępców.

Równocześnie wybrał Wydział spółki dla osuszenia bagien Rudnickich przewodniczącym właściciela dóbr i posła do Rady Państwa p. Ferdynanda Hompescha, następnie zaś Wydział spółki dla osuszenia bagien Niskich, właściciela dóbr p. Oliviera hr. Rassignieur.

Na poczet subwencji krajowej dla osuszenia bagien Niskich wyasygnował Wydział krajowy do L. 63.354 kwotę częściową 1.000 zł.; roboty jednak wedle relacyi przewodniczącego spółki p. hr. Rassignieur z dnia 15. listopada r. b. L. 13, z powodu spóźnionej pory roku nie mogły być rozpoczęte.

Roboty natomiast koło osuszenia bagien Rudnickich, na które w myśl ustawy wyasygnował Wydział krajowy spółce zasiłek z funduszu krajowego do L. 57.955 w kwocie 5.000 zł., zostały już dzięki energii przewodniczącego p. hr. Hompescha o tyle wdrożone, że wykopano 1 kilometr kanału Jeżów do $\frac{1}{3}$ projektowanej głębokości przy ruchu ziemi 7.000 metrów sześciennych, wytrasowano kanał Stróżankę i kanał Jeżów celem umożliwienia wycięcia trasy w porze zimowej, oraz oznaczono dla okręgu konkurencyjnego linię zalewu w gminach Przędzel, Stróża, Jeżów i Groble.

Koszta dotychczasowych robót po dzień 15. listopada wynoszą:

a) trasa kanałów	70 zł.
b) zdjęcia okręgu konkurencyjnego	400 "
c) zakupno przyrządów geodetycznych	370 "

d) zakupno narzędzi	900 zł.
e) wykop 7.000 kbm. ziemi wraz z korczunkiem po 15 ct.	1.150 „
	Razem 2.890 zł.

Mimo tak spiesznego ukonstytuowania się spółek wodnych dla osuszenia bagien Niskich i Rudnickich, Wydział krajowy nie może na tem miejscu utaić obawy, że ukonstytuowanie tych spółek z trudnością uznane będzie za prawomocne, gdyż w braku katastru konkurencyjnego nie mogli być zawezwani do głosowania właściciele gruntów położonych w okręgu konkurencyjnym, którzy właśnie wyłącznie mają stanowić spółkę.

5) Regulacja potoku Starego Brnia z dopływami.

O postępie robót koło tej regulacji rozpoczętej przez spółkę w r. 1877. otrzymaliśmy od przewodniczącego Wydziału spółki pana dr. Henryka Brandta wyczerpujące sprawozdanie z dnia 15. Listopada r. b., L. 340., z którego podajemy następane zestawienie rachunkowe:

	Sązni	K o s z t a			
		Pojedynczo		Ogółem	
		zł.	ct.	zł.	ct.
1) Rok 1877. Kanał Wiszni.					
a) Roboty ziemne	1.508	1.513	90		
b) Nadzór techniczny		188	—		
c) Administracja		14	70		
d) Zakupno narzędzi		190	31		
e) Postawienie dwóch mostów prowizorycznych na tym kanale w Podleszanach i Woli mieleckiej		55	—		
f) Wynagrodzenie za grunta		30	—		
Razem wydano				1.991	91
2) Rok 1878. Kanał Wiszni.					
a) Roboty ziemne	3.411	3.020	45		
b) Nadzór techniczny		341	—		
c) Administracja		234	80		
d) Postawienie dwóch mostów na tym kanale w Podleszanach i Woli mieleckiej		498	80		
e) Budowa szluzu w wale tegoż kanału		388	12		
Razem wydano				4.483	17
3) Rok 1879.					
a) Roboty ziemne przy kanale nowym Wiszni	1.673	2.395	68		
b) „ „ „ obwałowaniu Brnia starego począwszy od Wisłoki w górę	762	656	08		
c) Nadzór techniczny		337	30		
d) Administracja		109	13		
e) Materiał na naprawę mostów wraz z robotą		105	71		
Razem wydano				3.603	90

4) Rok 1880. Obwałowanie Brnia.

a) Roboty ziemne	
b) Nadzór techniczny	
c) Administracja	
d) Wynagrodzenie za grunta zajęte	
e) Narzędzia i materiały budowlane	
Razem wydano	

5) Rok 1881. Obwałowanie Brnia.

a) Roboty ziemne	
b) Nadzór techniczny	
c) Administracja	
d) Naprawa narzędzi	
Razem wydano	

6) Rok 1882. Obwałowanie Brnia.

a) Roboty ziemne	
b) Nadzór techniczny	
c) Administracja	
d) Materiał i naprawa mostów na nowym kanale Wiszni	
e) Odszkodowanie za wycięte drzewo	
f) Narzędzia	
Razem wydano	

Z następnych lat, to jest za r. 1883., 1884. i 1885. nie może Wydział spółki przedłożyć szczegółowych dat z czynności, ponieważ na żądanie Wysokiego Wydziału krajowego zostały wszystkie udokumentowane rachunki z lat powyżej wymienionych złożone w Wydziale Rady powiatowej mieleckiej a przez tenże Wydział przedłożone zostały Wysokiemu Wydziałowi krajowemu przy sprawozdaniu z dnia 21. Września 1886. L. 1.538.

Z powyższej przyczyny przedkłada Wydział spółki wodnej tylko ogólne zestawienie:

W r. 1883. i 1884. prowadzone były dalej obustronne obwałowanie Brnia i zarazem przeprowadzono regulację Łukawca a mianowicie:

W roku 1883. wydano na powyższe roboty . . . . .

„ 1884. „ „ „ „ . . . . .

W roku 1885. wały Brniowe zostały doprowadzone do ujścia Brnika.

Równocześnie przystąpiono na wiosnę do wykonania projektu dla odprowadzenia wód w gminach Kawęczyn, Wampierzów i Breń Osuchowski, sporzą-

Sążni	K o s z t a			
	Pojedynczo		Ogółem	
	zł.	ct.	zł.	ct.
3.441	3.103	89		
	443	45		
	163	69		
	100	—		
	390	10		
			4.201	13
4.574	3.045	81		
	503	95		
	123	26		
	20	—		
			3.693	02
5.589	3.064	86		
	397	50		
	176	84		
	19	73		
	30	—		
	98	—		
			3.786	93
	2.454	70	2.454	70
	2.814	70	2.814	70

dzanego w ekspozyturze krajowego biura melioracyjnego w Tarnowie.

Oprócz powyższej roboty, przystąpiła spółka wodna natychmiast po zrektyfikowaniu przez powyżej wspomnianą ekspozyturę pierwotnego planu regulacji Brnia starego (p. Bielańskiego) do robót regulacyjnych Brnia, począwszy od ujścia Brnika w górę dalszym obwałowaniem.

Powyższą regulację doprowadzono na długość 800 metrów.

Całkowity koszt tych robót wynosi w r. 1885. .

Rok 1886.

W tym roku dokończono roboty osuszające w Wampierowie, Kawęczynie i Brniu Ossuchowskim kosztem . . . . .

Równocześnie prowadzono dalej regulację Brnia starego wraz z obustronnem obwałowaniem, a mianowicie: regulację Brnia poprowadzono do długości 2.200 metrów. Wały zaś do długości 6.800 metrów.

- a) Roboty ziemne . . . . .
- b) Nadzór techniczny . . . . .
- c) Administracja . . . . .
- d) Budowa szluzu w lewym wale Brnia w gminie Gliny małe . . . . .
- e) Materiały i narzędzia . . . . .

Razem wydano . . . . .

W ogóle wydano . . . . .

Sążni	K o s z t a			
	Pojedynczo		Ogółem	
	zł.	ct.	zł.	ct.
	22.111	86	22.111	86
	2.935	91		
43.540	6.021	19		
	1.864	50		
	288	52		
	500	—		
	390	96		
			12.001	08
			61.142	40

Budowę w r. b. prowadziła spółka prawie wyłącznie na rachunek przyznanej w roku ubiegłym przez Wydział krajowy zaliczki w kwocie 12.000 zł. zwrotnej z zapewnionych ustawą zasiłków krajowych i państwowych, tudzież spodziewanej 1. raty subwencji rządowej. Ponieważ jednak Wys. Ministerstwo rolnictwa nie wyasygnowało jeszcze spółce 1. raty zasiłku państwowego przypadającego do wypłaty w roku bieżącym, a to z powodu, że nie wykonano instrukcji wykonawczej normującej wpływ władz krajowych na tok spraw przedsiębiorstwa, znalazła się spółka w tem przykrem położeniu, że mi nie była w stanie wypłacić zaległych należności robotników, wskutek czego też cała budowa ze szkodą dla postępu i ekonomicznego wykonania robót w jesieni r. b. została wstrzymana. Ażeby ułatwić spółce wyjście z tego kłopotliwego położenia, Wydział krajowy był spowodowany wyasygnować spółce rozporządzeniem z dnia 19. Listopada r. b. L. 60301 zaliczkę 2000 zł. na rachunek 1. raty subwencji rządowej dla zaspokojenia pretensyi robotników składających się prawie wyłącznie z miejscowej najuboższej lu-

dności żyjącej z zarobku dziennego. Równocześnie zawiadomiliśmy c. k. Namiestnictwo, że co do wykonania §. 6. ustawy o regulacji Starego Brnia Wydział krajowy proponuje przyjęcie odnośnych postanowień wydanych dla regulacji Nowego Brnia i zatwierdzonych już przez Wys. Ministerstwo rolnictwa, wedle których prawo delegowania zastępców władz krajowych do Wydziału spółki, tudzież określenie sposobu wykonania przedsiębiorstwa i wywierania wpływu przez te władze na tok spraw technicznych i ekonomicznych przedsiębiorstwa, znalazłoby wyraz w mającym się w tym celu zmienić statucie spółki oraz w rozporządzeniu wykonawczem. Gdy zaś zatwierdzenie tych postanowień w obec decyzji Ministerstwa powziętej co do Nowego Brnia nie może ulegać wątpliwości a również kosztorys bióra melioracyjnego uznany przez ministerjalny departament techniczny za wcale umiarkowany nie wymaga żadnych modyfikacji, przedłożyliśmy zarazem przy tej sposobności wniosek na wypłatę z państwowego funduszu melioracyjnego 1. raty zasiłku przyznanego ustawą.

6. Regulacja górnego Wisłoka.

Po otrzymaniu od Rządu wiadomości o użyczeniu sankcyi ustawy o regulacji tej rzeki tudzież opinii ministerjalnego departamentu technicznego co do potrzebnych zmian w projekcie technicznym, przesłaliśmy rozp. z d. 27. Lipca r. b. l. 39553 operat techniczny komitetowi spółki z poleceniem zastosowania się przy budowie ściśle do uwag tego departamentu.

O postępie robót prowadzonych pod nadzorem inżyniera Sanockiej ekspozytury bióra melioracyjnego otrzymaliśmy od komitetu spółki sprawozdanie z dnia 13 Listopada r. b. wedle którego koszta budowy pokrywane z wyasygnowanych przez Wydział krajowy zasiłków w łącznej kwocie 4.000 zł. przedstawiają następane kwoty:

a) roboty ziemne 15.952 klm	2.706 zł. 63 ct.
b) budowa tam	647 „ 84 „
c) zakupno gruntów, 0.46 hektara	250 „ — „
d) zakupno narzędzi i materiałów	145 „ 90 „
e) administracja	408 „ 32 „
Razem	4.158 zł. 69 ct.

O czynnościach organizacyjnych koło zawiązania spółki nie otrzymaliśmy szczegółowych wiadomości.

II. Nowo projektowane przedsiębiorstwa melioracyjne. (Trześniówka — Krzemienica i Babulówka — Bagna Oleskie.)

1. 2. Regulacja rzeki Trześniówki, tudzież regulacja potoku Krzemienicy i Babulówki z dopływami.

Pierwsza z tych regulacyj była już dwukrotnie przedmiotem obrad Wys. Sejmu, raz w r. 1884 jako wniosek Wydziału krajowego, a powtórnie w r. 1885. jako przedłożenie Prezydium c. k. Namiestnictwa, regulacja zaś Krzemienicy i Babulówki z dopływami wniesioną była w roku ubiegłym do Wysokiego Sejmu przez Wydział krajowy. Obydwie te regulacje uznane zostały przez Szanowną komisję gospodarstwa krajowego w zeszłorocznem sprawozdaniu tej komisji o przedłożeniach c. k. Rządu i Wydziału krajowego w przedmiocie popierania przedsiębiorstw melioracyjnych (aleg. 128. stenog. sprawozd. sejm. z r. 1885—6) za zupełnie dojrzałe i kwalifikujące się do przyjęcia, gdyż koszt przeciętny regulacji wypadł na jedną morgę przy nich najniższy, a powtóre, że te regulacje z proponowanymi przez komisją innymi projektami tworzą jedną całość i uzupełniają system odwodnienia między większymi dopływami Wisły: Wisłoką i Sanem (pag. sprawozdania komisji). Nadto przedsiębiorstwu regulacji Trze-

śniówki przyznała ta sama komisya w powtórnem sprawozdaniu (pag. 4.) pierwszeństwo przed wszystkimi zeszłorocznemi przedłożeniami Wydziału krajowego i zaleciła Wys. Sejmowi przyjęcie odnośnego projektu ustawy, a to z uwagi:

1.) że Wys. Sejm już w r. 1884. przyjęciem ustawy (niedoszedł do skutku z powodu wadliwości ówczesnego projektu technicznego) o regulacyi tej rzeki zgodził się zasadniczo na jej wykonanie;

2.) że c. k. Rząd wniósł do tej regulacyi własny projekt ustawy na ubiegłej sesyi sejmowej;

3.) wreszcie, że celem tej regulacyi jest chronić w przyszłości znaczne przestrzenie od powtarzającej się tak często na Powiślu klęski wylewów.

Jeżeli więc obydwie w mowie będące regulacye nie uzyskały na ubiegłej sesyi aprobaty Wys. Sejmu, to ten fakt przypisać należy nie brakowi podstawy technicznej, lub też wątpliwości co do istotnego pożytku i rentowności tych przedsięwzięć, lecz tej okoliczności, że wobec niepomyślnego dla rolników i finansów kraju roku zeszłego Wys. Sejm uważał program prac melioracyjnych przedłożony przez Wydział krajowy na razie za daleko idący.

Z przyjęciem jednakże przez Wys. Sejm projektu do ustawy o regulacyi rzeki Łęgu, a równocześnie przejściem do porządku dziennego nad ustawami o regulacyi Trześniówki i Krzemienicy (Babulówki), które wraz z Łęgiem stanowią jedną pod względem hydrotechnicznym ściśle łączącą się całość i tak też przez techniczne organa rządowe od lat dwudziestu jako regulacya wód lasowych wypływających z puszczy Sandomierskiej były traktowane, znalazł się Wydział krajowy w trudnem położeniu, albowiem

1. w projekcie technicznym dla regulacyi Łęgu liczone się już z zamierzoną regulacyą Trześniówki, przy której potok Żupawa (Strug) przelewający się dziś dwoma niewyrobionemi łożyskami częścią do Łęgu, częścią do Trześniówki, ma być w zupełności wprowadzonym do Trześniówki, starc zaś jego łożysko wpadające do Łęgu ma być zupełnie zamknięte szluzą (Nr. 3.) w wale Łęgowym; w razie więc, gdyby regulacya Trześniówki nie przyszła do skutku, rezultat uchwalonej przez Wys. Sejm regulacyi Łęgu nie mógłby być osiągniętym, gdyż woda potoku Żupawy (Strugu) nie wprowadzona do Trześniówki i nie odcięta wałem od doliny Łęgu zarówno jak i cofająca się łożyskiem Trześniówki woda z Wisły zalewałaby cały obszar gruntów położonych po za lewym wałem Łęgu w gminach Trześń, Sokolniki, Furmany, a po części także w Żupawie, Sobowie i Wielowci;

2. Skoro zaś regulacya Trześniówki, jako konsekwencya regulacyi Łęgu, przyjdzie do skutku, koniecznie pociągnąć za sobą musi uporządkowanie i obwałowanie Krzemienicy i Babulówki, która w stanie dzisiejszym przy każdej większej wodzie przelewa się z powiatu Mieleckiego w gminie Babulach i Padwi do niżej położonej Trześniówki w powiecie Tarnobrzskim i wyrządza przez to corocznie znaczne szkody w gminach: Woli gołego, Dąbrowicy, Knapach i t. p.

Skoro więc zapadła pomyślna uchwała tylko co do regulacyi Łęgu, Wydział krajowy stosując się do woli Wys. Sejmu, tudzież chcąc przynajmniej w części przyjść w pomoc narażonemu na największe powodzie i wskutek tego zubożałemu powiatowi Tarnobrzkiemu, poparł gorąco sprawę regulacyi Łęgu prosząc o użyczenie Najwyższej sankcyi odnośnemu projektowi ustawy: postanowił jednak na radzie z dnia 3, sierpnia r. b. ponownie przedstawić w r. b. wniosek Wys. Sejmowi na ogłoszenie w drodze ustawodawczej regulacyi Trześniówki i Krzemienicy z Babulówką za przedsięwzięcia krajowe i pismem z tej samej daty do l. 38.675 przedłożył JE. p. Ministrowi rolnictwa odnośne operaty techniczne do fachowego zbadania i zatwierdzenia przez departament techniczny Ministerstwa spraw wewnętrznych, upraszając zarazem. jeżeli to Ministerstwo uzna za stosowne, o wniesienie dołączonych projektów do ustaw

Aleg. 6.17. na najbliższej sesyi Wys. Sejmu jako przedłożenia rządowego.

Gdy w sprawie tej wobec bliskiego otwarcia tegorocznej sesji Wys. Sejmu, nie mieliśmy od Rządu wiadomości, odnieśliśmy się d. 26. Listopada r. b. do J. E. p. Ministra rolnictwa z zapytaniem, czy należy oczekiwać wniesienia do Wys. Sejmu projektów do ustaw o regulacji Trześniówki i Krzemienicy, jako przedłożenia rządowego, gdyż w przeciwnym razie musiałyby te regulacje być przedłożone przez Wydział krajowy. Wskutek tego zapytania otrzymał Wydział krajowy 27. Listopada r. b. telegraficzną odpowiedź, że wniesienie przez Rząd regulacji Trześniówki i Krzemienicy nie może być stanowczo przyrzeczone, gdyż ministeryalny departament techniczny nie ukończył jeszcze badania projektów technicznych. Ponieważ zaś aż do daty niniejszego sprawozdania nie nadszedł do Wydziału krajowego żaden dalszy komunikat ani z Ministerstwa, ani z Namiestnictwa, postanowiliśmy przedstawić Wys. Sejmowi wniosek na ogłoszenie obydwóch wzmiankowanych regulacji za przedsiębiorstwa krajowe, zastrzegając sobie ewentualne udzielenie dalszych wyjaśnień o przebiegu sprawy u władz centralnych za pośrednictwem podpisanego szefa departamentu II. komisji sejmowej, której przydzielonem będzie sprawozdanie melioracyjne Wydziału krajowego.

Powołując się co do uzasadnienia tych dwóch przedsiębiorstw pod względem technicznym i ekonomicznym na zeszłoroczne sprawozdanie Wydziału krajowego (alegat 80, stenogr. sprawoz. sejm. pag. 10. do 12. i pag. 16. do 18.), nadmieniamy tu tylko, że takowe co do rozmiarów swych należą do znaczniejszych robót melioracyjnych, gdyż projekt Trześniówki z Dąbrową i Żupawą obejmuje regulację na długości 47·316 klm. (przeszło sześciu mil), tudzież obwałowanie długości 20·123 klm. (blisko 3 mile), projekt zaś Krzemienicy i Babulówki wraz z Rowem i Trześnią regulację i obwałowanie na długości 48·250 kilometrów (również przeszło sześciu mil). Nadto z uwagi na znaczną przestrzeń gruntów interesowaną w tych regulacjach, bo przy Trześniówce 16.948 morgów, przy Krzemienicy i Babulówce zaś 23.203 morgów, a niski koszt przeciętny ochrony i odwodnienia 1 morga (13 zł. 87 ct. w. a. przy Trześniówce a 6 zł. 90 ct. przy Krzemienicy) należy obydwia przedsiębiorstwa zaliczyć do najtańszych w naszym kraju i całej Cyslitawii, a eo zatem idzie, w skutkach ich do najwładźniejszych.

Gdy koszta regulacji Trześniówki wynoszą 235.000 zł. koszta zaś Krzemienicy i Babulówki 160.000 zł., wypadnie przy rozkładzie robót Trześniówki na lat sześć, Krzemienicy zaś na lat pięć rocznie do wyrobienia.

a) przy Trześniówce 39.166 zł. 66 ct.

b) przy Krzemienicy 32.000 zł., do czego wystarczy nadzór jednego inżyniera dla każdej regulacji.

Przy ogłoszeniu obydwóch regulacji za przedsiębiorstwa krajowe, wynosić będzie całkowity zasiłek krajowy w wysokości 40% kosztów:

a) dla Trześniówki . . . 94.000 zł.

b) dla Krzemienicy . . . 64.600 zł.

co przedstawia roczny zasiłek krajowy:

a) dla Trześniówki w kwocie 15.600 zł.

b) dla Krzemienicy w kwocie 12.800 zł.

Rozkład robót i sposób subwencyonowania proponuje Wydział krajowy zgodnie ze swem zeszłorocznym przedłożeniem, wymierzając dla każdego przedsiębiorstwa taką roczną kwotę, ażeby nieprodutywne wydatki na administrację ograniczyć do najmniejszej kwoty; pozostawia zaś światłemu ocenieniu komisji sejmowej oraz woli Wys. Sejmu decyzję co do rozłożenia robót regulacyjnych Trześniówki na lat siedm, jak to miało miejsce w roku ubiegłym przy uchwaleniu ustawy dla regulacji rzeki Łęgu.

3. Osuszenie bagien Oleskich.

Oprócz powyższych dwóch regulacji, dla których projekty techniczne już w roku ubiegłym były przygotowane, wypracowało biuro melioracyjne w ciągu roku bieżącego jeden tylko

operat, który jest już o tyle dojrzałym, że na podstawie tegoż może Wydział krajowy wystąpić przed Wys. Sejmem z inicjatywą podjęcia melioracji w północno-wschodniej części kraju, której potrzebę zaznaczył Wys. Sejm przy uchwale z dnia 20. Stycznia r. b. L. 1.218 powziętej w sprawie regulacji Bugu i Pełtwi.

Chodzi tu mianowicie o osuszenie części zabagnionego obszaru kraju położonego w dorzeczu rzeki Styru w gminach: Chwałów, Zahorce, Olesko, Konty, Czyżki, Sokołówka, Rażniów i Turze powiatu Brodzkiego, tudzież w gminie Juśkowice, powiatu Złoczowskiego.

Czyniąc potrzebę osuszenia tych bagien szczególnie w okolicy Oleska stanowiącej niegdyś wielkie jezioro około zamku Oleskiego, wniosły już w r. 1882. interesowane gminy, Olesko, Chwałów i Zahorce podanie do Wydziału krajowego o wykonanie potrzebnych zdjęć i sporządzenie projektu dla zawiązania spółki, czego też z polecenia Wydziału krajowego dokonał inżynier biura melioracyjnego Jan Blauth. Gdy jednak z niwelacji okazała się trudność odprowadzenia wody z tych bagien bez równoczesnego wciągnięcia do melioracji obszarów gruntów poniżej położonych, tudzież wykonania przekopu od stawu w Sokołówce przez las Łabacki, Turzański i Rażniowski do Styru poniżej Rudy, a przytem inne strony interesowane, jak pełnomocnik Jej Cesarskiej Wysokości pani Arcyksiężny Izabelli, właścicielki dóbr Toporowskich, tudzież właściciele obszaru dworskiego w Kontach, wniosły podania o rozszerzenie projektu melioracji na niżej położone obszary zabagnione, polecił Wydział krajowy rozp. z dnia 12. Marca r. b. L. 10.707 i z dnia 16. Kwietnia r. b. L. 19.363 inżynierowi Blauthowi przeprowadzić zdjęcia uzupełniające w powyższym kierunku i przedłożyć operat osuszenia bagien Oleskich od Zahorzec aż do Styru poniżej Rudy.

Uzupełniony w ten sposób projekt obejmuje budowę kanału głównego od Zahorzec przez Łabacz, staw Sokołowski i Turze aż do Styru długości 23 kilometrów, regulację Styru na długości 5 kilom., oraz budowę dwóch kanałów bocznych z Kontów i Czyżek łącznej długości 19 kilometrów.

Koszta tej melioracji przedstawiają się następująco:

a) ruch ziemi 300.000 kbm.	32 500 zł. — ct.
b) wykupno 30 morgów gruntów pod nowy kanał i uporządkowanie starych rowów po 150 zł.	4.500 „ — „
c) rekonstrukcja starych i budowa 3 nowych mostów	2.000 „ — „
d) nieprzewidziane	1.000 „ — „
razem	40.000 zł. — ct.

Celem melioracji jest osuszenie 13.000 morgów zabagnionych gruntów, przeważnie torfiastych lub piaszczystych, łąk i pastwisk, które z powodu nieprzepuszczalnego podglebia znajdującego się w głębokości 1 do 1.5 metra stanowią przeważnie nieużytki, gdyż liche porost trawy, jak i z powodu wysokiego stanu wody zaskórnej lub stagnującej wody stanowią same kwaśne trawy, rzadko kiedy i to z trudnością może być przez właścicieli zebranych. Przeciętny koszt melioracji jednego morga wynosi zaledwie 3 zł. 8 ct.; koszta więc wyłożone na osuszenie opłacą się sownie, z którego też powodu Wydział krajowy usilnie prosi Wys. Sejm o zrealizowanie tego przedsięwzięcia w drodze ustawodawstwa krajowego, zwłaszcza że osuszenie to jako pierwsza melioracja wykonana na większą skalę w tamtejszej okolicy da pochoć innym stronom interesowanym do podjęcia osuszenia wszystkich bagnisk w dorzeczu Styru wraz z regulacją tej rzeki do granicy kraju.

Z uwagi, że w mowie będąca melioracja ma na celu podniesienie rentowności gruntów przez osuszenie, należy tu zastosować postanowienie §. 4. ustęp. 2. b.) w związku z postanowieniem §. 6. ustępu 2. państwowej ustawy melioracyjnej, wedle którego przedsięwzięcie mające się przeprowadzić przez przymusową spółkę wodną, jaka na podstawie §. 45. kraj. ustawy

wodnej winna się zawiązać, ma prawo do uzyskania co najmniej 20% -wego zasiłku tak z funduszu krajowego, jak i państwowego melioracyjnego. Zasiłek więc tak krajowy, jak i państwowy wynosić będzie po 8.000 zł. razem 16.000 zł. na strony zaś interesowane przypadnie do uiszczenia prestacya 24.000 zł.

Roboty wypadaloby ze względu na trudność robotnika we wschodniej części kraju, tudzież czynności organizacyjne wymagające przy spółkowych przedsiębiorstwach dłuższego czasu rozłożyć na dwa lata tak, że zasiłek krajowy rozłożony na rok 1887. i 1888. wynosiłby rocznie 4.000 zł.

III. Studya dla nowych przedsiębiorstw melioracyjnych.

1. Regulacya rzeki Białej i uzupełnienie obwałowania prawego brzegu Dunajca.

Na posiedzeniu z dnia 21. Grudnia 1885. powziął Wysoki Sejm w załatwieniu sprawozdania komisji gospodarstwa krajowego w przedmiocie regulacyi rzeki Białej następującą uchwałę:

„Sejm poleca Wydziałowi krajowemu przeprowadzenie robót przygotowawczych dla systematycznej regulacyi rzeki Białej i przedstawienie Sejmowi w swoim czasie wniosków co do tej regulacyi na zasadzie państwowej ustawy melioracyjnej“.

Uchwałę powyższą podał Wydział krajowy rozporządzeniem z dnia 12. Marca r. b. L. 67.386/85 do wiadomości Wydziałów powiatowych w Tarnowie i Grybowie a następnie rozporządzeniem z dnia 9. Kwietnia b. r. L. 17.923 polecił przeprowadzenie zdjęć niwelacyjnych i pomiarów hydrotechnicznych na rzece Białej i najniebezpieczniejszych jej dopływach inżynierowi biura melioracyjnego Andrzejowi Kędziorowi oraz inżynierom asystentom tegoż biura Wacławowi Zahradnikowi i Ludwikowi Sobolewskiemu. Ponieważ po zbadaniu stanu rzeki Białej okazała się potrzeba wykonania zdjęć nie tylko dla ochrony brzegów, lecz także zasłonięcia przyległych gruntów wałami przed wylewem wód wielkich, czego się domagały usilnie strony interesowane a przede wszystkim zarząd dóbr hrabstwa Tarnowskiego, obwałowanie zaś dolnego biegu rzeki Białej wpadającej między Swirczkowem a Białą do Dunajca bez równoczesnego obwałowania tej ostatniej rzeki nie osiągnęłoby zamierzonego celu, zatem Wydział krajowy czyniąc zadość żądaniom stron interesowanych popartych przez swych inżynierów zarządził przy sposobności zdjęć rzeki Białej także potrzebne studya przygotowawcze dla zaprojektowania uzupełnienia obwałowania Dunajca, który między Partyniem a Niedomicami, tudzież Czyżowem a Ujściem jezuickim jest już wprawdzie od kilkudziesięciu a poczęści kilkuset lat obwałowanym, jednakże z powodu nie zasłoniętych wałami znacznych przestrzeni między mostem kolejowym w Bogumiłowicach a Jurkowem, tudzież między Niedomicami a Czyżowem, naraża na szkody powodziowe wielki obszar kraju między Dunajcem a Wisłoką w powiatach Tarnowskim, Dąbrowskim a nawet Mieleckim. W ten sposób regulacya w mowie będąca przedstawiać będzie przedsiębiorstwo o większych rozmiarach, bo regulacyę Białej długości 100 kilometrów wraz z zabudowaniem dzikich potoków górskich, tudzież uzupełnienie obwałowania Dunajca na długości przeszło 34 kilometrów; tak prawdopodobnie przedsiębiorstwo to nie będzie mogło przyjsć do skutku przy pomocy państwowego funduszu melioracyjnego, lecz stosownie do postanowienia §. 1. ustępu drugiego państwowej ustawy melioracyjnej będzie mogło być przeprowadzonym w drodze osobnej ustawy państwowej przy wyższym udziale skarbu państwa w kosztach.

Zdjęcia niwelacyjne rozpoczęli powyżej wymienieni inżynierzy po ukończeniu studyów dla regulacyi dolnej sekcji Gnilej Lipy w miesiącu Sierpniu od pomiarów geometrycznych sytuacji, co było niezbędnem z powodu zupełnej zmiany jaką w biegu i łożysku tej rzeki górskiej nastąpiła od czasu pomiarów katastralnych, następnie zaś skoro Wydział krajowy oddał

te roboty w akord geometrze p. Zaleskiemu za wynagrodzeniem 10 zł. od kilometra przystąpiono do właściwych zdjęć niwelacyjnych i hydrotechnicznych w miesiącu Sierpniu tak, że inżynierzy krajowi do końca listopada r. b. wykończyli zdjęcia 14 kilometrów sytuacji Białej, niwelację wody Dunajca, wraz z trasą i niwelację terenu pod wały Dunajcowe na długości przeszło 34 kilometrów, tudzież trasę rzeki i wałów wraz z niwelacją podłużną i zdjęciem profilów poprzecznych i terenu zalewowego na długości 11 kilometrów rzeki Białej, podczas gdy geometra Zaleski kontynuował zdjęcie sytuacji na 42 kilometrach.

Przy studyach tych zajęty był inżynier Kędzior 2 miesiące, inżynierzy — asystenci Zahradnik i Sobolewski 4 miesiące. Ukończenie potrzebnych zdjęć nastąpi w roku przyszłym, wygotowany zaś w ciągu bieżącej i następnej zimy operat przedłożony będzie Wys. Ministerstwa rolnictwa w r. 1889 do zatwierdzenia, celem podjęcia rokowań o przeprowadzenie tej regulacji w drodze ustawodawstwa państwowego i krajowego.

Co się tyczy pokrycia kosztów zdjęć dla regulacji Białej i obwałowania Dunajca mamy zaszczyt nadmienić, że interesowane powiaty Dąbrowski, Tarnowski i Grybowski zobowiązały się dostarczyć funduszków dla naszych inżynierów na opłatę podwód, figurantów, paliaków i punktów stałych tak, że fundusz krajowy obciążony będzie tylko kosztami komisyjnymi inżynierów.

O wydelegowanie techników lasowych dla wykonania zdjęć i zaprojektowania zabudowań dopływów górskich rzeki Białej, które wedle opinii c. k. starszego radcy lasowego p. Jana Salzera należą do najszkodliwszych w Galicyi, udał się Wydział krajowy pismem z dnia 13. Lipca b. r. l. 38.016 za pośrednictwem Namiestnictwa do J.E. Ministra rolnictwa; dotychczas nie otrzymał od Rządu żadnej wiadomości.

2. Regulacya Pełtwi.

Na posiedzeniu z d. 10 stycznia r. b. uchwalił Wysoki Sejm w rozprawie nad przedłożonymi przez Wydział krajowy projektami do ustaw melioracyjnych następującą rezolucję :

„Uznając potrzebę podjęcia najpilniejszych przynajmniej melioracyj wodnych w północno-wschodniej części kraju, poleca się Wydziałowi krajowemu, ażeby zarządził ponowne przeprowadzenie zdjęć technicznych i obliczeń kosztorysowych co do regulacji Pełtwi i Bugu — w tym mianowicie kierunku, o ile bez ujemy ogólnej skuteczności robót dałyby się wykonywać stopniowo pewne i najpilniejsze i dla celów gospodarczych najpożyteczniejsze roboty regulacyjne na obu wyż wymienionych rzekach partya mi i z mniejszem niż wedle dotychczasowych obliczeń obciążeniem adjacjentów.“

W wykonaniu tej rezolucyi polecił Wydział krajowy inżynierowi biura melioracyjnego Janowi Blauthowi i Piotrowi Wasilewskiemu przeprowadzić zaraz z początkiem wiosny r. b. uzupełniające zdjęcia na Pełtwi w podwójnym kierunku: raz dla zmniejszenia wymiarów projektowanego łożyska rzeki tak, ażeby zamiast największej wody profil zregulowany Pełtwi odprowadzał tylko zwyczajne wielkie wody, co dozwoli osiągnąć znaczne zaoszczędzenie w kosztach a nie wpłynie ujemnie na cel regulacji, gdyż mające się ochronić grunta składają się przeważnie z łąk, dla których czasowy byle nie często powtarzający się zalew jest nawet korzystnym, — a powtórę dla zużytkowania wody Pełtwi unoszącej z miasta Lwowa w wielkiej ilości nawóz przez zaprojektowanie głównych kanałów nawodniących w górnym dorzeczu Pełtwi, gdzie szeroka dolina przedstawia wdzięczny obiekt melioracyjny.

Potrzebne w tym celu zdjęcia wykonali wymienieni inżynierzy w miesiącu Kwietniu i Maja r. b. tak na dolnej sekcji Pełtwi od Barszczowic i Połonic do ujścia tej rzeki do Bugu w Busku na długość 35 kilometrów, jako też w dolinie górnej Pełtwi dla lewego kanału nawodniającego w gminach Hołosko, Zamarstynów, Zboiska. Laszki murowane, Sroki i Prusy dłu-

gości 12 kilometrów, tudzież dla takiego kanału na prawym brzegu Pełtwi w gminach Zniesienie, Krzywczyce, Lesienice, Kamienopol, Pikułowice, Mikłaszów, Biłka królewska, Żuchorzyce, Laszki królewskie i Rozworzany, aż do Pełtwi na długości 38 kilometrów.

Opracowanie tego uzupełniającego projektu tudzież podział całej regulacji na poszczególne sekcye uskuteczni inżynier Blauth w zimie r. b., poczem cały operat przedłoży Wydział krajowy Wys. Ministerstwu rolnictwa do zatwierdzenia i bliższego porozumienia się tak co do kwestyj finansowych, jak i wodno-prawnych tego przedsiębiorstwa celem przedstawienia Wysokiemu Sejmowi odpowiednich wniosków.

3 Regulacya Bugu.

Mając dyrektywę od Wysokiego Sejmu w przytoczonej powyżej uchwale z d. 20. Stycznia r. b. także co do regulacji Bugu, wydegował Wydział krajowy rozporządzeniem z d. 24. Maja r. b. L. 20.772 inżyniera biura melioracyjnego Józefa Jankowskiego wraz z inżynierami-pomocnikami Sewerynem Nowakowskim i Szczęsnym Gamratem do powiatu Sokalskiego i Kamioneckiego celem przeprowadzenia zdjęć niwelacyjnych i pomiarów chydrotechnicznych tej rzeki od wybiegu Pełtwi w Busku aż do Krystynopola poniżej ujścia Raty, a zarazem polecił tymże inżynierom po ukończeniu studyów przygotowawczych zająć się wypracowaniem projektu regulacji po myśli rzeczonyj uchwały Wysokiego Sejmu. Po ukończeniu operatu technicznego dla regulacji nowego Brnia wykonali wymienieni inżynierzy potrzebne zdjęcia na Bugu w miesiącu Sierpniu, Wrześniu, Październiku i Listopadzie r. b. a mianowicie:

- a) ogólny profil podłużny i kilka profilów poprzecznych na przestrzeni od mostu w Sokalu do przewozu w Krystynopolu, długości 10 kilometrów;
- b) profil podłużny, sytuację, profile poprzeczne i okrąg konkurencyjny wraz z pomiarami chyżości wody i badaniem gruntu, od Krystynopola do wybiegu Pełtwi w Busku na długości 73 kilometrów.

Koszta zdjęć tych podobnie jak i rzeki Pełtwi pokrył Wydział krajowy stosownie do uchwały Wysokiego Sejmu z dnia 27. Września 1882. w związku z uchwałą z dnia 23. Stycznia 1886. z funduszu krajowego (pozostałości funduszu zapomogowego dla powodzi).

Obecnie zajmują się ci sami inżynierzy wypracowaniem projektu technicznego, po wykończeniu którego, Wydział krajowy porozumie się z Wys. Ministerstwem rolnictwa co do zrealizowania tego przedsiębiorstwa w drodze ustawodawczej.

4. Regulacya dolnej sekcyi Gniłej Lipy.

Na posiedzeniu z dnia 21. Stycznia 1886. powziął Wysoki Sejm przy rozprawie nad przedłożeniem melioracyjnem Wydziału krajowego między innemi następną uchwałę:

„Petycyę l. S. 1022. właścicieli gruntów nadbrzeżnych nad rzeką Gniłą Lipą w powiecie Rohatyńskim, tudzież l. S. 1045. Wydziału powiatowego w Rohatynie, o przeprowadzenie zdjęć niwelacyjnych rzeki Gniłej Lipy, na przestrzeni od mostu w Rudzie do ujścia Dniestru oraz o uznanie tego przedsiębiorstwa za krajowe, przekazuje się Wydziałowi krajowemu do załatwienia po myśli uchwały Sejmowej z dnia 27. Września 1882“.

W skutek tej uchwały wydegował Wydział krajowy z wiosną r. b. inżyniera biura melioracyjnego Adrzeja Kędziora, tudzież inżynierów-asystentów Stanisława Ogonka i Wacława Zahradnika do powiatów Stanisławowskiego i Rohatyńskiego dla wykonania potrzebnych zdjęć i studyów przygotowawczych, oraz wypracowania projektu technicznego dla regulacji tej rzeki od mostu w Rudzie, gdzie się kończą roboty górnej sekcyi, aż do ujścia do Dniestru.

Z powodu zajęć biurowych inżyniera Kędziora, któremu w tym czasie poruczono referat spraw melioracyjnych, oraz organizacyi krajowych przedsiębiorstw melioracyjnych, inżynier

ten po zrekonoskowaniu stanu i biegu rzeki, zaznaczył tylko trasę projektowanej regulacji, oraz udzielił bliższych wskazówek co do prowadzenia studyów, właściwe zaś zdjęcia, jak profil podłużny, przekroje poprzeczne, niwelację terenu zalewowego, pomiar chyżości wody i sondy gruntu na całej długości 45.363 kilometrów rzeki, przeprowadzili w miesiącu Maju, Czerwcu i Lipcu wymienieni dwaj inżynierzy - asystenci, którym do pomocy przydzielono w Czerwcu inżyniera - asystenta Ludwika Sobolewskiego.

Projekt techniczny sporządzonym będzie w ciągu tej zimy a po uzyskaniu aprobaty Wys. Ministerstwa rolnictwa, starać się będziemy przedłożyć odnośny projekt ustawy zapewniającej wykonanie tej regulacji Wysokiemu Sejmowi na następnej sesji.

5 Regulacja Uszwicy.

Uchwałą z dnia 23. Stycznia r. b. L. S. 1029. przekazał Wysoki Sejm Wydziałowi krajowemu do załatwienia petycję gminy Lipnica murowana w powiecie Bocheńskim o regulację rzeki Uszwicy wraz z odnośnym sprawozdaniem komisji gospodarstwa krajowego, która zaleciła Wysokiemu Sejmowi przyjęcie rezolucji wzywającej Wydział krajowy „do przeprowadzenia zdjęć niwelacyjnych i wypracowania projektu technicznego regulacji rzeki Uszwicy wraz z dopływami na koszt funduszu krajowego i przedłożenia wniosków na jednej z najbliższych sesyj sejmowych.“

Idąc za zdaniem szanownej komisji gospodarstwa krajowego a mając przytem na względzie ważność uregulowania Uszwicy dla całego systemu najpotrzebniejszych i najnaglejszych robót wodnych na Powiślu, ustanowił Wydział krajowy rozporządzeniem z dnia 26. Maja r. b., L. 27.841. wydelegować inżyniera biura melioracyjnego Tadeusza Sikorskiego wraz z inżynierem pomocnikiem tego biura Pawłem Dyrdoniem do powiatu Brzeskiego i Bocheńskiego dla wykonania potrzebnych do zaprojektowania tej regulacji robót przygotowawczych, oraz polecić tymże inżynierom wypracowanie projektu regulacji Uszwicy wraz z zabudowaniem jej najniebezpieczniejszych dopływów górskich. Ponieważ inżynier Sikorski przeważnie się zajmował kontrolą techniczną robót regulacyjnych na Kisielinie, Nowym i Starym Brniu, zatem studia dla Uszwicy prowadził w r. b. prawie wyłącznie inżynier pomocnik Dyrdoń i wykonał do 20. Października r. b. tylko przedwstępne roboty jak niwelację dokładną punktów stałych i zwierciadła wody na na całej długości przeszło 63 kilometrów od Raybrotu po Wolę przemysłową, zdjęcia zaś właściwe rozpoczęte będą dopiero w roku przyszłym.

Koszta tych pomiarów pokryto wyłącznie z funduszu krajowego, gdyż Reprezentacye powiatów Bocheńskiego i Brzeskiego mimo wezwania Wydziału krajowego nie dostarczyły inżynierowi Sikorskiemu funduszu na najem podwód i figurantów, oraz zakupno palików i punktów stałych.

6 Regulacja Złotej Lipy.

Wskutek podania gmin położonych nad Złotą Lipą w powiecie Brzeżańskim i Podhajeckim wniesionego do Najjaśniejszego Pana, zażądało Wys. Ministerstwo rolnictwa reskryptem z dnia 8. Maja 1885. L. 5253. pomocy krajowego biura melioracyjnego do wykonania zdjęć przedwstępnych dla regulacji tej rzeki.

Mimo braku sił technicznych zaangażowanych przy robotach przez Wysoki Sejm uchwalonych, Wydział krajowy spowodowanym był ciągłymi urgensami Rządu wysłać rozporządzeniem z dnia 6. Kwietnia r. b. L. 17.636. inżyniera biura melioracyjnego Józefa Jankowskiego na tę rzekę z poleceniem zbadania jej stanu i biegu po myśli reskryptu ministeryalnego a następnie zdania sprawy, czy usunięcie często powtarzających się wylewów nad tą rzeką w pobliżu stawu Brzeżańskiego i Sarańczuckiego da się osiągnąć przez odpowiednie urządzenie upustów w szluzach tych stawów, czy też dla radykalnego zarządzenia wylewom należałoby przeprowadzić

częściową regulację rzeki na podstawie państwowej ustawy melioracyjnej. Przedłożone przez inżyniera Jankowskiego sprawozdanie w tym przedmiocie, udzielił Wydział krajowy odezwą z dnia 3. Sierpnia r. b. L. 40.295 Namiestnictwu; Wysokie Ministerstwo rolnictwa zaś zażądało re-skryptem z dnia 25. Października r. b. L. 12.294 przeprowadzenia w ciągu roku 1887. zdjęć niwelacyjnych i wypracowania projektu regulacji od Żukowa do Bożykowa, z którego to operatu dopiero może się okazać czy do uchylenia wylewów wystarczy sama regulacja, czy też należy przystąpić do obniżenia zwierciadła wody w stawie Brzeżańskim. Gdy Wysokie Ministerstwo rolnictwa przyrzekło udzielić na te zdjęcia w roku 1887. zasiłku państwowego w kwocie 500 zł., staraniem będzie Wydziału krajowego uczynić zadość życzeniu tej władzy i zarządzić wykonanie studyów dla regulacji Złotej Lipy w ciągu roku przyszłego.

7. Obwałowanie Wisły i Sanu w powiecie Tarnobrzeskim.

Jako już w zeszłorocznem sprawozdaniu w przedmiocie użycia pozostałości krajowego funduszu zapomogowego dla powodziarn Wydział krajowy nadmienił, wniosła Reprezentacya powiatowa Tarnobrzeska pod d. 30. Października 1885. L. 1.489 podanie do Wydziału krajowego w którym prosiła:

1. O udzielenie bezpłatnej pomocy technicznej biura melioracyjnego do wygotowania projektu uzupełnienia wałów nad Wisłą i Sanem w powiecie Tarnobrzeskim;
2. O wniesienie na sesyi sejmowej r. 1886. projektu do ustawy krajowej ogłaszającej te roboty za przedsiębiorstwo krajowe i przyznającej zasiłek krajowy w wysokości 40%.

Z uwagi na nagłą potrzebę wykonania wspomnianych budowli w tym najbardziej wylewami wód zagrożonym powiecie, na które to budowle w gminie Chwałowicach przyznał Wydział krajowy stosownie do uchwały Wysokiego Sejmu z dnia 17. Grudnia 1885. L. S. 585 z pozostałości funduszu powodziowego zasiłek bezzwrotny w kwocie 3.000 zł., postanowiliśmy w zasadzie udzielić bezpłatnej pomocy technicznej dla wykonania zdjęć i zaprojektowania tych budowli ochronnych. Ponieważ jednak zamierzone roboty mają być wykonane na rzekach zostających pod pieczęą rządową, a należycie zaprojektowane i wykonane obwałowania nie tylko przyniosą korzyść dla kultury krajowej, lecz także przyczynią się do ułatwienia spławu przez wytworzenie głębszego łóżyska, odnieśliśmy się odezwą z dnia 12. Marca r. b. L. 56.007/85 do Prezydium c. k. Namiestnictwa o wstawienie się w interresie powiatu Tarnobrzeskiego do JE. p. Ministra rolnictwa i wyjednania u Wysokiego Rządu dla tego przedsiębiorstwa oprócz zapewnionego ustawą melioracyjną zasiłku z państwowego funduszu melioracyjnego także przyrzeczenia odpowiedniej subwencji z państwowego funduszu budowli wodnych, podobnie jak to Wys. Rząd uczynił we Vorarlbergu w roku ubiegłym, wnosząc do tamtejszego Sejmu krajowego projekt ustawy o uzupełnieniu wałów ochronnych na granicznym Renie, przyznający oprócz 30% zasiłku z państwowego funduszu melioracyjnego 20% subwencyę z dotacyi dla rządowych budowli wodnych. W sprawie tej otrzymaliśmy odezwą Prezydium Namiestnictwa z d. 22. Lipca r. b. L. 6.434/pr. zawiadomienie, że Wys. Ministerstwo rolnictwa wraz z Ministerstwem spraw wewnętrznych nie może się przychylić do prośby Wydziału krajowego o udzielenie zapomogi z funduszu budowli wodnych na uporządkowanie wałów w powiecie Tarnobrzeskim, nie może się przychylić ze względu na Najwyższe postanowienie z 11. Listopada 1861.

Zarazem oznajmił JE. p. Minister rolnictwa, że „gdyby sprawę obwałowań w nizinie nadwiślańskiej zamierzano traktować w myśl 2. ustępu §. 1. ustawy z 30. Czerwca 1884. dz. p. p. L. 116 i gdyby autonomiczne organa krajowe wypracowały w porozumieniu z c. k. Namiestnictwem systematyczny projekt na uzupełnienie, wzmocnienie i uregulowanie trasy wałów w nizinie nadwiślańskiej w ogóle — jak to Namiestnictwo proponowało — tudzież, gdyby stało się zadość wymogom wyżej powołanej ustawy i w wyż wymienionych warunkach zażądano przyrzeczenia

odpowiedniej subwencji z funduszu melioracyjnego to i wtedy Ministerstwo mogłoby tylko oświadczyć, że na wypadek przedłożenia projektu i ustawy zwróci jak najszczegółowszą uwagę na całe przedsięwzięcie i na kwestyę subwencyonowania tegoż z państwowego funduszu melioracyjnego“.

„Bardziej stanowczego i dalej idącego przyrzeczenia względem pieniężnego poparcia dać na razie, chociażby tylko w zasadzie nie można, ponieważ — pomijając już brak bliższych danych co do rozmiarów i kosztów przedsięwzięcia liczne zewsząd zgłoszenia o zapomogi z funduszu melioracyjnego nakazują szczególniejszą oględułość w udzielaniu przyrzeczeń“.

Przy tej sposobności oświadczyło Wysokie Ministerstwo rolnictwa gotowość udzielenia na budowę wałów w Chwałowicach z innych środków dyspozycyjnych kwoty 3.000 zł. płatnej w dwóch równych ratach po 1.500 zł. w latach 1886. i 1887. — Nie zapoznając wcale potrzeby uzupełnienia i uporządkowania wałów w całej dolinie nadwiślańskiej, z uwagi jednak, że wykonanie zdjęć niwelacyjnych dla tak rozległego przedsięwzięcia przy dzisiejszym stanie personelu biura melioracyjnego zajętego przy krajowych i spółkowych przedsięwzięciach [melioracyjnych] zajęłoby dłuższy przeciąg czasu a przytem obwałowanie Wisły i Sanu w powiecie Tarnobrzeskim, które ze względu na wpadające w tym powiecie do Wisły trzy potoki (Łęg, Trześniówka i Krzemienca) tudzież pagórki sięgające prawie do łożyska Wisły przedstawia właściwie 7 odrębnych przedsięwzięć, nie wymaga równoczesnego uporządkowania wałów Wisły — powyżej tego powiatu, gdzie również w skutek licznych dopływów obwałowanie Wisły nie stanowi całości organicznej, lecz przedstawia cały szereg oddzielnych robót — postanowił Wydział krajowy na razie przystąpić do przeprowadzenia robót przygotowawczych dla obwałowania niziny nadwiślańskiej w powiecie Tarnobrzeskim, który ze wszystkich powiatów położonych na Powiślu jest najbardziej zagrożonym, a zarazem odezwą z dnia 7. Października r. b. L. 40.218 zawiadomił Prezydium Namiestnictwa, że tylko w tym wypadku odstąpiłby od tego sposobu postępowania, gdyby Wys. Rząd nie zechciał podobnego projektu przedstawić do Najwyższej sankcyi i zażądał wniesienia do konstytucyjnego traktowania projektu obejmującego obwałowanie całej niziny nadwiślańskiej. W razie przychylenia się Wys. Ministerstwa rolnictwa do tej propozycyi w danych warunkach najłatwiej wykonalnej, przeprowadzą potrzebne studia przygotowawcze dla tego ważnego przedsięwzięcia melioracyjnego inżynierzy delegowani do zdjęć dla regulacyi rzeki Białej po ukończeniu tej ostatniej czynności.

8. Regulacya dopływów Wisły w powiecie Wielickim.

Wskutek kilkakrotnych podań gmin i obszarów dworskich, położonych na Powiślu w powiecie Wielickim oraz Reprezentacyi powiatowej o uregulowanie potoków Drwiny, Serafy (Srawy) z Zabawą i Podłężówki narażających całe Powiśle między Podgórzem a koleją Niepołomicką na ustawiczne klęski powodziowe, postanowił Wydział krajowy udzielić powiatowi bezpłatnej pomocy technicznej biura melioracyjnego dla uporządkowania tej części Powiśla pod względem hydrotechnicznym, zwłaszcza że żądana przez powiat regulacya tych dopływów Wisły należy do projektowanych przez Wydział krajowy w pierwszej linii melioracyj. Delegowany w tym celu do powiatu Wielickiego rozp. z d. 14. Maja r. b. L. 19.669 inżynier Blauth wykonał w miesiącu Wrześniu i Październiku zdjęcia niwelacyjne:

- a) na potoku Drwinie długości 8 kilometrów;
- b) na potoku Serafie długości 5 kilometrów;
- c) na potoku Zabawie długości 1.5 kilometra;
- d) na potoku Podłężówce długości 4 kilometrów;

wraz z niwelacją terenu zalewowego na obszarze 5000 morgów tudzież zdjęciami dla uzupełnienia i uregulowania trasy prawego wału Wisły od Podgórza do dworca kolejowego w Niepołomicach. Obok uporządkowania Podługówki, która dziś już wprowadzoną jest zapomocą wałów wstecznych do Wisły, projekt regulacji obejmować będzie regulację Serafy jako potoku głównego, tudzież odwrócenie biegu Drwiny (wpadającej dziś do Wisły) do potoku Serafy, a to celem jak najekonomiczniejszej ochrony gruntów od wtłaczającej się do tych potoków wody Wisły.

Projekt regulacyjny sporządzonym będzie po ukończeniu operatu dla regulacji Pełtwi przez inżyniera Blautha, poczem Wydział krajowy przystąpi do rokowań z Rządem o zrealizowanie tego przedsięwzięcia na podstawie państwowej ustawy melioracyjnej.

IV. Uzasadnienie Rub XIII. wydatków preliminarza funduszu krajowego na r. 1887.

1. W poz. 146. wstawił Wydział krajowy zgodnie z ustawą o regulacji Nowego Brnia tytułem 3. raty zasiłku krajowego, dalej stosownie do sankcyonowanych na dniu 1. stycznia r. b. ustaw krajowych o osuszeniu bagien Rudnickich, tudzież o regulacji Łęgu, Kisieliny, Starego Brnia, Wisłoka i Gniłej Lipy tytułem drugiej raty, wreszcie po myśli przedłożonych projektów do ustaw o regulacji Trześniówki i Krzemienicy tytułem 1szej raty zasiłku krajowego łączną kwotę 109.120 zł. Oprócz tego wydatku wstawionego w preliminarzu funduszu krajowego na r. 1887. przypadnie jeszcze w tym roku do pokrycia wydatek na osuszenie bagien Oleskich, wrazie uchwalenia przez Wysoki Sejm odnośnego projektu ustawy, mianowicie 1sza rata 20% zasiłku krajowego w kwocie 4.000 zł., z którego też powodu zamiast powyższej kwoty 109.120 zł. uprasza Wydział krajowy Wysoki Sejm o wstawienie w tę pozycję dotacji w wysokości 113.120 zł.

2. Z wstawionych w poz. 145. subweucyi na lokalne regulacje rzek niespławnych, stosownie do uchwały Wysokiego Sejmu z dnia 6. Października 1882., uzasadnionym już został wydatek pod a) 2a rata na regulację Dunajca od Jurkowa do mostu pod Melsztynem, w kwocie 4.468 zł. w zeszlórocznym sprawozdaniu melioracyjnem Wydziału krajowego (pag. 24), wydatek zaś pod b), 2a i ostatnia rata zasiłku dla gminy Bobrek powiatu Chrzanowskiego na regulację Wisły w kwocie 305 zł., znajduje usprawiedliwienie w uchwale Wysokiego Sejmu z d. 21. Grudnia 1885 r., na podstawie której, jak to już nadmieniono w sprawozdaniu z czynności Wydziału krajowego za r. 1885—6. (pag. 58), wypłacono tej gminie pierwszą ratę datku konsumcyjnego z pozostałości funduszu powodziowego rozp. z dnia 12. Marca r. b. L. 67.382/65. W poz. 145 c) wstawił Wydział krajowy na prośbę właściciela obszaru dworskiego w Wróblowicach powiatu Tarnobrzeskiego na lokalną regulację Dunajca pod Wróblowicami zasiłek jednorazowy w kwocie 1.080 zł. Wedle odezwy c. k. Namiestnictwa z dnia 25. Maja b. r. L. 27.908 wynoszą koszta tej budowli wodnej 3.598 zł. 13 ct., z czego Rząd pokrywa 40%, t. j.

	1.339 zł. 25 ct.
i całe koszta zarządu	119 „ 80 „
	Razem 1.559 zł. 05 ct.

Wedle opinii c. k. Namiestnictwa budowa rzeczona nietylko nie cierpi zwłoki, ale jest zarazem w skutkach nader ważną i pożyteczną, albowiem będzie zabezpieczać od zniszczenia cały system wykonanych w ostatnich latach znacznym kosztem budowli ochronnych i regulacyjnych.

Na tej samej podstawie wstawiono w poz. 145 *d*), *e*), *f*) zasiłki krajowe na regulację Dunajca: pod Zbyszycami (jak L. W. kr. 30.909) w kwocie 2.017 zł., pod Rożnowem (L. W. kr. 57.945) w kwocie 367 zł., i pod Wielogłowami L. W. kr. 60.940) w kwocie 666 zł., na które to budowle c. k. Namiestnictwo przyznało już odpowiednie zasiłki z państwowego funduszu budowli wodnych.

Do poz. 145 *g*). W skutek podania właściciela obszaru dworskiego Winiary w powiecie Wielickim wniesionego równocześnie do c. k. Namiestnictwa i Wydziału krajowego o zabezpieczenie brzegów rzeki Raby, która grozi zerwaniem nie tylko najlepszych gruntów, lecz także znacznej części osad w gminie Winiary, zarządziło Namiestnictwo zbadanie stanu rzeczy na miejscu i sporządzenie projektu lokalnej regulacji tej rzeki, której kosztą po odtrąceniu dostarczonych przez stronę interesowaną materiałów wartości 6.500 zł. obliczono na 4.200 zł. kosztą zaś zarządu na 120 zł. Gdy Namiestnictwo przyjęło na fundusz budowli wodnych połowę powyższych kosztów i całe koszty zarządu, postanowił Wydział krajowy wstawić równą kwotę 2.100 zł. w preliminarz Rub. XIII. na r. 1887., o uchwalenie której upraszamy Wysoki Sejm, tem bardziej, że z powodu nagłości robót rozpoczętych już w r. b. widzieliśmy się spowodowanymi przyrzeczoną zasiłkiem krajowym rozp. z dnia 8. Września r. b. L. 51.976 wyasygnować załączkowo na rachunek r. 1887. na ręce c. k. Starostwa w Wieliczce.

Do poz. 145 *h*) Wedle relacji Wydziału powiatowego w Brzozowie z dnia 30. Września r. b. L. 1.269 zarządziło c. k. Namiestnictwo na prośbę właściciela obszaru dworskiego w Gdyczynie reskryptami z dnia 7. i 30. Czerwca r. b. L. 39.980 i 39.291 lokalną regulację Sanu pod Gdyczyną celem ochrony gruntów i budynków dworskich, oraz uregulowania całego zakola Sanu i polepszenia drogi spławnej, przyznając na ten cel subwencję państwową w kwocie 2 942 zł. 67 ct. Przychylając się do prośby właściciela i Reprezentacji powiatowej wstawił Wydział krajowy na tę regulację zasiłkiem krajowy w wysokości subwencji państwowej

Do poz. 145 *i*). Odezwą z dnia 26. Lipca r. b. L. 40.457 zawiadomiło c. k. Namiestnictwo Wydział krajowy, że z powodu ostrego zakola Sanu pod Bolestraszcami, które nie tylko przyczynia się do piętrzenia wody w tej przestrzeni, lecz zrywa i niszczy grunta w Bolestraszcach, Hurku, Medyce i Chałupkach medycznych, postanowiło przystąpić do wykonania od lat przeszło 20 projektowanego przekopu w Bolestraszcach, którego kosztą obliczono na 36.844 zł. 29 ct. Z kosztów tych przyjmuje na siebie Rząd 60%, chodziłoby więc o pokrycie reszty 14.737 zł. 72 ct. przez kraj i strony interesowane, z których obszary dworskie dotychczas zobowiązały się uiszczyć tytułem datków dobrowolnych 3.900 zł.

W przypuszczeniu, że po prawomocności orzeczeń według §. 51. kraj. ustawy wodnej można się spodziewać dalszych prestacji ze strony właścicieli oraz powiększenia datku konkurencyjnego ze strony kolei Karola Ludwika, proponuje Wydział krajowy udzielenie na tę regulację lokalną zasiłku z funduszu krajowego w kwocie 6 000 zł., płatnego w dwóch równych ratach rocznych po 3,000 zł. w r. 1887. i 1888.

Do poz. 145. *k*). W pozycji tej wstawiono do rozporządzalności Wydziału krajowego dotację na lokalne regulacje rzek niespławnych w kwocie 3.000 zł. w przypuszczeniu, że tak jak w latach ubiegłych zajdzie w ciągu r. 1887. potrzeba wykonania nagłych budowli ochronnych dziś jeszcze nieprzewidzianych. Po wydrukowaniu jednak preliminarza funduszu krajowego na r. 1887. wpłynęły do Wydziału krajowego dalsze podania z uzasadnionymi żądaniem zasiłków krajowych na regulacje rzek niespławnych subwencyonowanych przez państwo, jak na regulację Dunajca pod Wielką wsią w wysokości 2.000 zł., na regulację tej samej rzeki pod Załubinczem w kwocie 231 zł.; wreszcie na regulację Raby w Stadnikach w kwocie nieoznaczonej jeszcze przez oddział techniczny Starostwa Krakowskiego, tak że wstawiona do preliminarza kwota 3.000 zł. nie wystarczy na pokrycie potrzeb, jakie już dzisiaj są znane Wydziałowi

krajowemu. Gdy zaś już przed otrzymaniem tych zgłoszeń Wydział krajowy na żądanie c. k. Namiestnictwa wyrażone odezwą z dnia 19. Sierpnia r. b. L. 51.131 przyrzekł pismem z dnia 8. Września r. b. L. 51.200 udzielić z funduszu krajowego na regulację Sanu pod Sobiecinem dalszego zasiłku w kwocie 2.000 zł., który prawdopodobnie w r. 1887. przypadnie do wypłaty, okazuje się potrzeba wstawienia do tej pozycji zamiast proponowanej w preliminarzu kwoty 3.000 zł. daleko wyższej dotacji, którą Wydział krajowy ogranicza ściśle do najniezbędniejszej potrzeby na 5.000 zł. i o uchwalenie której w swym końcowym wniosku Wysoki Sejm uprasza.

3.) W poz. 147 wstawił Wydział krajowy na przeprowadzenie zdjęć niwelacyjnych i studyów dla powiatów, spółek wodnych i gmin po myśli uchwały Wysokiego Sejmu z dnia 27. Września 1882 dotację w kwocie 1000 zł. a to celem umożliwienia naszemu krajowi korzystania z państwowej dotacji melioracyjnej przyznawanej corocznie przez Wysoką Radę państwa Wys. Ministerstwu rolnictwa na subwencyonowanie mniejszych robót melioracyjnych, których wykonanie jest możebnem bez uchwalania w tym celu osobnych ustaw krajowych. Do przedstawienia Wysokiemu Sejmowi wniosku na uchwalenie tej nowej w budżecie krajowym pozycji był Wydział krajowy spowodowany licznymi zgłoszeniami gmin i powiatów, tudzież tą okolicznością, że przedkładane przez Reprezentacye powiatowe podania o wyjednanie subwencyj z ministeryalnej dotacji melioracyjnej załatwiane być musiały odmownie z powodu niedostateczności projektów technicznych sporządzanych przez techników powiatowych i prywatnych.

Dla wykazania w tym kierunku potrzeby pomocy kraju poprzestaniemy tylko na prostym wyliczeniu ważniejszych zgłoszeń stron interesowanych, które zażądały pomocy technicznej bióra melioracyjnego mianowicie :

- 1) Wydział powiatowy w Jarosławiu dla osuszenia gruntów włościańskich w gminach Manasterzec, Nielpkowicach i Piwodzie L. W. kr. 47655/85;
2. C. k. Starostwo w Bochni dla regulacji i obwałowania potoku Drwinki celem ochrony od powodzi gmin Drwinia, Wola drwińska, Grobla i Niedary (L. W. 48.700/85)
- 3.) Wydział powiatowy i gmina Żółkiew dla regulacji Świni (L. W. kr. 67.606/85):
- 4.) Wydział powiatowy w Krośnie dla regulacji potoków Łęg i Olszyny w gminach Krosno, Suchodół, Głowieńka, Łężany, Miejsce i Targowiska (L. W. kr. 13.364/86;
- 5.) Obszar dworski i gmina Chorostków pow. Stanisławowskiego dla osuszenia gruntów (L. W. kr. 22.405/86);
- 6.) Komitet c. k. galicyjskiego Towarzystwa gospodarskiego we Lwowie i Wydział powiatowa Kałusz dla osuszenia bagien i regulacji szkodliwych potoków górskich w powiecie Kałuskim (L. W. kr. 22.989/86);
- 7.) Miasto Gródek dla osuszenia i drenowania gruntów gminnych (L. W. kr. 23.374/86);
- 8.) Gmina Dublany pow. Lwowskiego dla uregulowania miejscowego potoku (L. W. kr. 24.246/86);
- 9.) Wydział powiatowy w Jarosławiu dla regulacji potoków Wiszni, Lubaczówki, Szkła, Mleczki i Wyczawy, oraz osuszenia w gminach Monasterz, Wola buchowska, Wólka pełkińska i Nowa Grobla (L. W. kr. 24.674/86);
- 10.) Starostwo i Wydział powiatowy w Łańcucie o pomoc techniczną do zawiązania spółki dla regulacji Wisłoka (L. W. kr. 30.442/86);
- 11.) Wydział powiatowy w Myślenicach dla zabezpieczenia gminy Dolna wieś od zerwania przez rzekę Rabę (L. W. kr. 36.042/86);
- 12.) Wydział powiatowy w Borszczowie dla zabezpieczenia osady Zawale od rzeki Zbrucza (L. W. kr. 36830/86);
- 13.) Wydział powiatowy w Turce dla zabudowania dzikich potoków górskich wpadających do Stryja i Dniestru (L. W. kr. 37937/86);

14.) Wydział powiatowy w Myślenicach dla zabudowania „Księżego potoku“ grożącego zniszczeniem miasteczka Maków (L. W. kr. 38494/86);

15.) Wydział powiatowy w Tarnobrzegu dla uregulowania potoku Bukowa w Jastkowicach (L. W. k. 41553/86);

16.) Wydział powiatowy w Żydaczowie dla zabezpieczenia brzegów Świcy w gminie Dubrawka (L. W. kr. 41853/83);

17.) Wydział powiatowy w Dąbrowie dla obwałowania potoku Upust (L. W. kr. 45980/86);

18.) Wydział powiatowy w Nadwornie dla zabezpieczenia gminy Sadowki od rzeki Prutu (L. W. kr. 48266/86);

19.) Wydział powiatowy w Mościskach dla regulacji potoków Sieczna i Zatoka (L. W. kr. 49552/86);

20.) Wydział powiatowy w Łańcucie dla melioracji pastwisk gminnych nad Sanem (L. W. kr. 52920/66);

21.) Właściciele gruntów w Karwodży Zabłędzy i Tuchowie powiatu Tarnowskiego dla regulacji potoku Karwodży (L. W. kr. 53872/86);

22.) Gminy Borki Janowskie, Karaczynów, Schönthal, Kozice, Zielow, Rzęsna polska i Domazyr dla osuszenia i nawodnienia łąk (L. W. kr. 54723/86);

23.) Wydział powiatowy w Żydaczowie dla ochrony gminy Balicze podróżne od rzeki Świcy (L. W. kr. 54723/86);

24.) Wydział powiatowy w Brodach dla osuszenia łąk w Załoścach (L. W. kr. 56385/86);

25.) Wreszcie Wydział powiatowy w Stanisławowie dla osuszenia gruntów spółki wodnej w Błudnikach, Pukasowcach i Kurypowic (L. W. kr. 60139/86);

Wskutek powyższych zgłoszeń poczynił już Wydział krajowy pewne przyrzeczenia co do bezpłatnego udzielenia pomocy technicznej biura melioracyjnego do zbadania całych okolic pod względem melioracyjno - technicznym, ewentualnie do wypracowania protestów technicznych, na podstawie których możnaby zażądać subwencji od Wysokiego Ministerstwa rolnictwa; przede wszystkim zaś przyrzekł tę pomoc rozporządzeniem z dnia 1 Lipca r. b. 24674 powiatowi Jarosławskiemu, gdzie znaczne obszary zabagnionych gruntów nad Sanem o dobrej jakości gleby od dawna wyczekują odwodnienia a sami już włościanie odczuli potrzebę melioracji domagając się poparcia władz powiatowych i Wydziału krajowego.

Gdy w braku odpowiedniego poparcia państwową dotacya melioracyjna przez cały szereg lat przepadała dla naszego kraju, który przecież uchodzi za przeważnie, jeżeli nie wyłącznie rolniczy, a wstawiona na ten cel kwota 1000 zł. stanowić będzie jedyną formę pomocy jakiej kraj udziela na drobne melioracje, Wydział krajowy żywi przekonanie, że ta propozycja przez Wysoki Sejm będzie przyjętą.

4.) Z reszty pozycji Rub. XIII. wymaga tylko dotacya na biura melioracyjne (poz. 141) wyjaśnienia z powodu podwyższenia o 1850 zł. w porównaniu z uchwaloną na rok bieżący kwotą 17300 zł.

Nadwyżka ta spowodowaną została potrzebą zaangażowania świeżych sił technicznych do przeprowadzenia studyów przygotowawczych dla poleconych przez Wysoki Sejm nowych robót melioracyjnych o większych rozmiarach, co się okazało jeszcze z tego względu koniecznym, że Wydział krajowy delegować musiał z personelu biura melioracyjnego trzech inżynierów do kierownictwa budowy tyłuż krajowych przedsiębiorstw melioracyjnych (Łęg. Kisielnia i Gniła Lipa), które w r. b. uzyskały Najwyższą sankcję a przytem i zachodnia część kraju domaga się utworzenia filii biura melioracyjnego w Krakowie. Nadto postanowił Wydział krajowy podwyższyć płacę dwom inżynierom i dwom inżynierom asystentom, do których ze względu na nawał pracy stawia wyższe wymagania, a których operaty techniczne uzyskały aprobatę wysokiego

Ministerstwa rolnictwa, tudzież ustanowić cztery dalsze posady inżynierów — asystentów, celem pozyskania i utrzymania zdolniejszych techników dla bióra melioracyjnego. Zarządzenia te wydawały się Wydziałowi krajowemu tem konieczniejszymi, ile że gorliwa i wytrwała praca inżynierów biura melioracyjnego wśród trudnych często a zawsze na wydatki narażających warunków zasługuje zdaniem Wydziału krajowego na wyższe, niż dotychczas wynagrodzenie.

W poz. 141 d.) znajduje się nadto proponowany przez Wydział krajowy nowy wydatek na ekspozyturę biura melioracyjnego w Krakowie, której utworzenie ma na celu przedstawiona do uchwalenia w końcowych wnioskach rezolucya. Potrzebę tej filii biura melioracyjnego w najdalej na zachód posuniętej części kraju, która co do kultury stoi najwyżej, uznaje Wydział krajowy idąc za zdaniem uprawnionego reprezentanta rolników tamtejszych, t. j. Komitetu Towarzystwa rolniczego Krakowskiego, który na podstawie uchwały zebrania ogólnego tego towarzystwa pismem z dnia 28. Kwietnia r. b. L. 157 odniósł się do Wydziału krajowego o wyjednanie u Wysokiego Sejmu utworzenia takiej instytucji w Krakowie. Nie ulega bowiem wątpliwości, że dla ekspozytury biura melioracyjnego w Krakowie otwartem jest szerokie pole działania nie tylko koło melioracyj lokalnych, jak drenowania całego Podgórzka karpackiego i nawodnienia dolin potoków, lecz także przy zamierzonym uregulowaniu wód całego tamtejszego Powiśla między Rabą a Podgórzem na prawym brzegu Wisły, zarówno jak i lewych dopływów tej rzeki w Krakowskiem (Dłubnia, Białucha, Rudawa, Sanka itp.) oprócz wydatku na lokal ekspozytury w kwocie 300 zł., której nadwyżka 100 zł. w porównaniu z takimiż wydatkami na ekspozytury w Tarnowie i Sanoku znajduje usprawiedliwienie w wyższych cenach mieszkań w Krakowie nie prelininuje Wydział krajowy na ten cel żadnego dalszego wydatku, gdyż zamierza eksponować tam jenego z inżynierów krajowego biura melioracyjnego.

V.

W myśl sankcyonowanych już specjalnych krajowych ustaw melioracyjnych mają być wykonane w kraju naszym następane przedsięwzięcia:

Liczba porząd.	Nazwa przedsięwzięcia	Koszt ogólny w zł. w. a.	Udział w kosztach	
			państwa	kraju
1	Regulacya Nowego Brnia	425.481	127.644	127.644
2	Osuszenie bagien Niskich	20.220	4.044	4.044
3	„ „ Rudnickich	105.200	21.040	21.040
4	Regulacya Łęgu	245.000	73.500	98.000
5	„ Kisieliny	175.000	52.500	70.000
6	„ Starego Brnia	85.000	25.500	25.500
7	„ Wisłoka	129.000	38.700	38.700
8	„ Gniłej Lipy	135.000	40.500	54.000
	Razem .	1,319.901	383.428	438.928
	Oprócz tego zamierzone są wnioskami objętymi niniejszem sprawozdaniem:			
9	Regulacya Trześniówki	235.000	70.500	94.000
10	„ Krzemienicy i Babulówki	160.000	48.000	64.000
11	Osuszenie bagien Oleskich	40.000	8.000	8.000
	Ogółem .	1,754.901	509.928	604.928

Podczas gdy więc dzisiaj z państwowego funduszu melioracyjnego kraj nasz ma zapewnioną pomoc w wysokości 383.428 zł., spodziewanem jest w razie konstytucyjnego zatwierdzenia przedłożonych przez Wydział krajowy dalszych trzech projektów do ustaw o regulacji Trześniówki i Krzemienicy, tudzież osuszenia bagien Oleskich, uzyskanie dalszej subwencji z tego funduszu do 509.928 zł., która to kwota ze względu na wysokość państwowego funduszu melioracyjnego (5,000.000 zł.) a przytem na rozległość i jak najniekorzystniejsze stosunki orograficzne i hydrograficzne naszego kraju nie może być żadną miarą uważana za maximum należącego się krajowi z tego tytułu zasiłku.

Udział naszego kraju w państwowym funduszu melioracyjnym okazuje się jeszcze w niekorzystniejszym świetle, jeżeli się go porówna z przyznaniem już na podstawie preliminarza tego funduszu na r. 1885. i 1886. subwencyami dla innych krajów koronnych.

Zapewnione dotychczas z tego funduszu zasiłki (z wyłączeniem oprocentowanych lub bezprocentowych pożyczek) przedstawiają się następująco:

	Koszt ogólny przedsiębiorstwa	Zasiłek z państwowego funduszu melioracyjnego
1. S t y r y a.		
uzupełnienie regulacji San'u	300.000	90.000
2. K a r y n t y a.		
zabudowanie potoku Klausenkofel	73.422	36.711
„ potoków w dolinie Lessach	100.000	50.000
„ potoku Laserbach	63.500	31.750
regulacja rzeki Gail	540.000	270.000
3. S z ł a s k.		
regulacja rzeki Wajde	50.000	15.000
„ Wisły i dopł. II, III, IV i V sekeya	688.000	278.850
zabudow. potoków górskich w dorzeczu Opy	18.000	9.000
4. C z e c h y.		
regulacja Mrliny	361.150	108.345
„ wód w powiecie Hořickim	260.000	78.000
5. G a l i c y a.		
8 powyżej wyszczególnionych przedsiębiorstw	1,319.901	383.428
6. S a l z b u r g.		
zabudowanie potoku Schmidtenbach	99.605	29.881
7. V o r a r l b e r g.		
obwałowanie Renu	220.000	66.000
8. K r a i n a.		
zabudowanie potoku Trebiza	16.000	8.000
9. M o r a w a.		
roboty górskie dla regulacji Beczwy	76.000	38.000
10. A u s t r y a d o l n a.		
obwałowanie prawego brzegu Morawy	150.000	50.000
11. T y r o l.		
na zabudowanie potoków górskich tytułem uzupełnienia milionowego funduszu na regulację wód	600.000	300.000
Ogółem	4,935.578	1,842.965

Gdy więc dotychczasowe zasiłki przyznane z pięciomilionowego funduszu melioracyjnego w kwocie 1,842.965 zł. przedstawiają już 36,8% całego funduszu melioracyjnego w pierwszych dwóch latach dziesięciolecia, w którym fundusz ten ma być utworzonym, dotacja zaś tegoroczna na wszystkie przedsięwzięcia melioracyjne subwencyonowane z tego funduszu (z wyłączeniem pożyczek) wynosi 334.295 zł., to ogólny udział Galicyi w tych subwencyjach dosięga zaledwie kwoty 383.428 zł. czyli 20,8% zaangażowanej sumy 1,842.965 zł., dotacja zaś tegoroczna dla Galicyi tylko 74.907 zł. czyli 22% całkowitego zasiłku 334.295 zł. uchwalonego na rok bieżący.

Ponieważ zaś nie tylko ze względu na obszar naszego kraju przedstawiający 26% produktywnej ziemi całej Przedlitawii, lecz także ze względu na potrzebę budowy wodnych, — która z powodu znacznych wzniesień na południowej granicy kraju oraz układu geologicznego Karpat, może iść w porównanie tylko z krajami alpejskimi, jak Karyntya i Tyrol, należy się zdaniem Wydziału krajowego naszemu krajowi nie doznającemu, jak wiadomo równej z krajami alpejskimi opieki, lecz prawie zupełnie zaniedbanemu, przynajmniej 26%-wy udział w państwowym funduszu melioracyjnym t. j. 1,300.000 zł., przeto zachodzi obawa, że w obec wykazanego powyżej stanu funduszu melior. tudzież tendencji krajów alpejskich do jak największego korzystania z tego funduszu; kraj nasz nie tylko nie uzyska należnej mu pomocy, lecz w najbliższym czasie może być od dalszego udziału w tym funduszu zupełnie wykluczonym. Obawa ta wydaje się Wydziałowi krajowemu tem bardziej uzasadnioną, ile że wedle otrzymanych sprawozdań od innych Reprezentacyj krajowych oprócz krajów alpejskich wystąpią także inne prowincye jak Austria dolna, Morawa i Czechy, z wysokimi żądaniami zasiłków z państwowego funduszu melioracyjnego a przytem Wys. Ministerstwo rolnictwa już dwukrotnie oznajmiło Wydziałowi krajowemu, że wskutek licznych zewsząd zgłoszeń, musi zachować szczególniejszą oględność w dawaniu przyrzeczeń, mianowicie raz w roku ubiegłym z okoliczności podwyższenia sumy kosztorysowej Łęgu, Trześniówki i Kisieliny, (alegat 2 zeszłorocznego sprawozdania melioracyjnego) powtórnie zaś w r. b. z powodu zamierzonego obwałowania Wisły i Sanu, jak to już wyżej mieliśmy zaszczyt nadmienić.

Z tego powodu uważa Wydział krajowy za wskazane zaznaczenie w tym kierunku stanowiska Wysokiego Sejmu i uprasza o przyjęcie przedstawionej w VIII. wniosku rezolucyi wzywającej Wysoki Rząd do zarezerwowania dla Galicyi 26%-go zasiłku z państwowego funduszu melioracyjnego w kwocie 1,300.000 zł., do czego też Wydział krajowy znajduje prawną podstawę w §. 3. państwowej ustawy melioracyjnej polecającym Rządowi równe popieranie wszystkich krajów w tym dziale kultury krajowej.

Dla uwidocznienia akcji na tem polu innych krajów koronnych, które co do potrzeby robót wodnych w podobnych do Galicyi znajdują się warunkach, dołączamy następną tabelę, w której zestawiono wydatki na budowę wodne.

Kraj	Wydatki na budowę wodną	Wydatki na budowę wodną	Wydatki na budowę wodną	Wydatki na budowę wodną	Wydatki na budowę wodną
Austria dolna	Morawa	Czechy	Karyntya	Tyrol	Inne

K r a j	Obszar produ- ktywnej ziemi		L u d n o ś ć		Suma bezpośre- dnic podatków w r. 1884.		Rok 1885.			Rok 1886.			U w a g a
	w hekta- rach	w %	—	w %	zł.	w %	Dodatki kra- jowe w centach	Wydanki na bu- dowlę wodne		Dodatki kra- jowe w centach	Wydanki na bu- dowlę wodne		
								ogółem zł.	czyli ct. do dat. kraj.		ogółem zł.	czyli ct. do dat. kraj.	
Austria dolna .	1,913.152	6.76	2,330.621	10.52	29,993.982	30.26	18	321.700	1.1	18	310.000	0.94	1 ct. daje 330.400 zł. w r. 1886.
Styrya	2,088.660	7.38	1,213.597	5.48	5,575.822	5.63	28	94.157	2	28	110.440	2.1	1 ct. daje 53.032 zł. w r. 1886.
Karyntya	943.581	3.33	348.730	1.575	1,517.738	1.53	43	43.749	3.3	44	134.259	9.8	1 ct. daje 13.636 zł. w r. 1886.
Szląsk	499.636	1.77	565.475	2.554	2,182.977	2.20	22	78.486	4	23	92.112	5	1 ct. daje 18.000 zł. w r. 1886.
Tyrol	2,392.583	8.46	912.549	4.121	2,211.832	2.23	30	529.153	32*	30	420.533	25*	1 ct. daje 22.000 zł. w r. 1886.
Galicja	7,586.600	26.85	5,958.907	26.907	10,460.494	10.55	30	107.143	1	30	84.588	0.8	1 ct. daje 97.000 zł. w r. 1886.

*) Ekwivalent pożyczki obracanej rocznie na budowlę wodne.

W razie uzyskania od Wys. Ministerstwa rolnictwa przyrzeczenia powyższej dotacji z państwowego funduszu melioracyjnego na tutejsza krajowe przedsiębiorstwa, zamierza Wydział kraj. przystąpić do systematycznego przeprowadzenia studyów, a następnie robót melioracyjnych wedle naszkicowanego w ogólnych zarysach w pierwszym swem sprawozdaniu melioracyjnem z r. 1884. programu, a mianowicie:

1. Do najważniejszych a zarazem najpożyteczniejszych robót melioracyjnych zalicza Wydział krajowy uregulowanie wód na Powiślu, gdzie nie chodzi o podniesienie tylko produktywności gruntów przez odwodnienie, lecz o ważniejsze daleko zadanie, bo ochronę rozległych obszarów najurodzajniejszej i dziś już bardzo cennej ziemi i osad ludzkich przed klęskami powodziowemi. Roboty w tej części kraju są najnaglejsze, a przytem najrentowniejsze, bo niskimi stosunkowo kosztami osiąga się wielkie rezultaty. W tym też kierunku Wysoki Sejm przyjmując wnioski Wydziału krajowego zdziałał już bardzo wiele, bo w razie uchwalenia projektów regulacji Trześniówki i Krzemienicy cała część kraju między Sanem a Wisłoką (Łęg, Trześniówka i Krzemienica, kanał Chorzelowski), dalej na zachód między Wisłoką a Dunajcem (Stary i Nowy Breń, kanał Zyblikiewicza), tudzież między Dunajcem a Uszwicą (Kisielina) będzie zasłonięta przed wylewem i odwodnioną. Pozostanie jeszcze do wykonania:

- a) uporządkowanie trasy wałów Wisły i jej dopływów zostających pod pieczęą rządową;
- b) regulacja Uzwicy z Uszewką, Łętownią, Borówką i Rajbrotką;
- c) regulacja Grobki;
- d) regulacja Drwinki tudzież dopływów Wisły między Podgórzem a Niepołomicami;
- e) regulacja Skawinki;
- f) regulacja granicznej Białki;
- g) wreszcie regulacja lewych dopływów Wisły w Krakowskiem: Dłubni, Białuchy, Rudawy, Sanki, i Morawicy:

2. Obok regulacji wód na Powiślu dążyć będzie Wydział krajowy do uregulowania tych wód we wschodniej części, które zabagniają znaczne obszary kraju i których uporządkowanie uznane zostało za potrzebne przez Wysoki Sejm na ubiegłej sesyi, a więc:

- a) Bugu od Buska do Krystynopola wraz z Pełtwią, Rata (Białą i Świnią), tudzież Sołokią;
- b) Styru z dopływami.

3. Po wykonaniu tych najpilniejszych robót, a w razie potrzeby równocześnie z tymi robotami, wypadnie się zająć regulacją najniebezpieczniejszych górskich i nizinnych dopływów pobocznie Wisły i Dniestru, tudzież dopływów Prutu, których zestawienie dołączył już Wydział krajowy do swego sprawozdania melioracyjnego z r. 1884.

Że żądanie Wydziału krajowego o wyznaczenie dla Galicyi sumy 1,300.000 zł. z państwowego funduszu melioracyjnego jest słuszne i powinno liczyć na uwzględnienie, okazuje się z dwóch następujących powodów.

Raz że Tyrol stanowiący co do obszaru 8,46%, co do ludności 4,12% Przedlitawii a przytem pod względem siły podatkowej blisko pięć razy słabszy od Galicyi, mimo, że otrzymał kilkanaście milionów subwencji państwowej na regulację Adygi i innych wód pomniejszych, zażądał w roku ubiegłym osobną uchwałą sejmową zarezerwowania 300.000 zł. z państwowego funduszu melioracyjnego na zasilenie funduszu dla regulacji wód — i chociaż nie przedstawił w tym celu ani jednego projektu ustawy krajowej, co jest niezbędnem do uzyskania subwencji melioracyjnej otrzymał już w r. b. pierwszą ratę tego zasiłku w kwocie 30.000 zł., czego dowodem zatwierdzony preliminarz państwowego funduszu melioracyjnego na r. 1886 (aleg. 181 do stenogr. protokołów Izby posłów — X. sesya). — Drugi ważny powód, jaki Wydziałowi krajowemu dodaje szczególniejszej otuchy, że ten wniosek jego będzie przez Wysoki Sejm przyjęty, a przez Wysoki Rząd uwzględniony, stanowi interes własny skarbu państwa i kraju

w projektowanych przez Wydział krajowy melioracjach szczególnie na Powiślu. Podczas, gdy bowiem przy regulacji Adygi, na którą niedawno, bo w Czerwcu r. b. przyzwoliła Wysoka Rada państwa nowy zasiłek państwowy w wysokości $6\frac{1}{4}$ miliona, czysty dochód katastralny z jednego morga wynosi:

w sekcji I.	9 zł. 45 ct.
„ neutralnej	8 „ 58 „
„ II.	9 „ 25 „
„ III.	10 „ 63 „

czyli przeciętnie niespełna 10 zł., to na naszym Powiślu, gdzie właśnie najżyźniejsze grunta, projektowanymi przez Wydział krajowy budowlami wodnymi mają być ochronione przed powodzią przedstawia ten sam czysty dochód katastralny z jednego morga, od którego tak samo jak w Tyrolu wymierza się podatki, następujące kwoty:

W powiecie Tarnobrzskim	9 zł. — ct. do 9 zł. 50 ct.
„ Mieleckim	9 „ 50 „
„ Dąbrowskim	10 „ — „
„ Brzeskim	11 zł. — ct. do 11 „ 50 „
„ Bocheńskim	12 „ — „
„ Wielickim	12 zł. — ct. do 13 „ — „
„ Krakowskim	11 „ 50 „ do 13 „ — „

Gdy zaś cały okręg konkurencyjny wszystkich czterech sekcji Adygi wynosi 24.505 morgów 791 □ sążni, teren zaś zalewowy pierwszego lepszego dopływu Wisły jak n. p. Krzemienicy, zajmuje 23,203 morgów, okazuje się, że interes skarbu państwa i wartość ochronionych gruntów w regulacji okrzyczanej Adygi nie wiele jest mniejszym, niż w regulacji naszej biednej Krzemienicy, jakkolwiek tamta regulacja kosztuje blisko $10\frac{1}{2}$ miliona, a nasza 160.000 zł. okazuje się, że uregulowanie wód na Powiślu jest pierwszorzędą sprawą państwową i krajową.

Oprócz powyższej kwestyi pozwalamy sobie zwrócić uwagę Wysokiego Sejmu na drugą niemniej ważną sprawę, mianowicie, że kraj nasz nie korzysta w tej samej mierze z państwowego funduszu melioracyjnego pod względem procentowego udziału przeciętnego, co inne prowincje. Podczas gdy bowiem dotychczasowy udział tego funduszu w kosztach wszystkich robót melioracyjnych wynosi przeciętnie 37%, a z wyłączeniem Galicyi nawet $40\frac{1}{3}$ %, to wysokość państwowej subwencji dla tutejszokrajowych przedsiębiorstw dochodzi zaledwie przeciętnie do 29%. Powodem tego niekorzystnego stosunku jest ta okoliczność, że przy dotychczasowych robotach melioracyjnych przeważnie na wodach niziunych nie zastosowano — i nie można było zastosować robót górskich, dla których państwowa ustawa melioracyjna przyznaje daleko wyższy bo 50% zasiłek z państwowego funduszu melioracyjnego.

Okoliczność tę podniosła już dwukrotnie Szanowna Komisya gospodarstwa krajowego w sprawozdaniach swych o regulacji rzeki Białej i Uszwicy, — a Wydział krajowy idąc za zdaniem komisji zamierza do projektowanych robót regulacyjnych na rzekach górskich wciągać w przyszłości także niezbędne zabudowania dzikich potoków górskich.

Na ważność tego rodzaju robót w naszym kraju uznaną zresztą tak przez Wydział krajowy jak i przez Wys. Sejm przy rozprawach nad przedłożeniem o akcji pomocniczej z powodu wylewów w r. 1884. zwrócił również uwagę naczelnik oddziału techników lasowych dla zabudowań potoków górskich, starszy radea lasowy p. Jan Salzer i w broszurze swej o stanie tej sprawy w Austrii zalicza do najniebezpieczniejszych potoki górskie wpadające do Dunajca, Biały, Wisłoki, Sanu, Dniestru i Stryja, które pod względem szkodliwości swej wcale nie ustępują potokom alpejskim i przedstawiają obszerne pole do działania.

Ponieważ ustanowiona przez Wysokie Ministerstwo rolnictwa sekcya dla krajów położonych na północ od Dunaju z siedzibą w Cieszynie składa się tylko z trzech techników lasowych, którzy zaledwie mogą podołać zdjęciom i nadzorowi potoków górskich w dorzeczu górnej Wisły na Szląsku, w Galicyi zaś oprócz projektowanych przy zamierzonej regulacyi czterestu rzek robót górskich zachodzi potrzeba rychłego zabudowania wielu potoków, o co się dopominają narażone na zniszczenie gminy powiatów Myślenickiego, Nowotarskiego, Nowosądeckiego, Grybowskiego, Turczańskiego, Staromiejskiego i Kałuskiego, odniósł się Wydział krajowy pismem z dnia 13. Lipca b. r. do JE. p. Ministra rolnictwa o utworzenie oddzielnej sekcji dla robót górskich w Galicyi z siedzibą we Lwowie.

Sekcya ta zostawałaby podobnie jak alpejska (w Villach) i cieszyńska pod kierownictwem szefa zabudowań potoków górskich w Ministerstwie rolnictwa, personal jej jednak miały się składać wedle zdania Wydziału krajowego nie tylko z samych techników lasowych, lecz także inżynierów, a to na wzór organizacji francuskiej uznanej za najodpowiedniejszą, za czem też oświadczyła się tak poważna instytucya, jak wiedeńskie Stowarzyszenie inżynierów i architektów. Językiem urzędowym sekcji galicyjskiej musiałby być język polski, a to stósownie do rozporządzenia Ministerstw spraw wewnętrznych, wyznań i oświaty, sprawiedliwości, skarbu, handlu i rolnictwa, tudzież obrony krajowej i bezpieczeństwa publicznego z dnia 5. Czerwca 1869. L. 2.354 wydanego na podstawie Najwyższego postanowienia z dnia 4. Czerwca 1869.

Jak najrychlejsze wprowadzenie w życie tej instytucji, o której utworzenie upraszałyśmy pismem z tej samej daty także JE. p. Ministra dla Galicyi, ma na celu rezolucya przedstawiona Wysokiemu Sejmowi w naszym VII. wniosku.

Na podstawie powyższego wywodu, Wydział krajowy ma zaszczyt przedstawić Wysokiemu Sejmowi następujące wnioski:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

- I. Sejm przyjmuje do wiadomości sprawozdanie Wydziału krajowego z dnia 10. Grudnia 1886. L. 71.381 o popieraniu kultury krajowej na polu budowli wodnych.
- II. Sejm przyzwala na popieranie przedsięwzięciw melioracyjnych na zasadzie ustawy państwowej z dnia 30. Czerwca 1884. Dz. u. p. L. 116 dotacyę na r. 1887. w kwocie 113.120 zł. z prawem asygnowania zasiłków z tej dotacyi do końca Marca 1889.
- III. Sejm przyzwala na regulacyę rzek niespławnych w myśl uchwały swej z dnia 6. Października 1882. w rubr. XIII. poz. 145. na r. 1887. następane zasiłki:

a)	na regulacyę Dunajca od Jurkowa do mostu pod Melsztynem 2. rata	4.468 zł.
b)	zasiłek dla gminy Bobrek na regulacyę Wisły 2. i ostatnia rata . . .	305 "
c)	1-razowa subwencya na regulacyę Dunajca pod Wróblowicami . . .	1.080 "
d)	" " " " " " Zbyszycami . . .	2.017 "
e)	" " " " " " Rożniowem . . .	367 "
f)	" " " " " " Wielogłowami . . .	666 "
g)	" " " " Raby pod Winiarami . . .	2.100 "
h)	" " " " Sanu pod Gdyczyną . . .	2.943 "
i)	i na regulacyę Sanu pod Bolestraszcycami 1. rata . . .	3.000 "
k)	do dyspozycyi Wydziału krajowego . . .	5.000 "
	Ogółem . . .	21.946 zł.
- IV. Sejm uchwala dołączone projekty ustaw o:
  1. regulacyi rzeki Trześniówki;
  2. regulacyi potoku Krzemienicy i Babulówki z dopływami;
  3. osuszenie bagien Oleskich.

- V. Sejm przyzwala na przeprowadzenie zdjęć melioracyjnych i studyów dla powiatów, spółek wodnych i gmin po myśli uchwały swej z dnia 27. Września 1882. dotacyę na r. 1887. w kwocie 1000 zł.
- VI. Sejm poleca Wydziałowi krajowemu utworzyć w ciągu r. 1887. ekspozyturę krajowego biura melioracyjnego w Krakowie i otwiera w tym celu kredyt* (w rubr. XIII. poz. 141 *d*) na r. 1887. w kwocie 300 zł.
- VII. Sejm wzywa c. k. Rząd, ażeby utworzył dla Galicyi oddzielną sekcję dla zabudowań dzikich potoków górskich po myśli przedstawienia Wydziału krajowego z dnia 13. Lipca 1886. L. 38.026 z językiem urzędowym polskim stósownie do rozporządzenia ministeryalnego z dnia 5. Czerwca 1869. L. 2.354.
- VIII. Sejm wzywa c. k. Rząd, ażeby w myśl postanowienia §. 3. ustawy z dnia 30. Czerwca 1884. Dz. u. p. L. 116 przeznaczył z państwowego funduszu melioracyjnego dla Galicyi stosownie do rozległości, a szczególnie potrzeby robót melioracyjnych w tym kraju kwotę 1,300.000 zł.

Z Rady Wydziału krajowego Królestwa Galicyi i Łodomeryi wraz z W. Ks. Krakowskiem.

Lwów dnia 10. grudnia 1886.

Marszałek krajowy:
Tarnowski w. r.

Sprawozdawca:
Wereszczyński w. r.
Członek Wydziału krajowego.

Prowizoryczna Instrukcja techniczno-administracyjna

dla krajowych przedsiębiorstw melioracyjnych mianowicie: regulacji
Kisieliny, Łęgu i Gniłej Lipy.

§. 1. Wykonanie robót regulacyjnych na rzekach Kisielinie, Łęgu i Gniłej Lipie, które mają być przeprowadzone jako przedsiębiorstwa krajowe, oraz zwierzchni nadzór nad budową obejmuje stosownie do §. 7. odnośnych krajowych ustaw melioracyjnych z dnia 1. Lipca 1886. Wydział krajowy.

Przyznany w tymże §. 7. wymienionych ustaw tak Namiestnictwu, jak i stronom interesowanym wpływ odpowiedni na tok spraw technicznych i ekonomicznych przedsiębiorstw (§§. 11, 12, 18, 19, 20 i 21 niniejszej instrukcji) wywiera Namiestnictwo przez swoje organa, strony zaś interesowane przez delegatów spółek wodnych, mających się zawiązać w myśl §. 4. tychże ustaw.

§. 2. Za podstawę techniczną powyższych regulacji służyć mają operaty techniczne biura melioracyjnego z r. 1885. zatwierdzone przez c. k. Ministerstwo rolnictwa z uwzględnieniem zmian poczynionych przez departament techniczny c. k. Ministerstwa spraw wewnętrznych. Wszelkie inne zmiany i uzupełnienia projektów, mogą być poczynione tylko za zezwoleniem Wydziału krajowego w porozumieniu z Administracją państwa.

Regulacja obejmuje następujące roboty:

- 1) roboty regulacyjne i ochronne na rzekach (przekopy, ubezpieczenie brzegów i wały ochronne wraz z ubezpieczeniem szkarp), oraz utrzymanie tychże w czasie budowy;
- 2) uporządkowanie dopływów, o ile takowe wywierają szkodliwy wpływ na bieg i ustrój rzeki;
- 3) korekcyę i uzupełnienie głównych rowów osuszających;
- 4) budowę szluz i przepustów tak dla odwodnienia, jak i dla kolmatacyi;
- 5) wreszcie budowle w odciętych starych łożyskach rzek, mające na celu przyspieszenie zamulenia.

§. 3. Czas budowy określonym jest w §. 1. odnośnych ustaw krajowych i rozpoczyna się z r. 1886.

§. 4. Koszta regulacji włącznie z wydatkami na poboczne roboty wyszczególnione w §. 2. a nieprzewidziane w projektach technicznych, tudzież koszta kancelaryjne, komisyjne i wszelkie koszta zarządu pokryte będą z funduszu regulacyjnego, utworzonego w myśl §. 3. ustaw krajowych, a zostającego pod zarządem Wydziału krajowego, który z tego funduszu uskutecznia wypłaty i zarządza asygnaty.

§. 5. Zasiłki krajowe i państwowe mają być wpłacane do funduszu regulacyjnego w czasie oznaczonym w §. 1 i 5 odnośnych ustaw w równych ratach rocznych z góry bezwzględnie po konstytucyjnym zatwierdzeniu preliminarzy krajowego i państwowego.

§. 6. Datek konkurencyjny za rok 1886., (który nie może być w tym roku uiszczonym, gdyż mające się w tym celu stosownie do §. 4. spec. ustaw utworzyć spółki wodne, nie zostały jeszcze zawiązane) — będzie wpłaconym do funduszu regulacyjnego w czasie, który oznaczy później Wydział krajowy w porozumieniu z Namiestnictwem.

Datki konkurencyjne za lata następne mają być uiszczane do kasy krajowej w równych ratach rocznych z góry na dniu 1. Lipca każdego roku.

Coroczne datki stron interesowanych będą pokryte w drodze dodatków do podatków, według mającego się wypracować katastru konkurencyjnego, lub też za pomocą operacji kredytowej.

W tym drugim wypadku znajdują zastosowanie postanowienia §§. 15. do 19. państwowej ustawy melioracyjnej z d. 30. Czerwca 1884. Dz. u. p. l. 116, tak co do zaciągnięcia pożyczki, jak i ściągania datków konkurencyjnych przez c. k. urzędy podatkowe.

§. 7. Okręg konkurencyjny oznaczonym będzie stosownie do §. 3. ustępu c) specjalnych ustaw przez władze administracyjne.

Ustanowienie miary rozłożenia kosztów, tudzież uregulowania datków konkurencyjnych, ma być uskutecznionem według postanowień §§. 65. i 66. krajowej ustawy wodnej z dnia 14. Marca 1875. Dz. u. kr. l. 38 przez spółkę, a w razie gdyby się interesowani nie zgodzili, rozstrzyga o tem władza polityczna na podstawie zdania znawców.

§. 8. Wykonanie robót porucza Wydział krajowy inżynierowi pod nadzorem krajowego biura melioracyjnego, zarząd zaś budowy pod względem administracyjnym i rachunkowym mianowanemu przez siebie dla każdej poszczególnej sekyi rzeki delegatowi, względnie tegoż zastępcy, wspólnie z przeznaczonym do wykonania robót inżynierem.

Pomocników technicznych i rachunkowych mianuje Wydział krajowy. Dozorców przy robotach przyjmuje w miarę potrzeby inżynier kierujący budową w porozumieniu z delegatem Wydziału krajowego i wyznacza im odpowiednie płace miesięczne. Płace te nie mogą przenosić miesięcznie 30 zł. w. a.; gdyby się zaś okazała potrzeba podwyższenia płacy dozorca, winien inżynier odnieść się w tym względzie po zatwierdzeniu do Wydziału krajowego.

Inżynier przeznaczony do prowadzenia robót pobiera oprócz należytości za podróże podejmowane po za miejsce budowy — unormowane instrukcją biura melioracyjnego dyety (inżynier 5 zł., inżynier-asystent 3 zł. w. a. dziennie) delegat zaś koszta podróży i wydatki poniesione w gotówce.

Dyety i koszta podróży zarówno jak i płace inżynierów w czasie budowy wraz z remuneracyami nadzwyczajnymi, następnie wydatki w gotówce delegatów, zarachowane przez nich koszta podróży i ewentualne remuneracje, przyznane przez Wydział krajowy, niemniej płace i inne pobory sił pomocniczych technicznych, wynagrodzenia dozorców i wszystkie koszta zarządu i kierownictwa budowy pokryte będą z funduszków regulacyjnych.

§. 9. Delegat Wydziału krajowego, względnie jego zastępca, czuwa nad ogólnym postępem budowy, utrzymuje u siebie kasę funduszków przez Wydział krajowy na budowę wyasygnowanych i znosi się we wszystkich sprawach administracyjnych, dotyczących budowy, bezpośrednio z Wydziałem krajowym, jako zawiadujący funduszem na budowę przeznaczonym, odpowiedzialnym jest w obec Wydziału krajowego za całość i należyte użycie funduszków do swej dyspozycjidzielonych.

Sposób użycia tych funduszków i usprawiedliwienia poczynionych wydatków, określa szczegółowa instrukcja rachunkowa.

Umowy o roboty i dostawy nie przechodzące 500 zł. w. a., zawiera z przedsiębiorcami delegat wspólnie z inżynierem kierującym budową i oddaje takowe do wykonania, powiadając tylko o tem Wydział krajowy.

Wszelkie inne umowy i oferty przedsiębiorców, szczególnie odnoszące się do budowy obiektów, jak mostów, szluz i przepustów, przedstawia delegat wraz z inżynierem przed rozpoczęciem robót Wydziałowi krajowemu do zatwierdzenia.

§. 10. Inżynier prowadzący budowę, do którego należy rozkład robót, ich kierownictwo i staranie o należyte i ekonomiczne przeprowadzenie całej regulacji, jest odpowiedzialny w obec Wydziału krajowego za wykonanie budowy.

Tenże znosi się bezpośrednio z Wydziałem krajowym w sprawach technicznych, przedkłada peryodyczne sprawozdania o postępie robót w wypadkach niecierpiących zwłoki, czyni zarządzenia pod własną odpowiedzialnością i usprawiedliwia takowe bezzwłocznie wobec Wydziału krajowego.

W szczególności inżynier koramizuje kwity delegata, za którymi tenże podnosi z właściwego c. k. Urzędu podatkowego, lub z kasy krajowej zaliczki z kredytów przez Wydział krajowy otworzonych, a to w celu utrzymania dokładnej ewidencji funduszków na budowę użyć się mających.

Inżynier sprawdza i podpisuje również wszystkie dokumenty, na podstawie których delegat ma uskuteczniać wypłaty — prowadzi sam lub za pośrednictwem podwładnych organów dziennik swych korespondencyj, dzienniki narzędzi, sprzętów i materiałów, listy wypłat, wykazy należytości za dostarczone materiały i wykonane roboty i dziennik budowy; utrzymuje w porządku akta budowy, (plany, kosztorysy, raptularze, korespondencje przychodzące, oraz bruliony korespondencyj wychodzących, wszelkie protokoły, wykazy itp.); a co miesiąc (najdalej w dniu 15. każdego następnego miesiąca) przedkłada Wydziałowi krajowemu sprawozdanie o postępie budowy, do którego dołącza wykaz postępu robót sporządzony na podstawie dziennika budowy i wyciągi z dziennika kasowego.

§. 11. W razie gdyby w czasie budowy okazała się potrzeba zmiany w projekcie służącym za podstawę regulacji lub też strony interesowane tej zmiany zażądały, winien kierownik budowy przedłożyć odpowiedni wniosek z planami i kosztorysem Wydziałowi krajowemu, który takowy udzieli Namiestnictwu dla wspólnej narady, a następnie ostatecznego zatwierdzenia. W naradzie tej weźmie udział projektant oraz inżynier rządowy.

§. 12. Przed rozpoczęciem budowy wyda kompetentna władza polityczna na żądanie delegata Wydziału krajowego i kierownika budowy orzeczenie po myśli §. 86. kraj. ustawy wodnej co do potrzeby i rozciągłości służebności lub ustąpienia gruntów a mianowicie, które obce grunta, materiały itp. dla celów regulacji, jakie służebności na gruntach nadbrzeżnych dla ochrony budowli regulacyjnych i na jak długi czas są potrzebne.

Wypupno gruntów lub też czasowe ich zajęcie dla wykonania robót, jak: przekopów szkarp, brzegów, wałów ochronnych, rowów materiałowych, ścięcia darni, dróg dojazdowych, placów składowych i roboczych itp. zarówno jak wydobywanie materiałów budowlanych odbywać się będzie wedle odnośnych przepisów kraj. ustawy wodnej, w którym to celu kierownik budowy dostarczyć winien władzy politycznej odpowiednich kopij map katastralnych, na których grunta zająć się mające oznaczyć należy kolorem (karminem), wraz z wykazami powierzchni gruntów, liczb parcel, rodzaju uprawy i nazw właścicieli.

Co do wysokości mającego się wypłacić odszkodowania, winien delegat wraz z kierownikiem budowy, tudzież delegatem stron interesowanych (wydziału spółki) starać się przede wszystkim zawrzeć z właścicielem nieruchomości lub też jego prawnym albo sądowym zastępcą dobrowolną ugodę, która wymaga zatwierdzenia Wydziału krajowego.

W razie niedojścia do skutku ugody ma być oznaczoną wysokość odszkodowania w drodze administracyjnej przy udziale dwóch znawców nieinteresowanych w tej sprawie, a jeżeli strony interesowane i na to się nie zgodzą, w drodze sądowej według zasad postępowania przy wywłaszczeniu.

Cena odszkodowania ma być wypłaconą właścicielowi lub tegoż prawnemu zastępcy, w razie zaś odmówienia przyjęcia złożoną w depozycie sądowym.

Po złożeniu należitości za odszkodowanie oznaczonej w drodze administracyjnej mogą być nieruchomości wzięte w posiadanie bez względu na mające się przeprowadzić sądowe oszacowanie.

§. 13. Przy odebraniu w posiadanie fizyczne wszelkich realności na rzecz budowy tak czasowo, jak i wieczyście wywłaszczonych, lub też bezpłatnie odstąpionych, spisie delegat wraz z kierownikiem budowy, protokół odbioru, w którym należy się odwołać do odnośnego aktu wywłaszczenia lub darowizny.

Grunta uzyskane w drodze umów, wywłaszczeń lub też regulacji (stare łożyska) należy ograniczyć i utrzymywać w ewidencji w drodze tabularnych prenotacji.

§. 14. Po zbadaniu wszelkich okoliczności mających wpływ na ilość robotników, których równocześnie przy budowie zająć będzie można, sporządzi inżynier wykaz potrzebnych narzędzi do sprawienia, zakupi takowe wspólnie z delegatem, oraz najmie odpowiedni i zamknięty skład, lub zarządzi wybudowanie stosownej szopy zamykanej.

Z końcem corocznego peryodu budowy, należy przedkładać Wydziałowi krajowemu dziennik narzędzi i sprzętów z oznaczeniem ich ubytku, przybytku i stanu, w jakim się znajdują.

§. 15. Materiały mogą być dostarczane w drodze przedsiębiorstwa, lub we własnym zarządzie.

Warunki dostawy w drodze przedsiębiorstwa pod względem ilości i jakości materiałów, tudzież terminu częściowe i ostateczne winny być szczegółowo wskazane w dotyczących umowach i kontraktach, spisanych wedle udzielonego przez Wydział krajowy formularza.

Delegat wspólnie z inżynierem czuwa nad należytem uskutecznieniem dostawy i ścisłym wypełnieniem wszystkich zobowiązań przedsiębiorców.

W razie zwłoki w dostawie, delegat na wniosek inżyniera stosuje do przedsiębiorców rygory kontraktowe tak pod względem kar pieniężnych, jako też uzupełnienia częściowych dostaw na koszt i stratę przedsiębiorców.

Jeżeli przedsiębiorcy nie wypełnią zobowiązań kontraktowych w terminie ostatecznym, a powyższe środki przynaglające okażą się niedostatecznymi, w takim razie odniesie się delegat w porozumieniu z inżynierem do Wydziału krajowego celem uznania przedsiębiorców za kontraktolomnych z zastosowaniem wszystkich następstw w tym wypadku przewidzianych.

Przy dostarczaniu materiałów we własnym zarządzie inżynier oznaczy i obliczy ilość potrzebnych materiałów, na podstawie kosztorysów biura melioracyjnego, zatwierdzonych przez c. k. Ministerstwo rolnictwa, a delegat w porozumieniu z inżynierem zakupi i dostarczy rzeczony materiały; przyczem największą baczność zwracać należy na dobroć materiałów w ogóle, na zimowe cięcie drzewa w szczególności i starać się o nabycie materiałów pod jak najkorzystniejszymi warunkami.

Inżynier kierujący budową winien prowadzić dziennik przychodu i rozchodu materiałów celem utrzymania należytej ewidencji, a zarazem dopilnować należytego składania materiałów.

§. 16. Wykonanie robót ma się odbywać w zarządzie własnym, przyczem zaleca się przedewszystkiem robota za wynagrodzeniem od wymiaru, a robota za wynagrodzeniem dziennem tylko w takich wypadkach, gdyby jej przeprowadzenie za wynagrodzeniem od wymiaru było niemożliwe.

Wypłaty odbywają się na podstawie list płacy sprawdzonych i podpisanych przez kierownika budowy.

Częściowe roboty mogą być oddane w przedsiębiorstwo, bądź w drodze licytacji, bądź też akordów, w którym to wypadku robota jest właściwie robotą wymiarową, z tą

jednak różnicą, iż wykonywa się na podstawie umów pisemnych zawartych w myśl §. 9., a wypłaty uskuteczniają się na podstawie wykazów należności przez inżyniera sporządzonych, w terminach umową wskazanych i pod warunkami tamże zastrzeżonymi.

W szczególnych wypadkach miejscowymi stosunkami spowodowanych, mogą przy budowie być zastosowane obszerniejsze przedsiębiorstwa.

W takim razie Wydział krajowy rozpisuje licytację bądź to w Wydziale krajowym we Lwowie, bądź też we właściwych Wydziałach powiatowych.

Jeżeli rozprawa licytacyjna odbywa się w biurze Wydziału powiatowego, winien być przy niej obecnym delegat lub inżynier, a rezultat licytacji, tudzież spisane po przyjęciu najkorzystniejszych ofert kontrakty z przedsiębiorcami, mają być przedłożone do zatwierdzenia Wydziałowi krajowemu.

W kontraktach wykazuje się szczegółowo: rodzaj robót, ich ilość i wymiary, sposób wykonania, terminu ukończenia, warunki wypłat należności, kary za zwłokę w robotach i t. p.

Delegat wspólnie z inżynierem czuwa nad ścisłym wypełnieniem zobowiązań kontraktowych, stosując w razie potrzeby rygory przeciw przedsiębiorcom, o czem Wydział krajowy zawiadamia.

Na roboty i dostawy prowadzone na podstawie umów lub akordów, może delegat udzielać zaliczek w granicach umowami zakreślonych; roboty te jednak i dostawy póty nie mogą być w całości wypłacone, póki po przeprowadzeniu kolaudacji nie będą odebrane.

Kolaudację przeprowadzają:

a) gdzie chodzi o częściowe lub też w zupełności wykonane, lecz 500 zł. w. a. nie przynoszące roboty i dostawy, inżynier prowadzący budowę i delegat przy ewentualnej interwencji inżyniera delegowanego przez Wydział krajowy:

b) jeżeli chodzi o roboty i dostawy w zupełności wykonane powyżej 500 zł. w. a., Komisya przeprowadzająca coroczną kolaudację (§. 19. instrukcji).

Odbioru dokonywują delegat i inżynier prowadzący budowę, w którym to celu ma być sporządzony akt kolaudacyjny podpisany przez odbierających robotę i przedsiębiorcę.

§. 17. Dla uwidocznienia postępu budowy prowadzi inżynier dziennik budowy, w którym oprócz wykonanych w każdym tygodniu robót i dostaw mają być zamieszczone następujące daty:

- 1) stan powietrza;
- 2) stan wody w rzece, w którym to celu w pobliżu placu budowy należy ustawić tymczasowy wodostkaz;
- 3) liczba robotników według poszczególnych kategorii, oraz ilość fur;
- 4) oznaczenie miejsc, w których wykonują się roboty, oraz opisanie prowadzonych robót, tudzież początek i koniec robót;
- 5) odbiór materiałów budowlanych;
- 6) zmiany zaszłe w łozysku rzeki i wpadających do niej potoków, oraz ewentualna potrzeba zmiany w projekcie, przy równoczesnym zamieszczeniu szkicu w dzienniku i podaniu zwiększenia lub zmniejszenia kosztów;
- 7) wszystkie momenty i wydarzenia, które mogą mieć wpływ na budowę, szczególnie zaś opis szkód wyrządzonych wielką wodą;
- 8) polecenia ustne lub pisemne wydane przedsiębiorcom lub dostawcom;
- 9) uwagi poczynione przez delegowanego od czasu do czasu przez Wydział krajowy dla kontroli technicznej inżyniera.

Dziennik budowy ma być z końcem każdego tygodnia zamknięty, przedsiębiorcy do przejrzania udzielony, tudzież przez tegoż podpisany po ewentualnem wciągnięciu do dziennika podniesionych przez niego zarzutów.

§. 18. Tak Namiestnictwu jak i stronom interesowanym (Wydziałowi spółki) przysługuje prawo przykonywać się każdego czasu za pośrednictwem swych organów technicznych, względnie delegatów, o postępie robót i jakości wykonania.

W tym celu znajdujące się na miejscu, a zajęte wykonaniem robót organa Wydziału krajowego są obowiązane udzielić wszelkich żądanych wyjaśnień tak delegatom Namiestnictwa jak i spółki wodnej.

§. 19. Z końcem każdorocznego okresu budowy ma zażądać kierownik budowy kolaudacji robót, którą przeprowadza Komisya składająca się:

- a) z technika delegowanego przez Namiestnictwo tudzież technika Wydziału krajowego;
- b) z delegata Wydziału krajowego i kierownika budowy;
- c) z delegata stron interesowanych, względnie Wydziału spółki.

Z tych członków Komisji mają jednak tylko technicy pod a) wymienieni głos rozstrzygający.

Komisyja ogląda i bada wykonane roboty w ogólności, szczegółową zaś kolaudację wykonanych robót przeprowadza jeden z techników pod a) wymienionych.

Koszta kolaudacji pokrywa fundusz regulacyjny.

Protokół kolaudacyjny przedkłada się Wydziałowi krajowemu, który udziela takowy za pośrednictwem Namiestnictwa do wiadomości Ministerstwa rolnictwa.

§. 20. Kierownik budowy zajmie się po upływie każdorocznego okresu budowy, wypracowaniem sprawozdania dorocznego z czynności budowlanej, które ma wykazać rezultaty robót, wartość budowy obliczoną na podstawie wykazów bryłowości i analizy cen jednostkowych, tudzież inne ważniejsze spostrzeżenia co do budowy. Sprawozdanie to przedstawi Wydział krajowy za pośrednictwem Namiestnictwa Ministerstwu rolnictwa.

§. 21. Ostateczne zarachowanie w księgach wszystkich dochodów i wydatków każdego funduszu regulacyjnego prowadzi Wydział krajowy za pośrednictwem swego oddziału rachunkowego z końcem każdego roku, a najdalej do 1. Marca następnego roku udziela Namiestnictwu zamknięcie rachunków, a na żądanie tegoż, zezwala na wglądnięcie w rachunki szczegółowe.

Odpis zamknięcia rachunkowego udziela Wydział krajowy także Wydziałowi spółki, oraz delegatowi i kierownikowi budowy.

Jeżeli w przeciągu dwóch miesięcy ani Namiestnictwo, ani Wydział spółki nie podniosą zarzutów, uważa się rachunek za przyjęty.

Zarzuty podniesione usprawiedliwia Wydział krajowy przedstawieniem stanu rzeczy i motywów: w razie gdyby zaś to nie skutkowało, przedkłada sprawę do rozstrzygnięcia Ministerstwu rolnictwa.

§. 22. Sprawy nie przewidziane niniejszą instrukcją będą przedmiotem oddzielnych rozporządzeń.

Lwów dnia 13. Lipca 1886.

Instrukcja rachunkowa

dla krajowych przedsiębiorstw melioracyjnych.

§. 1. Na roboty i dostawy we własnym zarządzie wykonać się mające, oraz na wykupno gruntów, zakupno materiałów, urządzeń i pokrycie innych bieżących wydatków, Wydział krajowy udziela delegatowi (zastępcy tegoż) zaliczek, lub otwiera mu do dyspozycji w najbliższej c. k. kasie podatkowej odpowiedni kredyt, z którego tenże czerpie w miarę potrzeby podnosząc częściowe kwoty za niestemplowanymi kwitami, które przez niego podpisane, a przez inżyniera prowadzącego budowę koramizowane być mają.

Przed wyczerpaniem zaliczki lub kredytu, delegat (tegoż zastępca) wraz z inżynierem postarać się winni wcześniej o nową asygnatę.

§. 2. Delegat (tegoż zastępca) utrzymuje kasę funduszową w osobnym bezpiecznym schowku kancelaryjnym i jest za całość pieniędzy odpowiedzialnym.

Fundusze na budowle wodne przeznaczone stanowią:

- a) kredyty przez Wydział krajowy w myśl §. 1. otworzone;
- b) wpływy z dochodów niestałych.

§. 3. Wszelkie pieniądze wpływające na rachunek powyższych funduszy, złożyć należy niezwłocznie po ich odebraniu do kasy.

§. 4. Delegat (tegoż zastępca) prowadzi dziennik kasowy (podług wzoru); w dzienniku tym każdy dochód i wydatek zapisany być ma natychmiast po zrealizowaniu, a to pod osobnemi liczbami porządkowemi (artykułami), bieżącemi przez całoroczny peryod budowy, tudzież z oznaczeniem daty zrealizowania i z krótkim a dokładnem określeniem, kto i z jakiego tytułu w kasie złożył, lub z tejeż otrzymał pieniądze.

Efakta składane (w wypadkach przewidzianych w §. 8.) jako depozyta na ubezpieczenie robót lub dostaw, zapisywać należy w tym dzienniku w nominalnej wartości z poszczególnieniem gatunku, seryi, numeru i daty pierwszej zapadłości najbliższego kuponu.

§. 5. Na wszelkie pobory kasowe wydaje delegat (tegoż zastępca) kwity według wzoru.

Znaczniejsze dochody dokumentowane być mają kontrakwitami wedle wzoru wystawionymi i podpisanymi przez osoby płacące.

Dochody odbierane pocztą, udokumentowane być winne kowertą lub odcinkiem pocztowego przekazu.

§. 6. Wypłaty uskutecznia delegat (tegoż zastępca) na podstawie sprawdzonych przez inżyniera i wspólnie przez nich podpisanych rachunków i dokumentów, a mianowicie:

a) Tygodniowej listy płac za wynagrodzeniem dziennem (podług wzoru) sporządzonej, na podstawie listy miesięcznej utrzymywanej przez dozorców; ostatnie te listy winny być codziennie kontrolowane i wizowane.

b) Listy płac dozorców;

c) Listy płac za wynagrodzeniem od wymiaru (według wzoru);

- d) Wykazów robót dokonanych, lub dostarczonych materiałów i narzędzi podług wzoru;
- e) Wykazów z przypadającej należitości z tytułu zaliczki na rachunek robót i dostawy, lub z tytułu ostatecznie obliczonego wynagrodzenia;
- f) Kwitów na wszelkie poczynione wydatki.

Kwity te powinny być bądź osobno wystawiane, bądź umieszczane na rachunkach dostawców i innych. Wyjątek pod tym względem stanowią listy płac ad a), b), c), jak również wydatki drobne na posłańców, porta i inne, na które pokwitowania się nie wymaga.

Wysyłki pieniężne pocztą dokumentowane być mają na razie receptisami pocztowymi aż do czasu nadesłania kwitu, którego zawsze zażądać należy.

§. 7. W myśl §. 11. państwowej ustawy melioracyjnej z dnia 30. Czerwca 1884. Dz. u. p. l. 116, wszelkie podania, czynności urzędowe, kontrakty, dokumenta służące do utrzymania ewidencji i potwierdzania datków konkurencyjnych i wypłat, zarówno jak i czynności urzędowe mające na celu ściągnięcie datków konkurencyjnych, dalej czynności prawne i dokumenty w sprawie wykupna gruntów, będą uwolnione od należitości i opłat skarbowych.

§. 8. W wyjątkowych wypadkach kasa przechowuje także i depozyta kaucyjne i wadya za wydaniem pokwitowania, jednakże tylko w takich razach, jeżeli na czas krótki są złożone i wynoszą pomniejsze kwoty w gotówce, lub efektach.

W innym razie depozyta składane będą w kasie krajowej lub w c. k. kasach podatkowych, w drodze odpowiedniego zarządzenia.

Wydanie depozytu nastąpić może tylko za przyzwoleniem Wydziału krajowego i za odbiorem kwitu depozytowego, na którym interesowana strona potwierdzić winna, że odnośny depozyt podniosła.

§. 9. Na każdym kwiecie, kontrakcie, rachunku lub innym dowodzie służącym do udokumentowania dochodu lub wydatku, umieścić należy liczbę porządkową (odnośny artykuł dziennika kasowego).

§. 10. Dziennik kasowy zamyka się z końcem rocznego peryodu budowy. W tym celu należy dochody i wydatki zesumować, sumę wydatków wpisać pod sumę dochodów, wykazać przez odtrącenie pozostałość kasową cyframi i literami, oraz zamieścić datę zamknięcia na dzienniku.

Po takim zamknięciu podpisać ma dziennik kasy delegat (zastępca tegoż) i inżynier.

Posostałość kasową należy bezzwłocznie odesłać do kasy krajowej lub c. k. kasy podatkowej za pokwitowaniem, które dołączyć ma się do dziennika.

§. 11. Dziennik zamknięty w sposób wyżej wykazany, wraz z załącznikami ostatniego miesiąca (których ilość na dzienniku ma być oznaczoną) przeszle delegat (tegoż zastępca) Wydziałowi krajowemu bezzwłocznie po upływie rocznego peryodu budowlanego.

W czasie zaś tegoż peryodu (z wyjątkiem ostatniego miesiąca), przedkładać ma delegat z inżynierem Wydziałowi krajowemu miesięczne wyciągi (odpisy) z dziennika kasowego najpóźniej do dni 15 po upływie miesiąca, wraz z dowodami zrealizowanych dochodów i wydatków, dokładnem wyszczególnieniem wszelkich na rachunek należitości udzielonych zaliczek (które wypłacone być mogą tylko w miarę postępu robót i dostaw — w myśl zawartych umów i kontraktów) i zaznaczy każdym razem na tym wyciągu ilość dołączonych dokumentów.

W celu zgodnego sporządzania takich wyciągów, winna być w tekście dziennika kasy z końcem każdego miesiąca, suma wszystkich dochodów i wydatków od początku rocznego peryodu budowy obliczoną i zaznaczoną.

Suma dochodów i wydatków wykazana w wyciągu za miesiąc poprzedzający, przeniesioną być ma jako pierwsza pozycja do wyciągu za miesiąc następny.

§. 12. Inżynier utrzymuje rachunek przybytku, ubytku, oraz stanu sprzętów, jak również przychodu i rozchodu materiałów, a to w osobnych dziennikach wedle wzorów.

W rachunkach tych powołać winien przy każdej pozycji artykuł dziennika kasy, do którego zakupno sprzętów lub materiałów się odnosi, jak również uzasadnić ma ubytek sprzętów i rozehód materiałów pod względem zużytkowania.

Co do tych ostatnich, może się wydarzyć, że interesowane spółki dadzą materiały w naturze na rzecz budowy.

W razie takim dane materiały winny być oszacowane, a wartość tychże w dochodzie i wydatku dziennika kasowego przeprowadzoną.

Również pozostać mogą materiały niez użyte po ukończeniu budowy.

W takim wypadku wartość pozostałości materiałów winna być przy ostatecznem obliczeniu kosztów budowy w odnośnym dziale kosztów straconą, a na właściwy dział jako wartość zapasów zarachowaną.

Wreszcie prowadzić ma inżynier dokładną ewidencję realności i gruntów zakupionych, bezpłatnie odstąpionych lub wywłaszczonych na rzecz budowy.

Wykaz ten ewidencyjny oraz wyżej wymienione rachunki sprzętów i materiałów, przedłoży po zakoramizowaniu tychże przez delegata (zastępcę) Wydziałowi krajowemu z ukończeniem rocznego peryodu budowy.

§. 13. Na podstawie dzienników kasy i odnośnych rachunków, sporządzić ma inżynier po ukończeniu rocznego peryodu obliczenie kosztów wykonanych robót, wedle poszczególnych działów kosztorysu, z wykazaniem różnic między rzeczywistymi a kosztorysowymi wydatkami.

§. 14. Kasa, wszelkie zapasy sprzętów, materiałów i t. p., podpadają peryodycznym a niespodziewanym skontrowaniom ze strony Wydziału krajowego.

§. 15. Ostateczny odbiór dokonanych robót uskutecznia Komisya złożona z członków instrukcyą administracyjną wskazanych, a to na podstawie operatu technicznego, dzienników kasowych i odnośnych rachunków, kontraktów z przedsiębiorcami, oraz częściowych aktów kolaudacyjnych.

Po uskutecznieniu tych czynności spisany być ma przez Komisję akt kolaudacyjny wedle wzoru, cały zaś dotyczący operat opatrzony podpisami członków Komisji, przedłożonym być ma bezzwłocznie Wydziałowi krajowemu.

§. 16. Dalsze prawidła wskazuje instrukcyja techniczno-administracyjna.

W sprawach nieprzewidzianych zastosować się należy do ogólnie obowiązujących przepisów. W danych wypadkach będą sprawy tego rodzaju przedmiotem osobnych rozporządzeń.

Lwów dnia 13. Lipca 1886. roku.

Projekt Statutu

spółki wodnej dla regulacji rzeki Gniłej Lipy od Przemyślan do mostu na drodze państwowej w Rudzie.

§. 1.

Sposób wykonania regulacji.

Regulacja rzeki Gniłej Lipy na przestrzeni od granicy gminy Przemyślan do mostu na drodze państwowej w Rudzie ma być wykonaną na podstawie ustawy krajowej z d. 1. Lipca 1886 Dz. u. kraj. l. 69 wedle projektu krajowego biura melioracyjnego zatwierdzonego przez c. k. Ministerstwo rolnictwa kosztem 135.000 zł. w. a. jako przedsiębiorstwo krajowe.

Do kosztów tej regulacji mają się przyczyniać w myśl §. 3. powołanej ustawy krajowej:

a) fundusz krajowy bezzwrotnym zasiłkiem w wysokości 40% preliminowanych kosztów,

b) państwowy fundusz melioracyjny bezzwrotnym zasiłkiem w wysokości 30% kosztów,

c) właściciele gruntów i zakładów położonych w okręgu konkurencyjnym oznaczonym przez władze administracyjne w wysokości 30% preliminowanych kosztów.

§. 2.

Spółka.

Dla rozłożenia i ściągnięcia datków konkurencyjnych w §. 3. ustępie c) wymienionych zobowiązuje się spółka wodna, która nosi nazwę: „Spółka wodna dla regulacji górnej sekcji Gniłej Lipy“.

§. 3.

Rozmiar przedsiębiorstwa spółki.

Członkami spółki są każdorazowi właściciele gruntów i zakładów położonych w oznaczonym przez władze administracyjne okręgu konkurencyjnym, a wyszczególnionych w katastrze konkurencyjnym w następujących gminach i obszarach dworskich:

- 1) . . . . .
- 2) . . . . .
- 3) . . . . .

i t. d. (tu należy wyszczególnić wszystkie gminy i obszary dworskie z katastru konkurencyjnego).

Zobowiązania wypływające z uczestnictwa w spółce są według §. 61. krajowej ustawy wodnej ciężarem gruntowym i mają do wysokości trzechletnich zaległości pierwszeństwo przed wszelkimi innymi ciężarami gruntowymi bezpośrednio po podatkach państwowych i należnościach publicznych, a gasną tylko po ustawowem wyłączeniu gruntu ze spółki lub też gdy spółka rozwiązana zostanie.

§. 4.

Rozkład datku konkurencyjnego.

Za miarę do rozłożenia dodatków konkurencyjnych służyć ma stosownie do §. 66. krajowej ustawy wodnej korzyść osiągnięta z robót regulacyjnych, którą z uwagi, że regulacja nie ma na celu zupełnej ochrony od wylewów, lecz przeważnie odwodnienie łąk zabagnionych i podniesienie ich wartości, ocenia się według obszaru gruntów interesowanych i to w odwrotnym stosunku do czystego dochodu katastralnego.

Wedle tej zasady stopniuje się korzyść oczekiwaną z regulacji na . . . klas, a mianowicie należeć mają:

- a) do I. klasy gruntu zaszacowane do . . . klasy przy oznaczeniu czystego dochodu katastralnego;
- b) do II. klasy gruntu zaszacowane do . . . klasy katastralnej;
- c) do III. klasy i t. d.

§. 5.

W zastosowaniu powyższego postanowienia §. 4. przyjmuje się za podstawę obliczenia dodatków konkurencyjnych:

- a) w I. klasie cały obszar wykazanych w katastrze konkurencyjnym gruntów;
- b) w II. klasie . . . . . część obszaru;
- c) w III. klasie . . . . . część obszaru i t. d.

W ten sposób obliczony obszar (t. j. rzeczywisty obszar interesowanych gruntów pomnożony przez współczynnik odpowiadający każdej poszczególnej klasie konkurencyjnej) przedstawia obszar klasowy (zredukowany), na który się rozkłada dątek konkurencyjny.

Obszar ten klasowy uwidocznionym jest dla każdej nieruchomości w w katastrze konkurencyjnym, w rubryce wartości klasowej.

§. 6.

Reprezentacye spółki.

Spółkę zastępuje Wydział, którego wybór ma się odbywać przez wybranych w tym celu wyborców.

§. 7.

Liczbę wyborców powołanych do wyboru Wydziału spółki ustanawia się . . . , z których przepada . . . . . na obszary dworskie, mianowicie:

- 1) na obszar dworski . . . . . wyborców . . . . .,
- 2) na obszar dworski . . . . . i t. d. resztę zaś . . . . . wyborców rozdziela się na gminy (łącznie z probostwami) położone w okręgu konkurencyjnym w następnym stosunku, a mianowicie:

- 1) w gminie . . . . . mają wybierać uczestnicy spółki . . . . .
- . . . . . wyborców;
- 2) w gminie . . . . . i t. d.

§. 8.

Wybór wyborców.

Wybór wyborców ma się odbywać w poszczególnych gminach na dniu oznaczonym przez Starostwo i podanym do wiadomości stron interesowanych na 14 dni przed aktem wyborczym pod kierunkiem delegowanego przez Starostwo komisarza.

§. 9.

Sposób wyboru i obliczanie głosów.

Wyborcy mają być wybierani absolutną większością głosów. Stosunek głosów przy pierwszym wyborze wyborców oblicza się według obszaru gruntu położonego w okręgu konkurencyjnym, przy następnych zaś wyborach według datku konkurencyjnego, a to w ten sposób, że ilość kwot po . . . zł. datku uprawnia do tyluż głosów. Reszta pozostała ma być uważaną za pełną kwotę uprawniającą do jednego głosu.

§. 10.

Prawo czynnego i biernego wyboru.

Prawo wyboru może być wykonywane osobiście lub przez pełnomocników, którzy jednak muszą być członkami spółki.

Pełnomocnik może oprócz własnego wykonywać jeszcze prawo wyboru w imieniu trzech członków spółki.

Fundusze publiczne, korporacje i towarzystwa wykonywują prawo wyborcze po myśli §§. 5 i 6. ordynacji wyborczej gminnej.

Kobiety i osoby niewłasnowolne wybierają za pośrednictwem swych prawnych zastępców.

Do lokalu wyborczego dozwolonym jest wstęp tylko członkom spółki.

Wykonywanie prawa wyboru odbywa się ustnie lub pisemnie wedle przepisów gminnej ordynacji wyborczej.

Co do prawa biernego wyboru, obowiązują przepisy ordynacji wyborczej gminnej.

§. 11.

Reklamacje i rekurs.

Reklamacje co do prawa wyboru rozstrzyga Starostwo.

Zażalenia i rekursu przeciw aktowi wyborczemu są tylko do 8 dni po dokonaniu wyboru dopuszczalne i mają być za pośrednictwem Starostwa przedkładane Namiestnictwu do rozstrzygnięcia.

§. 12.

Wydział spółki.

Wydział spółki stanowi po myśli §. 57. krajowej ustawy wodnej stałą reprezentację spółki do zarządu spółki i załatwiania jej spraw i ma swą siedzibę w mieście powiatowem Przemyślanach.

Wydział spółki składa się z . . . członków i tyluż zastępców i ma być wybierany przez wyborców bezwzględną większością głosów podług głów obliczyć się mającą.

Jeżeli przy tym wyborze, równie jak i przy wyborze w myśl §. 9., nie uzyskano bezwzględnej większości głosów, natenczas rozstrzygnie wybór ściślejszy, przy równości zaś głosów los.

§. 13.

Prawo wybieralności.

Członkami Wydziału spółki lub zastępcami tychże mogą być wybrane tylko takie osoby, które po myśli tego statutu (§. 10.) mają prawo czynnego i biernego wyboru.

§. 14.

Badanie wyboru i prawo rekursu.

Badanie aktu wyborczego dla Wydziału spółki jest rzeczą tego Wydziału i przeciw jego orzeczeniu nie ma odwołania (§. 59. ust. wod.)

§. 15.

Czas urzędowania Wydziału spółki.

Członkowie Wydziału i ich zastępcy mają być wybierani pierwszy raz na przeciąg jednego roku, po upływie zaś tego czasu na przeciąg trzech lat.

§. 16.

Przewodniczący i jego zastępca.

Wydział wybiera z pośród siebie bezwzględną większością głosów po dług głów obliczać się mającą przewodniczącego, który zastępuje spółkę na zewnątrz i przewodniczy na posiedzeniach Wydziału, a którego wybór ma być bezzwłocznie podany do wiadomości Starostwa i wpisany w księgę wodną.

Jeżeli przy tym wyborze nie uzyskano większości głosów, rozstrzyga wybór ściślejszy, przy równości zaś głosów los.

W ten sam sposób wybiera Wydział ze swego grona członka, który w razie przeszkody ma zastępować przewodniczącego.

§. 17.

Przewodniczący jest wykonawcą uchwał Wydziału spółki i znosi się bezpośrednio z władzami państwowymi i krajowymi.

Wszystkie dokumenty wystawione w sprawach spółki muszą być podpisane przez przewodniczącego i dwóch członków Wydziału.

§. 18.

Posiedzenia Wydziału.

Wydział odbywa posiedzenia w miarę potrzeby.

Posiedzenia zwołuje przewodniczący, a w razie przeszkody tegoż zastępca.

Posiedzenie, które nie zostało w ten sposób zwołane, jest bezprawne a uchwały jego są nieważne.

Przewodniczący musi zwołać posiedzenie Wydziału w przeciągu dni 14, jeżeli tego zażąda trzecia część członków Wydziału, władza polityczna lub Wydział krajowy.

§. 19.

Do ważności uchwał Wydziału spółki zwołanego prawidłowo, potrzebną jest obecność przynajmniej połowy członków, względnie tychże zastępców, tudzież przewodniczącego lub jego zastępcy.

Do ważności uchwał potrzebną jest absolutna większość głosów obecnych.

Przewodniczący głosuje tylko w razie równości głosów i rozstrzyga w tym wypadku swym głosem.

§. 20.

Tak Rządowi jak i Wydziałowi krajowemu przysługuje prawo brać udział w posiedzeniach Wydziału spółki za pośrednictwem delegatów, w którym to celu przewodniczący tak Starostwu, jak i Wydziałowi krajowemu winien na czas donieść o każdorazowym posiedzeniu.

W każdym zaś wypadku zapadłe uchwały mają być bezzwłocznie podane do wiadomości Starostwa i Wydziału krajowego.

§. 21.

Zapadłe uchwały Wydziału spółki mają być wpisywane do protokołu, który winni podpisać przewodniczący, dwóch członków wydziału i sekretarz. Każdemu członkowi spółki przysługuje prawo wglądania w te protokoły uchwał.

§. 22.

Obowiązki i prawa Wydziału spółki.

Do Wydziału spółki należą:

- a) rozkład datków konkurencyjnych na podstawie miary ustanowionej w §. 5. tego statutu;
- b) utrzymywanie w ewidencji katastru konkurencyjnego;
- c) przedkładanie urzędom podatkowym wykazów corocznych datków konkurencyjnych, które razem z podatkami mają być ściągane;
- d) obrady i decyzja co do sposobu pokrycia datków konkurencyjnych;
- e) prowadzenie kasy;
- f) przedkładanie rachunków rocznych Namiestnictwu za pośrednictwem Wydziału krajowego do zatwierdzania.

Wydział spółki ma prawo:

- a) przyjmować potrzebny personal pomocniczy za zezwoleniem Wydziału krajowego i Namiestnictwa;
- b) wysyłać zastępcę do corocznych komisji kolaudacyjnych z głosem doradczym;
- c) interweniować za pośrednictwem swego delegata przy dobrowolnych ugodach w sprawie wykupna gruntów;
- d) ustanowić miarę rozłożenia kosztów i uregulować datki konkurencyjne, ewentualnie zaś wybrać dwóch znawców z głosem stanowczym do Komisji mającej oznaczyć datki konkurencyjne;
- e) badać coroczne zamknięcie rachunków, udzielane mu przez Wydział krajowy i wnosić przeciw tym rachunkom zarzuty w przeciągu dwóch miesięcy od czasu doręczenia.

§. 23.

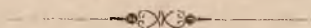
Utrzymanie robót regulacyjnych.

Po skończeniu budowy uregulowany zostanie rozkład kosztów na utrzymanie robót w myśl §. 6. ustawy krajowej z dnia 1. Lipca 1886. Dz. u. kraj. l. 69 w drodze ustawodawstwa krajowego.

§. 24.

Zmiana statutu.

Zmiany tego statutu mogą być uchwalone przez Wydział spółki, wejść jednakże w życie dopiero po zatwierdzeniu przez władze polityczne.

Abschrift.

Vom k. k. Ackerbau-Ministerium am 11. September 1886. Z. 11.760
An die k. k. Statthaltereı in Lemberg.

In Erledigung der Berichte v. 25. August 1886. Z. 54.908 et 54.845 wird der k. k. Statthaltereı Nachstehendes eröffnet. Mit dem ersteren dieser Berichte hat die k. k. Statthaltereı das Ansuchen des Vorsitzenden der Wassergenossenschaft zur Regulirung des Nowy Breń-Flusses um Flüssigmachung der 2. Rate des Meliorationsfondsbeitrages für dieses Unternehmen vorgelegt. Aus dieser Eingabe ergiebt sich nun, dass die Ausmittlung und Einhebung der von den Mitgliedern der Wassergenossenschaft zu leistenden Beiträge bisher aus dem Grunde nicht erfolgen konnte, weil die Grenzen des im §. 2 lit. c) des Landesgesetzes vom 13. Mai 1885. L. G. B. 34 vorgesehenen Concurrenz-Gebietes noch nicht festgestellt seien. — Nun sind es aber gerade die Eigenthümer der in dem Concurrenz-Gebiete gelegenen Gründe und Anlagen, welche die im zitierten Gesetze vorgesehene Wassergenossenschaft zu bilden haben, und es ergiebt sich somit, dass die Bildung dieser Genossenschaft überhaupt erst stattfinden kann, wenn das Concurrenz-Gebiet festgestellt ist. Da dies bisher nicht geschehen ist, so kann auch den in den beiliegenden Verhandlungsakten figurirenden Bestimmungen des Gesetzes v. 13. Mai 1885 L. G. B. Nr. 34 nicht entsprechenden Wassergenossenschaft ein Betrag aus dem Meliorationsfonde nicht gewährt werden. Die k. k. Statthaltereı scheint übrigens selbst der Ansicht gewesen zu sein, dass die auf Grund des mehrerwähnten Landesgesetzes zu bildende Wassergenossenschaft faktisch noch nicht existire, da in dem Berichte v. 25. August 1886. Nr. 54.908 die Flüssigmachung des Meliorationsfonds-Betrages zu Händen der Dąbrowaer Bezirks-Vertretung beantragt wird. Der Letzteren würden nun allerdings der für das Jahr 1885. entfallene Beitragsquote zur Nowy-Breń Regulirung und mit dem h. ä. Erlasse vom 11. September 1886. Nr. 8.244 auch ein Vorschuss von 5.000 fl. a conto der diessjährigen Beitragsrate flüssig gemacht, es wurde jedoch bereits in dem letzterwähnten Erlasse darauf hingewiesen, dass die Flüssigmachung irgend einer weiteren Quote aus dem Meliorationsfonde insolange nicht erfolgen werde, als nicht den Bestimmungen des Landesgesetzes vom 13. Mai 1885. L. G. B. 34 genäss das Concurrenzgebiet bestimmt, die Wassergenossenschaft gebildet, die Concurrenzbeiträge den Interessenten vollkommen gesichert und überhaupt allen gesetzlichen Bestimmungen ordnungsmässig entsprochen sein werde. Da diese Bedingungen, wie sich aus dem Vorgeführten ergiebt, auch dermalen noch nicht erfüllt sind, so kann auch auf den Antrag der Statthaltereı nicht eingegangen werden. Was speziell die Sicherung der Interessenten-Beiträge betrifft, so ist es wohl selbstverständlich, dass als solche die von der Landesbank angeblich ertheilte ja die Genossenschaft, welche das Darlehen aufnehmen soll, thatsächlich noch gar nicht existirt. Wie bereits erwähnt, ist es die den Verwaltungs-Behörden obliegende Bestimmung des Concurrenzgebietes, welche die Grundlage aller weiteren Schritte zur Durchführung des Regulirungs-Unternehmens zu bilden hat. Ich kann daher die Statthaltereı nun neuerlich auffordern, mit aller Entschiedenheit auf die schleunige Durchführung dieser Aufgabe zu dringen und sich über das Fortschreiten derselben durch Einholung periodischer Berichte der polit. Bezirksbehörde in Kenntniss zu erhalten. Was das mit dem Berichte vom 25. August 1886. Zl. 54.845 vorgelegte Genossenschafts-Statut betrifft, so kann dasselbe derzeit nur als ein Entwurf angesehen werden und wird das Genossenschafts-Statut selbst, im Sinne des §. 60. des W. R. G. vom 14. März 1875 L. G. Bl. 38 von der Genossenschaft festzustellen sein, wobei es Sache der polit. Bezirksbehörde sein wird, dafür Sorge zu tragen, der Genossenschafts-Versammlung vorzulegende Entwurf den im h. ä. Erlasse von 23. Jänner 1886. Zl. 13.633 ex 1885. enthaltenen Weisungen entspreche.

Abschrift.

Vom. k. k. Ackerbau-Ministerium am. 11. September 1886. Nr. 8.244.

An die k. k. Statthaltereı in Lemberg.

In Erledigung des Berichtes vom 9. Juni 1886. Nr. 35.510 wird die k. k. Statthaltereı ermächtigt, von den für das J. 1886. entfallenden Rate des Meliorationsfonds-Beitrages zur Regulirung des Nowy Brėń-Flusses einen Theilbetrag von 5.000 fl. zu Händen der einstweilen mit der Ausführung des Unternehmens betrauten Dąbrowaer Bezirksvertretung flüssig zu machen. Dieser Betrag ist als eine commissiousweise für das Ministerial-Zahlamt geleistete Zahlung zu Gunsten der h. s. Zentralauslagen des Titels „Landes-Cultur“ Post 17, §. 6. im Contocorrente-Journal zu verrechnen. Das Ackerbau-Ministerium kann aber nicht umhin, die k. k. Statthaltereı aus diesem Anlasse neuerlich dringends aufzufordern die nach §. 3. lit. c. des Gesetzes v. 15. Mai 1885. L. G. B. 34 den Verwaltungsbehörden obliegende Bestimmung des Concurrenzgebietes und die Bildung der Wassergenossenschaft nunmehr ohne weitere Verzögerung zu veranlassen, damit den Anforderungen des Gesetzes, wornach auch die Leistungen der Genossenschafts-Mitglieder während der Dauer des Baues, somit in dem Jahr 1885. bis 1891. in gleichen Jahresraten zu entrichten sind, wenigstens nachträglich entsprechen, und die sonst zu besorgende Ewentualität vermieden werde, dass das Unternehmen innerhalb des vom Gesetze fixirten Zeitraumes, nicht zu Ende geführt werden könnte. Die k. k. Statthaltereı wird beauftragt über den Stand der Angelegenheit bis längstens Ende October d. J. anher zu berichten, und wird derselben hiebei bemerkt, dass die Flüssigmachung einer weiteren Quote aus dem Meliorationsfonde insolange nicht erfolgen könnte, als nicht den Bestimmungen des Landesgesetzes vom 13. Mai 1885. L. G. B. 34 gemäss, das Concurrenz-Gebiet bestimmt, die Wassergenossenschaft gebildet, die Concurrenz-Beiträge den Interessenten vollkommen gesichert sind, und überhaupt allen gesetzlichen Bestimmungen ordnungsmässig entsprochen wird. Schliesslich wird die k. k. Statthaltereı eingeladen, die im Sinne des h. ä. Erlasses vom 23. Jänner 1886. Nr. 13.633 ex 1885. mit dem Landes-ausschusse vereinbarte Vollzugsvorschrift für die Regulirung des Nowy-Brėń Flusses ehestens zum Zwecke der im Gesetze vorgesehenen ministeriellen Bestätigung anher vorzulegen. Die Berichtsbeilage folgt im Anschlusse mit dem Bemerken zurück, dass der im d. ä. Berichte enthaltene Antrag auf Flüssigmachung des beanspruchten Vorschusses von 5.000 fl. unter der Voraussetzung, dass auch die Seitens der Concurrenz und des Landesauschusses einzuzahlenden Beträge flüssig-gemacht werden, insofern jeder Begründung entbehrt, als die nach dem Landesgesetze v. 13. Mai 1885. L. G. B. 34 den Verwaltungsbehörden obliegende Bestimmung des Concurrenz-Gebietes und Bildung der Wassergenossenschaft nicht vollzogen ist, demnach eine Einzahlung Seitens der Concurrenz gar nicht erfolgen kann.

Ustawa

z dnia . . . . . o regulacji rzeki Trześniówki.

Za zgodą Sejmu krajowego Mojego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem rozporządzam co następuje:

§. 1.

Regulacja rzeki Trześniówki na przestrzeni od gminy Babule w powiecie Mieleckim do ujścia do Wisły wraz z potrzebnem uregulowaniem potoków Dąbrowy i Żupawy w powiecie Tarnobrzeskim, ma być wykonaną w ciągu lat sześciu po wejściu w życie tej ustawy jako przedsięwzięciem krajowe.

§. 2.

Za podstawę techniczną tej regulacji służyć mają projekty: Wydziału krajowego z r. 1885. dla dolnej Trześniówki, Dąbrowy i Żupawy, tudzież rządowy z r. 1876. dla górnej Trześniówki, preliminujące sumę kosztów na 235.000 zł. w. a.

Wydział krajowy jest jednak upoważnionym poczynić zmiany w tych projektach w porozumieniu z Administracją państwa w obrębie granic powyższej sumy kosztorysowej.

§. 3.

Koszta regulacji włącznie z wydatkami na utrzymanie w czasie budowy i kosztami zarządu pokryte będą z mającego się w tym celu utworzyć funduszu regulacyjnego.

Do pokrycia tych kosztów mają się przyczynić:

a) fundusz krajowy bezzwrotnym zasiłkiem w wysokości 40% preliminowanych kosztów:

b) państwowy fundusz melioracyjny w myśl §. 6. ustępu 1. i §. 4. ustępu 1. ustawy z dnia 30. Czerwca 1884. Dz. u. p. Nr. 116. bezzwrotnym zasiłkiem w wysokości 30% kosztów;

c) wreszcie właściciele gruntów i zakładów, które położone są w okręgu konkurencyjnym przez władze administracyjne oznaczyć się mającym, resztą preliminowanych kosztów budowy, a to w myśl §. 66. krajowej ustawy wodnej z dnia 14. Marca 1875. według stosunku korzyści, których oczekiwać należy, lub w miarę wielkości niebezpieczeństwa, które ma być usunięte, albo też, o ile rozkład kosztów na tej podstawie nie da się oznaczyć, według wartości gruntów i zakładów.

§. 4.

Dla rozłożenia i ściągnięcia datków prywatnych stron interesowanych, w §. 3. c) wymienionych, zawiązaną będzie przez Administrację państwa w porozumieniu z Wydziałem krajowym spółka wodna.

Bliższe szczegóły co do wyboru i liczby członków Wydziału tej spółki określi statut przez władzę polityczną ułożyć się mający.

§. 5.

Zasiłki krajowe i państwowe, oraz prestacye konkurencyjne mają być uiszczone w czasie budowy w sześciu równych ratach rocznych z góry.

§. 6.

Dla utrzymania wykonanych robót regulacyjnych po skończeniu budowy ma być utworzony osobny fundusz.

Fundusz ten składać się będzie:

1. z kwoty osiągniętej ze sprzedaży uzyskanych przy regulacji gruntów, jako kapitału zakładowego;
2. z odsetek tej kwoty, jakie narosną w czasie budowy
3. z dochodów uzyskanych z wydzierżawiania wałów ochronnych.

Dalsze postanowienia co do rozkładu reszty kosztów utrzymania na kraj i strony interesowane, ewentualnie utworzenia w tym celu jednej lub więcej spółek wodnych i innych zarządzeń, potrzebnych dla konserwacji budowli, wydane zostaną w drodze ustawodawstwa krajowego.

§. 7.

Wykonanie robót regulacyjnych i konserwacyjnych, zarówno jak i zarząd funduszu regulacyjnego i konserwacyjnego obejmie Wydział krajowy.

Sposób wykonania przedsięwzięcia i ostateczny kosztorys oznaczyć ma Wydział krajowy w porozumieniu z Namiestnictwem, któremu podobnie jak i stronom interesowanym przyznanym będzie wpływ odpowiedni na tok spraw technicznych i ekonomicznych przedsięwzięcia.

Bliższe szczegóły co do zakresu i sposobu wywierania tego wpływu oraz co do ewentualnego bezpośredniego współdziałania rządowych organów technicznych przy wykonaniu tego przedsięwzięcia, ułoży Wydział krajowy wspólnie z Namiestnictwem, z zastrzeżeniem zatwierdzenia przez właściwe Ministerstwa.

§. 8.

Wykonanie tej ustawy poruczam Moim Ministrom rolnictwa, skarbu i spraw wewnętrznych.

Ustawa

z dnia . . . . . o regulacji potoku Krzemienicy i Babulówki z dopływami.

Za zgodą Sejmu krajowego Mojego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem rozporządzam co następuje:

§. 1.

Regulacja potoku Krzemienicy i Babulówki na przestrzeni od gminy Hyki do ujścia do Wisły, wraz z uregulowaniem potoku Rowu i Trześni, ma być wykonaną w ciągu lat pięciu po wejściu w życie tej ustawy jako przedsiębiorstwo krajowe.

§. 2.

Za podstawę techniczną tej regulacji służyć ma projekt, który ułoży Administracja państwa w porozumieniu z Wydziałem krajowym. Koszta wykonania jednak przekroczyć nie mogą kwoty 160.000 zł. jako sumy preliminowanej na podstawie istniejącego już projektu rządowego z r. 1876., uzupełnionego przez krajowe biuro melioracyjne.

Wydział krajowy zostaje upoważnionym także po dokonaniem ułożeniu tego projektu poczynić w nim zmiany w porozumieniu z Administracją państwa w obrębie granic powyżej wskazanej sumy maksymalnej.

§. 3.

Koszta regulacji włącznie z wydatkami na utrzymanie w czasie budowy i kosztami zarządu, pokryte będą z mającego się w tym celu utworzyć funduszu regulacyjnego.

Do pokrycia tych kosztów mają się przyczynić:

- a) fundusz krajowy bezzwrotnym zasiłkiem w wysokości czterdziestu procent preliminowanych kosztów ;
- b) państwowy fundusz melioracyjny w myśl §. 6. ustępu 1. i §. 4. ustępu 1. ustawy z dnia 30. Czerwca 1884. Dz. u. p. Nr. 116. bezzwrotnym zasiłkiem w wysokości trzydziestu procent kosztów ;
- c) wreszcie, właściciele gruntów i zakładów, które położone są w okręgu konkurencyjnym przez władze administracyjne oznaczyć się mającym, resztą preliminowanych kosztów budowy, a to w myśl §. 66. krajowej ustawy wodnej z dnia 14. Marca 1875. Dz. ust. i rozp. kraj. Nr. 31. według stosunku korzyści, których oczekiwać należy,

lub w miarę wielkości niebezpieczeństwa, które ma być usunięte, albo też, o ile rozkład kosztów na tej podstawie nie da się oznaczyć, według wartości tych gruntów i zakładów.

§. 4.

Dla rozłożenia i ściągnięcia datków prywatnych stron interesowanych w §. 3. c) wymienionych, zawiązaną będzie przez Administrację państwa, w porozumieniu z Wydziałem krajowym spółka wodna.

Bliższe szczegóły co do wyboru liczby członków Wydziału tej spółki, określi statut przez Władzę polityczną ułożyc się mający.

§. 5.

Zasiłki krajowe i państwowe, oraz prestacje konkurencyjne, mają być uiszczane w czasie budowy w pięciu równych ratach rocznych z góry.

§. 6.

Dla utrzymania wykonanych robót regulacyjnych po skończeniu budowy ma być utworzonym osobny fundusz.

Fundusz ten składać się będzie;

1) z kwoty osiągniętej ze sprzedaży uzyskanych przy regulacji gruntów;

2) z odsetek tej kwoty, jakie narosną w czasie budowy;

3) z dochodów uzyskanych z wydzierżawienia wałów ochronnych.

Dalsze postanowienia co do rozkładu reszty kosztów utrzymania na kraj i strony interesowane, ewentualnie utworzenia w tym celu jednej lub więcej spółek wodnych i innych zarządzeń potrzebnych dla konserwacji budowli, wydane zostaną w drodze ustawodawstwa krajowego.

§. 7.

Wykonanie robót regulacyjnych i konserwacyjnych, zarówno jak i administrację funduszu regulacyjnego i konserwacyjnego obejmie Wydział krajowy.

Sposób wykonania przedsiębiorstwa i ostateczny kosztorys oznaczyć ma Wydział krajowy w porozumieniu z Namiestnictwem, któremu też podobnie jak i stronom interesowanym przyznanym zostaje wpływ odpowiedni na tok spraw technicznych i ekonomicznych przedsiębiorstwa.

Bliższe szczegóły co do zakresu i sposobu wywierania tego wpływu, oraz co do ewentualnego bezpośrednio współdziałania rządowych organów technicznych przy wykonaniu tego przedsiębiorstwa, ułoży Wydział krajowy wspólnie z Namiestnictwem z zastrzeżeniem zatwierdzenia przez właściwe Ministerstwa.

§. 8.

Wykonanie tej ustawy poruczam Moim Ministrom rolnictwa, skarbu i spraw wewnętrznych.

Alegat S. do sprawozdania Wydziału krajowego do L. 71.381/86.

Przedłożenie Wydziału krajowego.

U s t a w a

z dnia . . . . .
o osuszeniu bagien Oleskich.

Za zgodą Sejmu Mojego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem rozporządzam, co następuje:

§. 1.

Osuszenie bagien w gminach i obszarach dworskich powiatu Brodzkiego i Złoczowskiego: Chwatów, Zahorce, Olesko, Konty, Czyżki, Juśkowice, Sokołówka, Raźniów i Turze, które winno być wykonane w ciągu dwóch lat po wejściu w życie tej ustawy przez spółkę wodną na podstawie §. 45. krajowej ustawy wodnej z dnia 14. Marca 1875. Dz. u. i rozp. kraj. Nr. 38. zawiązywać się mającą, uznane zostaje za przedsiębiorstwo subwencyonowane z funduszu krajowego.

§. 2.

Za podstawę techniczną tej melioracyi służyć ma projekt Wydziału krajowego z r. 1886. preliminarzujący koszta robót na 40.000 zł.

Wydział krajowy jest jednak upoważnionym do poczynienia zmian w tym projekcie w porozumieniu z Administracją państwa w obrębie granic powyższej sumy kosztorysowej

§. 3.

Do pokrycia kosztów tej melioracyi mają się przyczyniać:

- a) fundusz krajowy bezzwrotnym zasiłkiem w wysokości dwudziestu procent preliminarzowanych kosztów;
- b) państwowy fundusz melioracyjny w myśl §. 6. ustępu 2. i §. 4. ustępu 2. b) ustawy z dnia 30. Czerwca 1884. Dz. u. p. Nr. 116 takim samym bezzwrotnym zasiłkiem w wysokości dwudziestu procent kosztów;
- c) wreszcie właściciele gruntów i zakładów, które położone są w okręgu konkurencyjnym przez Władze administracyjne oznaczyć się mającym, resztę preliminarzowanych kosztów budowy, a to w myśl §. 66. krajowej ustawy wodnej z dnia 14. Marca 1875. według stosunku korzyści, których oczekiwać należy, lub w miarę wielkości niebezpieczeństwa, które ma być usunięte, albo też,

o ile rozkład kosztów na tych podstawach nie da się oznaczyć według wartości tych gruntów i zakładów.

§. 4.

Zasiłki krajowe i państwowe oraz prestacje członków spółki mają być uiszczone w czasie budowy w dwóch równych ratach z góry.

§. 5.

Koszta zarządu i utrzymania wykonać się mających budowli ponosić winni członkowie spółki wodnej wspomnieni w §. 3. pod c) według wskazanego tamże stosunku.

§. 6.

Wykonanie robót melioracyjnych i konserwacyjnych prowadzić ma Wydział spółki wodnej.

Sposób, w jaki ma być utworzony Wydział spółki wodnej, tudzież liczbę członków tego Wydziału oznaczy statut spółki przez władzę polityczną ułożyć się mający.

Tak Administracyi państwa jak i Wydziałowi krajowemu służy prawo wysyłania swoich delegatów do wydziału spółki z głosem stanowczym.

Sposób wykonania przedsiębiorstwa i ostateczny kosztorys oznaczyć ma Wydział krajowy w porozumieniu z Namiestnictwem, któremu podobnie jak i Wydziałowi krajowemu przyznanym będzie wpływ odpowiedni na tok spraw technicznych i ekonomicznych przedsiębiorstwa.

Bliższe szczegóły co do zakresu i sposobu wywierania tego wpływu, oraz co do ewentualnego bezpośredniego współdziałania rządowych organów technicznych przy wykonaniu tego przedsiębiorstwa, oznaczyć ma Wydział krajowy wspólnie z Namiestnictwem z zastrzeżeniem zatwierdzenia przez właściwe Ministerstwa.

§. 7.

Wykonanie tej ustawy poruczam Moim Ministrom rolnictwa, skarbu i spraw wewnętrznych.

Sprostowanie błędów drukarskich

zaszłych w „Sprawozdaniu Wydziału krajowego o popieraniu kultury krajowej na polu budowli wodnych do L. 71.381/86“.

Strona	1. wiersz	6. z góry	zamiast	„Nawiązując“	należy czytać	„Nawięzując“
„	1.	7.	„	„w którym“	„	„w którym“.
„	1.	10.	„	„poczynionych“	„	„poczynione“.
„	2.	12.	„	„instrukcyę“	„	„instrukcyjne“.
„	2.	17.	„	„wykonywane“	„	„wykonywanych“.
„	2.	29.	„	„stosował“	„	„zastosował“.
„	2.	34.	„	„upoważnione“	„	„uprawnione“.
„	3.	22.	po słowie	„8. września	opuszczono	„l. 50.951“.
„	4.	7.	z góry zamiast	„na długość“	należy czytać	„na długości“.
„	4.	3.	z dołu	„najniekosztowniejszym“	„	„najniekorzystniejszym“.
„	6.	11.	z góry	„użycia“	„	„zużycia“.
„	6.	26.	„	„zalewu trzech rzek“	„	„zalewu tych trzech rzek“.
„	6.	11.	z dołu	„tłumnie“	„	„tak tłumnie“.
„	6.	3.	„	„zakupwo“	„	„zakupno“.
„	6.	2.	„	„profilowanie“	„	„profilowanie“.
„	7.	6.	z góry po słowie	„§. 4“.	opuszczono	„ustawy“.
„	7.	29.	„	„spółki“	„	„uchwały Wydziału spółki“.
„	8.	9.	zamiast	„l. 11.960“	należy czytać	„l. 11.760“.
„	8.	10.	„	„spółkę zawiązaną“	„	„spółki zawiązanej“.
„	14.	8.	z dołu	„nie wykonano“	„	„nie wydano“.
„	15.	ostatni wiersz	po słowie	„pag.“	opuszczono	„5“.
„	16.	wiersz	1. z góry zamiast	„w powtórnem“	należy czytać	„w powołanem“.
„	17.	19.	„	„47.316“	„	„47.216“.
„	19.	2.	z dołu	„jaką“	„	„jaka“.
„	20.	6.	z góry	„11 kilometrów“	„	„21 kilometrów“.
„	20.	21.	po słowie	„dotychczas“	opuszczono	„jednak“.
„	20.	24.	zamiast	„10. stycznia“	należy czytać	„20. stycznia“.
„	21.	wiersz	10. z dołu po słowie	„ujścia“	opuszczono:	„do“.
„	22.	19.	z góry zamiast	„ustanowił“	należy czytać	„postanowił“.
„	23.	wiersz	17. z dołu	„zarządzenia“	„	„zarządzenia“.
„	23.	wiersz	17. z dołu	„wyjednania“	„	„wyjednania“.

Strona	25.	wiersz	12. z dołu	zamiast „konsumcyjnego“	należy czytać „konkurencyjnego“.
”	25.	”	10. ”	” „Tarnobrzeskiego“	” ” „Tarnowskiego“.
”	25.	”	7. ”	” „1.339 złr.“	” ” „1.439 złr.“
”	26.	”	3. z góry	” „LWKr. 60.940“	” ” „LWKr. 60.944“.
”	28.	”	23. z dołu	” „protestów“	” ” „projektów“.
”	29.	”	18. z góry	” „oprócz“	ma być wydrukowane „Oprócz“.
”	30.	”	4. ”	” „osuszenia“	należy czytać „osuszeniu“.
”	33.	”	2. ”	” „tutejsza krajowe“	” ” „tutejszokrajowe“.
”	33.	”	11. ”	” „osiąga“	” ” „osięga“.
”	33.	”	18. z dołu	” „z tymi“	” ” „z temi“.
”	33.	”	7. ”	po słowie „z asilenie“	opuszczono „swego“.
”	34.	”	12. z góry	zamiast „kwotoły“	należy czytać „kwoty“.
”	34.	”	19. ”	” „11 złr. 50 ct.“	” ” „12 złr. 50 ct.“
”	34.	”	22. ”	” „23,203“	” ” „23.203“.
”	34.	”	23. ”	” „jest mniejszym“	” ” „są większe“.
”	35.	”	11. z dołu	” „Roźniowem“	” ” „Roźnowem“.
”	35.	”	ostatni	” „osuszenie“	” ” „osuszeniu“.
”	36.	”	1. z góry	” „melioracyjnych“	” ” „niwelacyjnych“.
”	36.	”	5. ”	po słowie „otwiera“	opuszczono „m u“.

